



















*Παιδιά,*

Στις είκοσιεννιά, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἔσείς οἱ δυὸ κατὰ τὸ βράδυ νὰ κοιτάζετε στὸ βουνό, πρὸς τὸ μέρος μας, πρὸς τὸ Χλωρό. Ἄν δῆτε τρεῖς φωτιές στὴν ἀράδα, νὰ ξέρετε πὼς αὐτὸ θὰ εἶναι μήνυμα δικό μου γιὰ σᾶς· θὰ σημαίνει πὼς ὅλα ἔχουν ἐτοιμασιῇ, κι ἡ τροφή, κι οἱ καλύβες κι ὅτι ἄλλο χρειάζεται. Μόνο νὰ εἰδοποιήσετε γι' αὐτὸ τὸ Φάνη καὶ τ' ἄλλα παιδιά. Καὶ νὰ κάμετε ὅτι μπορεῖτε γιὰ νὰ ἔρθετε. Μὴ χάνετε καιρό. Τί ὥραϊα ποὺ εἶναι δῶ ψηλά!

Εἴκοσιεννιά, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἀπόψε, νὰ οἱ φωτιές!

—

Τὰ δυὸ παιδιά ἔφτασαν κι ἔφεραν τὸ μήνυμα στὸ Φάνη, στὸ Μαθιὸ καὶ στὸν Κωστάκη.

Ἄνελπιστη χαρά! Ποτὲ δὲν εἶχαν συνεννοηθῆ ἀπὸ τόσο μακριά. Θὰ πᾶνε; Καὶ πότε; Πῶς;

Τρέχουν στὸ σπίτι μὲ τὰ μάτια πρὸς τίς τρεῖς φωτιές.

«Μᾶς γνώφουν!» φωνάζει ὁ Κωστάκης.

Κι ἀλήθεια οἱ τρεῖς φωτιές νόμιζες πὼς τοὺς καλοῦσαν.

—————

### 3. Τὸ ξεκίνημα.

Στὸν κύρ Στέφανο τὸ χρωστοῦν πὼς ξεκίνησαν. Αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὸ δάσος, ἔδωσε τὸ λόγο του στοὺς γονεῖς τους πὼς θὰ πάη μαζί μὲ τὰ παιδιά. Εἶπε

πώς θά τὰ προσέχη ἐκεῖ πού βρίσκονται, πώς θά τοὺς κάνη ὅσες εὐκολίες μπορεί καὶ θά τοὺς φέρνη νέα τους συχνά, πού θά κατεβαίνει στὴν πόλη.



«Χαλκώματα νὰ γαιώω...»

Μόνο ἔτσι κατώρθωσαν νὰ πάρουν τὴν ἀδεία. Πέρασαν δυὸ τρεῖς μέρες ὥσπου νὰ ἐτοιμαστοῦν, καὶ τέλος ἓνα πρωὶ τὸ μεγάλο καὶ ζωηρὸ καραβάνι ξεκίνησε.

Πᾶνε στὰ ψηλὰ βουνά. Εἶναι εἰκοσιπέντε παιδιά. Τὰ δεκαπέντε πῆγαιναν πεζῆ. Τὰ ὀκτώ καθάλα στὰ φορτωμένα μουλάρια, πού τὰ ὀδηγοῦν τρεῖς ἀγω-

γιάτες. Ἀκολουθοῦσε ὁ κύρ Στέφανος, καθάλα στὴν κόκκινη φοράδα του.

Καὶ τὰ εἰκοσιπέντε παιδιά ἔγιναν ἀγνώριστα. Κρατοῦν ἀπὸ ἓνα ραβδί. Σακούλια καὶ παγούρια τοὺς κρέμονται στὴν πλάτη. Φοροῦν μεγάλες ψάθες καὶ χοντρά παπούτσια.

Εἶναι ντυμένα γιὰ νὰ ζήσουν σὲ βουνό. Τὸ ἴδιο ροῦχο θά φορηθῆ βράδυ καὶ πρωὶ, θά παλέψη μὲ ἀγκάθια καὶ μὲ πέτρες, θά σκίζεται καὶ θά μπαλώνεται. Τίποτα καινούριο δὲ φοροῦν.

Τί ἀπλά παιδιά πού ἔγιναν!

Μέ τὰ βαριά σακούλια τους μοιάζουν τούς μαστόρους  
καὶ τούςπραματευτάδες πού ἔρχονται κάτω στήν πόλη.

Ὅλους τούς θυ-  
μούνται αὐτή τή  
στιγμή, ὄλους  
τούς παραστένουν  
έναν ένα, ὅπως εἶ-  
ναι, ὅπως περπα-  
τοῦν, ὅπως φω-  
νάζουν.

Ὁ Δημητρά-  
κης κάνει τὸ χαλ-  
κωμὰτὰ καὶ φω-  
νάζει: «Χαλκώ-  
ματα νὰ γα-  
νῶω...»

Ὁ Κωστά-  
κης τὸν μπαλω-  
ματή: «Παπούτσια  
νὰ μπαλώω...»

Ὁ Γιώργος πάλι παραστένει τὸν τροχιστή: «μαχαίρια,  
ψαλίδια, σουγιάδες, γι' ἀκόο...»

Ὁ Φάνης θυμήθηκε ἓναν πραματευτὴ πού τὸν εἶχαν ξεχά-  
σει. Πουλεῖ τὰ βοτάνια, τὴ ρίγανη καὶ τὰ χορταρικά: τὸν  
λένε κορφολόγο καὶ φωνάζει: «κάπαρη, καλή κάπ—»



«Παπούτσια νὰ μπαλώω...!»

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ γέλια ὁ Καλογιάννης θυμήθηκε τὸ  
«Τσιριτρό» κι ἄρχισε νὰ τραγουδῇ. Ὅλη ἡ συνοδεία  
πῆρε τὸ γελαστὸ τραγούδι καὶ τὸ ἔλεγε χτυπώντας τὰ ραβ-  
διά στή γῆ:



Ἕνας γανωλατήρ.

Σὲ μιὰ ρῶγα ἀπὸ σταφύλι  
ἔπεσαν ὄχιτὼ σπουργίτες  
καὶ τραγόπιναν οἱ φίλοι...

τσιρι-τίρι, τσιριτρό,  
τσιριρί,  
τσιριτρό.

Ἐχτυπούσανε τὶς μύτες  
καὶ κουνούσαν τὶς οὐρές,  
κι εἶχαν γέλια καὶ χαρῆς,

τσιρι-τίρι, τσιριτρό,  
τσιριρί,  
τσιριτρό.

*Πόπω πόπω σὲ μιὰ ρόγα  
φαγοπότι καὶ φωνή!  
τὴν ἀφῆκαν ἀδειανή...  
τίρι-τίρι, τσιριρό,  
τσιριρί,  
τσιριρό.*

*Καὶ μεθύσαν, κι ὅλη μέρα  
πᾶνε δῶθε πᾶνε πέρα  
τραγουδώντας στὸν ἄερα  
τίρι-τίρι, τσιριρό,  
τσιριρί,  
τσιριρό...*

—  
Μονάχα ὁ Φουντούλης δὲ μιλεῖ ἔμεινε τελευταῖος. Ὁ καημένος, ὁ παχύς, ὁ στρογγυλός, ὁ μικρὸς Φουντούλης! Τὸ μουλάρι του εἶναι πολὺ ὀκνό· δὲν ἀκούει ἀπὸ φωνή κι ἀπὸ χτύπημα. Γιατί τὸν ἐφόρτωσαν σ' αὐτὸ τὸ ζῶο; Για νὰ μὴν κυλήσει;

Ὁ Φουντούλης ἀγωνίζεται νὰ τὸ φέρη μπροστά, μὰ κείνο μένει τελευταῖο. Στὸ τέλος ὁ Φουντούλης ἀρχίζει νὰ φοβᾶται πὼς τὸ ζῶο του δὲν εἶναι μουλάρι. Τὸ κοιτάζει καλὰ στ' αὐτιά. «Μήπως κατὰ λάθος, συλλογίζεται, μοῦ ἔδωσαν κανένα γάϊδαρο;»

Μὰ κι οἱ ἄλλοι δὲν τὸν ἀφήνουν ἤσυχο, καὶ στὸ τέλος θὰ τὸν κάμουν νὰ τὸ πιστέψῃ.

«Τὸ ἄτι σου, Φουντούλη, ἔχει μεγάλα αὐτιά!»

— «Περίμενε, Φουντούλη, καὶ θ' ἀκούσης καὶ τὴ φωνή του!»

Μὰ ὁ Φουντούλης, ποῦ δὲ θυμώνει ποτέ, βάζει τὰ γέλια μαζί μὲ τοὺς ἄλλους.

Τὸ παραπάνω ἀνέβαινε τὰ Τρίκορφα, ζυπνώντας τὶς λαγκαδιές μὲ τὰ γέλια του, τὶς φωνές του καὶ μὲ τὴν περπατησιά του στοὺς πετρωτοὺς δρόμους.

---

#### 4. Οἱ μικροὶ ταξιδιώτες ἀνεβαίνουν τὸ βουνό.

“Ὅταν ἔφτασαν σὲ μιὰ ράχη, τοὺς καλωσώρισε ὁ κρύος ἀέρας. Αὐτὸς ὁ ἀέρας εἶχε περάσει ἀπὸ κάθε κορφή καὶ κάθε λαγκαδιά. Τὸν πῆραν μὲ μιὰ βαθιὰ ἀναπνοή.

Πουλᾶκια μὲ ἄσπρη τραχηλιά κουνούσαν τὴν οὐρά τους στοὺς θάμνους, κι ὕστερα ἔφευγαν μὲ γοργὸ λαρυγγισμό.

“Ἐνα κατσίκι κατὰμαυρο ἔστεικε στὴν κόψη τοῦ βράχου.

---

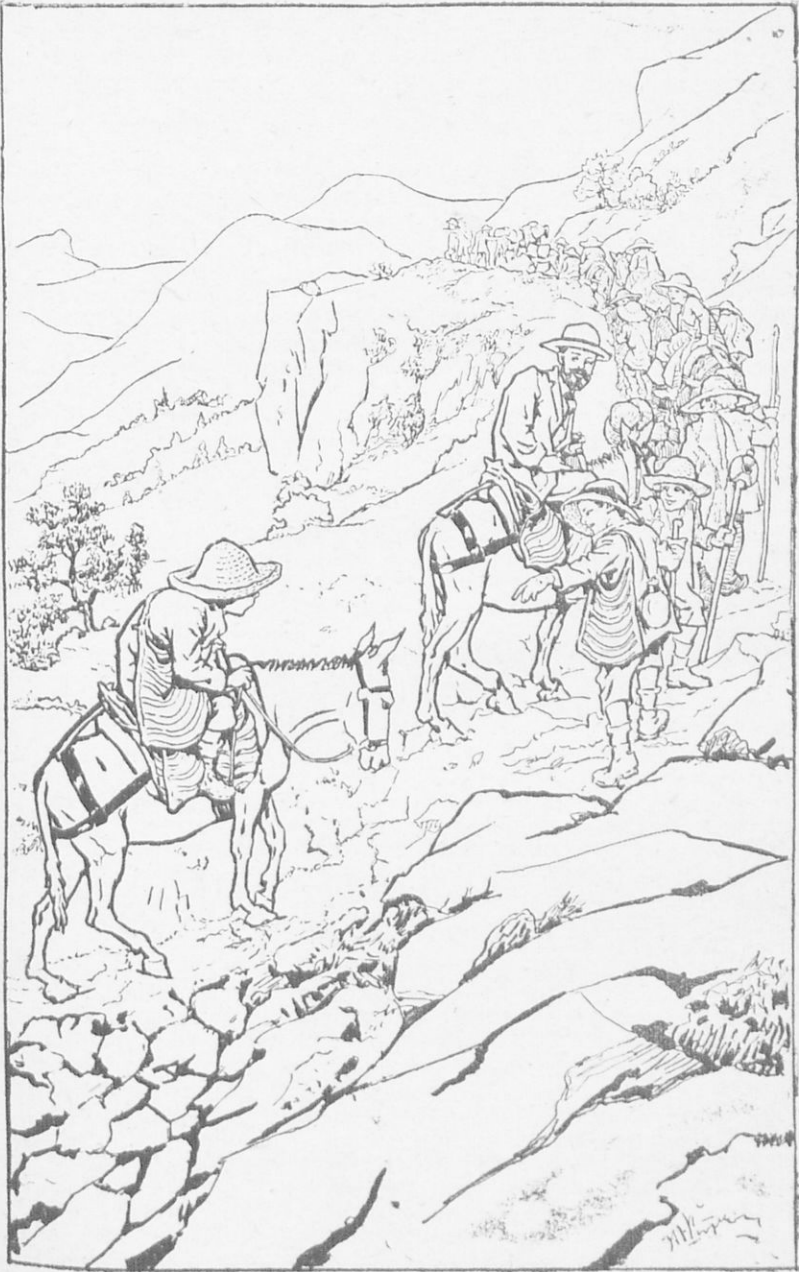
Οἱ βράχοι σχημάτιζαν σὰ θεόρατα σπίτια, ποῦ δὲν ξέρεις ποῖς τὰ κατοικεῖ. Οἱ γκρεμοὶ ἦταν φυτεμένοι μὲ πουρνάρια καὶ κουμαριές. Ἄλλοι κατέβαιναν γυμνοὶ καὶ ἀπότομοι σὰ νὰ τοὺς εἶχες κόψει μὲ σπαθί.

Ὁ βράχος ἀπάνω στὸ βράχο, ὁ λόφος ἀπάνω στὸ λόφο σχημάτιζαν τὸ βουνό.

Πελώρια ἦταν ὅλα.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ὕψος ἀνέβαινε μὲ στροφές, ὅλο ἀνέβαινε ὁ δρόμος.

Εὐτυχισμένοι σὲ τοῦτο τὸ θέαμα οἱ μικροὶ ταξιδιώτες, κοίταξαν πρὸς τὶς κορφές. Ἐνας τους φώναξε: «Γειά σας ψηλὰ βουνά!»



Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής





## 5. Τὸ τραγούδι τοῦ Μπαρμπαφώτη.

«Έ, Μπαρμπαφώτη!» ρώτησε ὁ κύρ Στέφανος. «δὲ θὰ μᾶς πῆς κανένα τραγούδι;»

Ὁ Μπαρμπαφώτης χαμογέλασε.

«Κανένα ποὺ νὰ λέη ἔτσι γιὰ ψηλὰ βουνά» ξαναεῖπε ὁ κύρ Στέφανος.

«Σὰν ποιὸ νὰ πῶ;» ρώτησε ὁ ἀγωγιάντης.

Πέρασε λίγη ὥρα καὶ δὲν ἄρχιζε τὸ τραγούδι ἀκόμη. Συλλογιζόταν: «Νὰ πῶ τὴν ἀλαφίνα, νὰ πῶ τὸν Κατσαντώνη, νὰ πῶ τὴ βλαχοπούλα, τί νὰ πῶ;»

Τέλος ἀποφάσισε. «Ὑγὼ γέρασα τώρα, λέει, μὰ γιὰ τὸ χατήρι τοῦ κύρ Στέφανου θὰ τὸ πῶ».

Κι ἀφοῦ σήκωσε τὴν τσίτσα καὶ τράβηξε δυὸ ρουφηξίες, ἄρχισε:

*Καλότυχά εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲ γερνᾶνε,  
τὸ καλοκαίρι πράσινα καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι,  
καὶ καρτεροῦν τὴν ἄνοιξη, τ' ὄμορφο καλοκαίρι,  
νὰ μπουμπουκιᾶσουν τὰ κλαριά, ν' ἀνοίξουνε τὰ δέντρα,  
νὰ βγοῦν οἱ στάνες στὰ βουνά, νὰ βγοῦν οἱ βλαχοπούλες,  
νὰ βγοῦν καὶ τὰ βλαχόπουλα, λαλώντας τὶς φλογέρες.*

Δὲ γερνᾶ τὸ τραγούδι! Ὁ Μπαρμπαφώτης γέρασε, μὰ ἡ φωνὴ του ἔμεινε λιγερὴ ὅπως στὰ νιάτα του. Ἄν δὲν τοῦ λειπε κεῖνο τὸ μπροστινὸ δόντι!

## 6. Τὰ παιδιά κοιτάζουν τὸ νερὸ τῆς Ρούμελης.

Ὅταν ἔφτασαν ψηλότερα, παραξενεύτηκαν μ' ἓνα ἀσυ-  
νήθιστο χρῶμα ποὺ φάνηκε κάτω στὸ βάθος τῆς λαγκαδιᾶς.

«Τί εἶναι κεῖνο;» φώναξαν τὰ παιδιά. Εἶναι νερό;»

— «Νερό» ἀπάντησε ὁ ἀγωγιάτης.

— «Μὰ εἶναι ἀκίνητο» εἶπε ὁ Κωστάκης.

— «Νερὸ στὸν κατήφορο ἀκίνητο, πῶς γίνεται;»

— «Εἶναι σὰν ἀκίνητο» εἶπε τότε τὸ παιδί.

— «Βέβαια, γιατί ἐμεῖς εἴμαστε ψηλά. Πάρα πέρα ποὺ  
θὰ χαμηλώσωμε, θὰ δῆτε πῶς τρέχει».

— «Πῶς τὸ λένε αὐτὸ τὸ ποτάμι;»

— «Ρούμελη. Μὰ ἐδῶ εἶναι ρέμα, δὲν εἶναι ἀκόμα πο-  
τάμι. Πρέπει νὰ κάμη μεγάλο ταξίδι γιὰ νὰ γίνῃ τὸ ποτάμι  
τῆς Ρούμελης. Ἔχει ν' ἀπαντήσῃ πολλὰ νερά, νὰ στρογ-  
γυλέψῃ πολλές πέτρες καὶ νὰ γυρίσῃ πολλοὺς μύλους  
ἀκόμα».

— «Εἶναι γαλαζοπράσινο» εἶπε ὁ Φάνης. «Τί ὡραῖο  
χρῶμα!»

— «Αὐτὸ τὸ χρῶμα, εἶπε ὁ κύρ Στέφανος εἰν' ἀπὸ τὴν  
ὄρμη ποὺ ἔχει τὸ νερό. Ἐδῶ ἀπάνω ἡ Ρούμελη εἶναι ἀνή-  
συχη. Πηδῶν τὰ νερά της σὰν τρελὰ παιδιά· μόνο στὸν  
κάμπο φρονιμεύουν. Καὶ ὅσο πᾶνε κατὰ τὴ θάλασσα, γίνον-  
ται ἤσυχα καὶ συλλογισμένα».

Ὅταν ἔφτασαν πιὸ ψηλά, δὲν εἶδαν πιά τὴ Ρούμελη. Σὲ  
μιὰ στροφή τοὺς κρύφτηκε.

Ὁ Κωστάκης λυπήθηκε, σὰ νὰ τοὺς εἶχε λείψει κανέναν σύντροφος.

«Ὑννοια σου, Κωστάκη, εἶπε ὁ ἀγωγιάτης, καὶ θὰ μᾶς βγῆ πολλές φορές μπροστά. Φεύγει ἡ Ρούμελη ἀπὸ δῶ; Ἔχει νὰ θρέψῃ τόσα πλατάνια, νὰ περάσῃ ἀπὸ τόσες λαγκαδιές!»

Πάρα πέρα πὺ χαμήλωσαν, ἄκουσαν τὴ βοήτης, κι ἔνιωσαν πὺς ἡ Ρούμελη εἶναι πάντα κοντά.

## 7. Καταστροφὴ στὰ κουλούρια τοῦ Φουντούλη.

Ὁ Φουντούλης πηγαίνει ἀπάνω στὸ μουλᾶρι τοῦ σὰ φορτωμένος κι ὄχι σὰν καθαλάρης. Εἶναι ὅμως πολὺ συλλογισμένος. Κανέναν δὲ μιλεῖ γιὰ φαγητό, κι ἡ ὄρεξι τοῦ Φουντούλη ἔχει σημάνει μεσημέρι πολλές φορές.

Ἔχωσε τὸ χέρι μέσα στὸ σακούλι τοῦ καὶ ἀπάντησε κατιτί. Τέτοιο εὐχάριστο ἄγγιγμα τὸ εἶχε νιώσει μόνο μιὰ φορά, πὺ ἔπιασε αὐγὰ φωλιάς.

Ἦταν τὰ κουλούρια πὺ τοῦ εἶχε ἐτοιμάσει ἡ μητέρα τοῦ, με τὴ συμβουλὴ νὰ τὰ τρώῃ φρόνιμα, δηλαδὴ δύο κάθε πρωί.

Ἄμα τ' ἄγγιξε ὁ Φουντούλης, κατάλαβε πὺς ἡ ζωὴ τοῦς ἦταν λίγη.

Ἔφαγε δύο. «Ἄς φᾶμε, εἶπε, ἄλλα δύο. Τί φρέσκος ἀέρας!» Ἐγιναν τέσσερα. Σὲ λίγο ἔξι. Τώρα ἔχει χῶσει πάλι τὸ χέρι στὸ σακούλι καὶ χαϊδεύει ὅσα μένουν.

«Πότε θὰ φᾶμε;» ρώτησε τὸν ἀγωγιάτη.

Ὁ κὺρ Στέφανος ἄκουσε, καὶ γυρίζοντας ρώτησε τὰ παιδιά:

«Ποῖος εἶναι κείνος ποὺ πείνασε πῶς πολὺ ἀπ' ὅλους καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῆ;»

Ὁλη ἡ συντροφιά γύρισε καὶ κοίταξε τὸ Φουντούλη· ἐκεῖνος ἔκανε πὼς κοιτάζει κάτω καὶ θαυμάζει τάχα τὸ νερό. Καὶ σὰ νὰ ντράπηκε, ἔβγαλε τὸ χέρι του ἀπὸ τὰ κουλούρια. Ἐμεινε ἔμῳς μέσα στὸ σακούλι ὁ νοῦς του.

## 8. Τὰ μουλάρια ξέρουν ποῦ θὰ φᾶνε οἱ τα- ξιδιωτὲς.

Ὅταν σὲ λίγο φάνηκε μιὰ βρύση μὲ πλάτανια καὶ λευκές, τὰ μουλάρια σταμάτησαν μόνα τους. Τὰ παιδιά κατάλαβαν, πὼς γιὰ νὰ σταματᾷ τὸ ζῶο μόνο του, θὰ εἶναι παλιὰ συνήθεια νὰ ξεπεζεύουν οἱ ταξιδιωτὲς ἐκεῖ γιὰ νὰ φᾶνε. Αὐτὴ τὴ σκέψη τὴν ἔκαμαν ὅλοι, κι ἅς λένε τὸ Φουντούλη φαγά.

Τί πείνα ἦταν αὐτή! Κοιτάζοντας τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο δὲν τὴν εἶχαν καταλάβει. Τέτοια ἦταν ἡ ὄρεξή τους, ποὺ δὲν κατάλαβαν καλὰ πότε στρώθηκε τὸ τραπέζι ἀπάνω στὰ χλωρὰ φύλλα, πότε κάθισαν, ἂν κάθισαν μὲ τὸ πλευρὸ ἢ σταυροπόδι. Ἐτρωγαν εὐχαριστημένοι κι ὁ πλάτανος ἀπὸ πᾶν σάλεψε τὰ κλαριά του.

## 9. Ἡ βρῦση.

Ἕνας ἀγωγιότης, ἀφοῦ ἤπια στή βρῦση, βάζοντας γιά κούπα τίς χουφτες του, μουρμούρισε:

«Νά δροσιστῆ ἡ ψυχούλα σου!»

Τά παιδιὰ τὸν κοίταξαν, θέλοντας νά μάθουν γιά ποιὸν μιλεῖ.

Καὶ κεῖνος πού κατάλαβε τὴν ἀπορία τους, εἶπε:

«Δὲν τὸν ξέρω ποιὸς εἶναι, μὰ κεῖνος πού τὴν ἔκαμε αὐτὴ τὴ βρῦση δροσισμένος νά εἶναι σὰν κι ἐμᾶς».

—

«Ἐγὼ τὸν ἐθυμήθηκα, εἶπε ὁ κύρ Στέφανος. Ἕμουν παιδί. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἔτρεχε δῶ πέρα λίγο νερό, μὰ πολὺ λιγοστό, κόμπος. Οἱ διαβάτες ἔπεφταν μπρούμυτα γιά νά πιῶν, προσπαθώντας νά φτιάσουν κάνουλα μὲ κανένα χλωρόφυλλο. Πολλὲς φορές χανόταν τὸ νερὸ ὀλότελα, γιὰ τὸ βύθιζαν οἱ βροχὲς καὶ τὸ χῶμα πού ἔπεφτε. Ὅλοι ἀπὸ τὰ γύρω χωριά εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ βρῦση ἐδῶ. Μὰ καθένας ἔλεγε: «ἄς τὴ φτιάση ἄλλος». Κάθε χωριὸ ἔλεγε: «ἄς τὴ φτιάση ἄλλο χωριό».

—

»Μιὰ φορὰ πέρασε κι Ἕνας ράφτης, πηγαίνοντας πανηγυριώτης στὸν Ἁι-Λιά. Ἦταν ἀπ' ἄλλοῦ κι εἶχε ἓνα μικρὸ μαγαζὶ κάτω στή χώρα. Καθισμένος σταυροπόδι σ' ἓνα ψηλὸ ράφι — ἔτσι δά, σὰ νά τὸν βλέπω τώρα — κεντοῦσε σεγκούνια καὶ φέρμελες μὲ μιὰν ἀργὴ βελονιά. Εἶχε μεγάλη γενειάδα κάτασπρη, χυμὲνη στὸ στήθος, καὶ φοροῦσε τίς μα-

κρίες του φουστανέλες καθημερινή και γιορτή, κατακάθαρες.



Καθισμένος σταυροπόδι έρραβι.

»Όταν γύρισε από τόν 'Αι-Λιά είπε τής γριάς γυναικάς του : «Γυναίκα, εκεί πάνω πού πήγαινα, είδα πώς χρειάζεται μια βρύση. Έμεις άτεκνοι είμαστε, πολλά χρόνια δέ θα ζήσωμε. Λοι-

πόν τò κομπόδεμά μας θά τò δώσω για κείνη τή βρυσούλα, νά δροσιζώνται οί χριστιανοί».

— «'Αφέντη, ό τι όρίσης καλά ώρισμένο» είπε ή γριά.

»Μέ τά έξοδά του οί έργάτες έσκαψαν έκατό μέτρα μάκρος, μάζεψαν τò σκορπισμένο νερό, τò έβαλαν σέ χτιστό κανάλι κι έχτισαν τή βρύση. Έκείνος, αφού πρόφτασε νά δή τò καλό πού έκαμε στους ανθρώπους, δέ ζήτησε τίποτα άπ' αυτούς. Σέ λίγον καιρό κοιμήθηκε στά χέρια τού Θεού εύχαριστημένος και λησμονήθηκε.

»Υστερα θέριεψε εδώ τò πλατάφι πού βλέπετε. Η βρύση τρέχει από τριάντα χρόνια, και θά τρέχη για καιρόν πολύ, όσο βρίσκονται κουρασμένοι διαβάτες. . . »

Όταν τελείωσε ό κύρ Στέφανος δέν είπε λέξη κανέναν-

Μόνο ἡ βρῦση μιλοῦσε σ' αὐτὴ τὴ σιωπῇ. Ἔπιναν κι ἀκου-  
γαν νὰ τρέχει τὸ δροσερὸ τῆς νερό.

«Νὰ δροσιστῆ ἡ ψυχούλα σου!»

---

## 10. Ἡ πρώτη βρα- διὰ στὸ δάσος.

Ἐφτασαν στὸ Χλωρὸ ἀργὰ τὸ δειλινό.

Ὅχτῳ καλύβες μέσα στὰ πεῦκα τοὺς περίμεναν. Νὰ τὸ  
μικρὸ χωριὸ τους!

Πόσο μικρές, πόσο φτωχῆς τοὺς φάνηκαν! Γιὰ νὰ μπῆ  
στὴν πόρτα ἕνας ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι.

«Μὰ τί; ἐδῶ θὰ καθίσωμε;» ρωτοῦσαν.

— «Τί πόρτες εἶναι τούτες!» εἶπεν ἕνας.

— «Ἔτσι, μὲ μιὰ κάμαρη μόνο θὰ περάσωμε;» ρωτοῦσαν  
ἄλλοι.

— «Ποῦ εἶναι τὸ κρεβάτι;»

— «Δὲν ἔχει οὔτε μιὰ καρέκλα!»

Οἱ καλύβες ἀλήθεια δὲν εἶχαν τίποτα ἀπ' αὐτά. Ἡ κάθε  
καλύβα ἦταν μιὰ κάμαρη ἀπὸ κλαριά, ἴσα ἴσα νὰ φυλάγῃ τὸν  
ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ἀέρα κι ἀπὸ τὴ βροχῇ.

«Ἄντρεά, λέει ὁ Κωστάκης, πῶς καθόσουν δῶ μέσα!»

Ὁ Ἄντρεάς γέλασε. «Νὰ δῆς πῶς θὰ κάθῃσαι καὶ σύ!»  
τοῦ εἶπε. «Ἐγὼ τώρα πού συνήθισα τὴν καλύβα, δὲν τὴν ἀλ-  
λάζω οὔτε μὲ σπίτι!».

---

Ὁ Κωστάκης κοίταζε τὴ μιὰ κοίταζε τὴν ἄλλη, ἔμπαινε  
σὲ ὅλες, καὶ γύρευε νὰ βρῆ τὴν καλύτερη καλύβα, μὰ καμιὰ  
δὲν τοῦ φαινόταν ἀρεστὰ καλή. Στὴν πιὸ μεγάλη καλύβα  
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μπήκαν ὁ Καλογιάννης κι ὁ Μαθιὸς καὶ φώναζαν: «νά, νὰ ἦ δική μας!»

— «Ἔ, σηκωθῆτε ἀπὸ κεῖ, λέει ὁ Κωστάκης, μοῦ πήρατε τὸ σπίτι».

— «Τί; δική σου εἶναι ἡ καλύβα;»

— «Ἐγὼ εἶχα σκοπὸ νὰ τὴν πάρω».

— «Ἐσὺ τὸ εἶχες σκοπὸ, μὰ ἐμεῖς μπήκαμε μέσα» εἶπε ὁ Καλογιάννης.

— «Βλέπεις, Κωστάκη;» λέει ὁ κὺρ Στέφανος. «Γιὰ νὰ τίς ψάχνης ὄλες θὰ μείνης στὸ τέλος χωρὶς σπίτι».

Ὁ Ἀντρέας τὸν ἔβαλε νὰ καθίση μὲ τοὺς ἄλλους δυὸ στὴν ἴδια καλύβα, κι ἔπειτα ὤρισε καὶ στοὺς ἄλλους ποῦ θὰ καθίση ὁ καθένας.

Ἐλυσαν τότε τὰ φορτώματα κι ἄρχισαν νὰ κουβαλοῦν ὁ καθένας τὰ πράματά του. Σκεπάσματα, ρούχα, δέματα μὲ τροφές, σακούλια, τενεκέδες, τάφερναν καὶ τὰ ἔβαζαν σιγὰ σιγὰ μέσα.

«Νὰ εἶχαμε κι ἓνα ντουλάπι...» ἔλεγαν. «Ἐνα ράφι, ἓνα σεντούκι. . . .»

Ὅσο περνοῦσεν ὁμως ἡ ὥρα, καταλάβαιναν πὼς μποροῦν νὰ κάμουν καὶ χωρὶς αὐτά.

Ἀφοῦ ἐτοίμασαν τὸ νοικοκυριό τους βγήκαν νὰ ἰδοῦν τὸ δάσος. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ὁ ἥλιος βασίλευε κι οἱ κορμοὶ τῶν δέντρων ἔφεγγαν ἀπὸ κόκκινο φῶς.

Μεγάλα γέρικα δέντρα τοὺς τριγύριζαν, κι ἄλλα νέα καὶ καταπράσινα. Χαμόκλαδα πολλὰ σκέπαζαν τὴ γῆ.

Σὲ λίγο ὅλο αὐτὸ τὸ δάσος γέμισε ἀπὸ σκοτάδι.



Τότε, στή νύχτα καί στήν έρημιά, οί μικροί ταξιδιωτές ένωσαν πόσο χρειάζεται ο ένας τόν άλλο.

Κουρασμένοι καθώς ήταν έπεσαν νά κοιμηθούν άπάνω στα γερά κλαδιά πού τά είχαγ για στρώμα.

Μά ένώ έκλειναν σιγά σιγά τά μάτια άκούστηκε ή φωνή ένός πετεινού. Ο μικρός κόκορας πού είχαγ φέρει μαζί άπό τήν πόλη, άφού τόν έλυσαν καί είχε πιά ξεμουδιάσει, έβγαλε μιá φωνή: «κικιρίκου!», σα νά ήταν πρωί. Αυτό τό λάλημα ήρθε τόσο ξαφνικά, πού τά παιδιά έβαλαν τά γέλια.

«Ξυπνήσαμε κιόλας;» φώναζαν.

«Κικιρίκου!» φώναξε άλλη μιá ο κόκορας, βραχνιασμένος αύτή τή φορά.

“Όσο όμως κι άν ήθελε αύτός νά φέρη τό πρωί, τά παιδιά νύσταζαν καί σιγά σιγά κοιμήθηκαν.

## 11. "Αστρα, γρούλοι καί κουδούνια.

Οί φίλοι μας κοιμούνται βαθιά στις καλύβες. Πού καί πού άκούγονται παραμιλητά.

Μερικοί φωνάζουν: «Αύριο θα ξεκινήσωμε για τό βουνό!», καί ξανακοιμούνται.

Ένας λέει: «Δέν είναι ώρα σου λέω για τό σχολείο. Δέ χτύπησε ακόμη ή καμπάνα!»

Ένας άλλος: «Μητέρα δέν τή θέλω τόσο μικρή φέτα!»

Ένας τρίτος: «Κοίταξε μήν έρθη ή μάνα μου, έχω πάρει άπό τό ντουλάπι όλο τό βάζο μέ τό γλυκό».

Ήταν ο Φουντούλης. “Όταν ξύπνησε κι είδε πως δέν

ἔχει τίποτα, τοῦ κακοφάνηκε. Δὲν ἤθελε νὰ ξανακοιμηθῆ, μήπως πάθη πάλι τὸ ἴδιο. Μὰ ἡ κούραση τὸν ἀποκοίμισε.

Ὁ Φάνης ἀνοίξε τὰ μάτια του. Ἀπὸ κάποιες τρυῖπες τῆς καλύβας βλέπει οὐρανό, καὶ καταλαβαίνει πὼς εἶναι ἀκόμη νύχτα.

Μὰ δυσκολεύεται νὰ κοιμηθῆ ἄλλο. Ντύνεται καὶ γλιστρᾷ ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα· θέλει νὰ δῆ τὴ νύχτα στὸ δάσος. Κάθισε κεῖ ἀπέξω καταγῆς.

Πρώτη φορὰ εἶδε τόσο βαθὺ οὐρανό. Πόσα ἄστρα! Ἦταν σὰν ἀμέτρητο χρυσὸ μελίτσι, πὺλ χύθηκε ψηλὰ κι ἔβρασε.

"Ἄστρα πολλὰ ἐδῶ, ἄστρα λίγα παρακάτω. Κάπου δυὸ μαζί, κάπου ἓνα μοναχό, σὰν ξεχασμένο. Πέντ' ἔξι ἄστρα μαζί, σὰν κλαράκι. Νάναι ἡ πούλια;

Στὴ μέση τ' οὐρανοῦ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ Φάνη, ἓνα λευκὸ ποταμάκι χυνόταν ἤσυχα ἀπὸ τὸ βοριά στὸ νότο· κυλοῦσε μυριάδες μικρὰ ἄστρα, λευκὰ σὰν ἀνθούς.

Μέσα στὸ δάσος ἀμέτρητοι γρῦλοι τραγουδοῦσαν κι ἔλεγαν ὅλοι τὸ ἴδιο τραγούδι.

Ἀπὸ πέτρες, ἀπὸ τρυῖπες τῆς γῆς ἔβλεπαν τὴν ἀστροφειγιά οἱ μικροὶ τραγουδιστάδες καὶ τὴν κελαηδοῦσαν.

Κι ὕστερα ἀκούστηκαν μακριὰ τὰ κουδούνια τῶν κοπαδιῶν. Εἶναι οἱ βλάχοι. Δικό τους θὰ εἶναι τὸ μεγάλο κοπάδι πὺλ βόσκει.

"Ἀκου πόσα κουδούνια! . . . Μικρὰ, μεγάλα, ψηλὰ, βαθιά, γλυκὰ, βραχνά. Κουδουνίσματα πολλὰ ὅπως τ' ἄστρα, ὅπως οἱ γρῦλοι.

Κι ἔξαφνα ἓνα πράσινο ἄστρο, τὰ νὰ ἦταν πολὺ χαρού-

μενο, άναψε, χύθηκε άνάμεσα στ' άλλα και χάθηκε. . . . .  
 Τί ώραία νύχτα!

Ο Φάνης ένιωσε ψύχρα και μπήκε μέσα νά πλαγιάση.  
 Μά και σκεπασμένος έβλεπε τήν άστροφεγγιά.

Του φαίνονταν όλα εκείνα τ' άστρα δικά του. Κανένας  
 από τους άλλους δέν τ' είχε δεί.

Άποκοιμήθηκε άκούγοντας τ' α κουδούνια.

## 12. Τα παιδιά σχημα- τίζουν κοινότητα.

Ο ήλιος είναι πολύ ψηλά. Τα τσιτζίκια λαλούν δυνατά.  
 Μά κανένας δέν έχει όρεξη ν' αφήση τ' στρώμα. Γυρίζουν  
 από τ' ένα πλευρό στο άλλο:

«Σηκωθήτε» λέει ο Άντρέας, γυρίζοντας από καλύβα  
 σ' καλύβα: «έχομε δουλειά».

— «Τί δουλειά;» φώναξε ο Δημητράκης, τρίβοντας τ'   
 ένα του μάτι.

— «Νά φάμε εδώ πού ήρθαμε».

— «Κι είναι αυτό δουλειά;»

— «Τώρα πού θά σηκωθής, θά τ' ούμε».

Ο Δημητράκης ζητούσε τή λεκάνη νά νιφτή: δέν είχε  
 καταλάβει ακόμη πού βρίσκεται. Άκολούθησε τους άλλους  
 πού γελοούσαν μ' αυτόν, και βρήκαν κάμποσα βήματα μακριά  
 τή βρύση. Τ' νερό τους έτσουξε στ' αυτιά.

Ένα παιδί, ο Πάνος, έλεγε του Δημητράκη καθώς νιό-  
 ταν: «Άι, άι, τί κρύο νερό!», και του κρατούσε τ' κεφάλι

κάτω ἀπὸ τὴ βρύση. Ὁ Δημητράκης φώναζε σὰν κατσίκι.  
Ὁ Πάνος τὸν ἄφησε, κι ἔβαλε τὸ δικό του κεφάλι στὴ βρύση.  
Ἄφηνε τὸ κρὺ νερὸ νὰ πηγαίνει στὸ σβέρκο του, στὸ στήθος του.

---

Ὅταν πλύθηκαν, ἤρθε νὰ τοὺς δῆ ὁ κύριος Στέφανος. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος πὺν τοὺς ἔφερε ὡς ἐδῶ, θὰ πήγαινε στὴ χώρα γιὰ τὶς δουλειές του. Φεύγοντας τοὺς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια:

«Εἰκοσιέξι ἄνθρωποι γιὰ νὰ ζήσουν στὸ βουνό, πρέπει ὅλα νὰ τὰ κάμουν μὲ τὰ χέρια τους. Νὰ ψήνουν τὸ ψωμί, νὰ κουβαλοῦν τὸ νερὸ, νὰ βράζουν τὸ φαί.

»Εἶστε εἰκοσιέξι συγκάτοικοι, πὺν πρέπει νὰ ζήσετε μαζί στὸ ἴδιο μέρος· ἔχετε τὶς ἴδιες δυσκολίες καὶ τὶς ἴδιες ωφέλειες. Κάνετε λοιπὸν μιὰ κοινότητα. Πῶς αὐτὴ θὰ ζήση χωρὶς μαγαζί, χωρὶς μύλο, χωρὶς τίποτα;

»Κάποιος ἀπὸ σᾶς πρέπει νὰ γίνη φούρναρης, μπακάλης, μυλωνάς. Ὅτι χρειάζεται γιὰ νὰ συντηρηθῆτε πρέπει· λὺν τὸ βρῆτε μόνοι σας, ὅπως οἱ βοσκοί, οἱ βλάχοι καὶ οἱ λοτόμοι. Θὰ φᾶτε ἢ δὲ θὰ φᾶτε σήμερα;»

— «Θὰ φᾶμε» ἀπάντησε ὁ Φουντούλης.

— «Νὰ ἰδοῦμε ὁμως πῶς θὰ φᾶτε. Ἐ, ὅσο γιὰ σήμερα ἔχετε δὰ ἓναν κουτσομάγερα, τὸν Ἀντρέα. Αὐτὸς ἔμαθε ἀπὸ τοὺς λοτόμους τὸ γιαχνί. Σήμερα θὰ εἶναι μάγειρας γιὰ ὅλους σας. Τώρα βοηθῆστε κι οἱ ἄλλοι νὰ γίνη τὸ φαί».

Ὁ Γιωργάκης, ὁ Ἀλέκος κι ὁ Δημητράκης πῆραν νὰ ξεφλουδίσουν τὶς πατάτες, ὁ Δῆμος κι ὁ Καλογιάννης νὰ κόψουν τὰ φασόλια καὶ τὶς ντομάτες. Ἄλλοι πῆραν νὰ καθαρίσουν τὰ κρεμμύδια κι ἄλλοι ἀναψαν τὴ φωτιά.

---

«Καὶ κείνοι πὺ περισσεύουν τί θὰ προσφέρουν στὴν κοινότητα;» ρώτησε ὁ Κωστάκης.

— «Τὴν ὄρεξή μας» εἶπαν αὐτοὶ γελώντας.

— «Ἄπ' αὐτὴ ἔχομε κι ἐμεῖς» φώναξε ὁ Ἀντρέας. «Μὰ ἔννοια σας κι ἔχετε δουλειά».

Ἡ δουλειὰ πὺ τοὺς ἔπεσε εἶναι ἀρκετὴ. Ἐπρεπε νὰ γυρίσουν τίς καλύβες, τὴν κοινότητά τους, νὰ κοιτάξουν τίς θέσεις, τὰ δέντρα καὶ νὰ ὀρίσουν πὺ θὰ εἶναι τὸ μαγειρειό, ἡ ἀποθήκη, τὰ ράφια.

Ἄλλοι ἔπρεπε νὰ δοῦν ἂν ἔχουν ὅ τι τοὺς χρειάζεται γιὰ νὰ μαγειρεύουν. Μήπως λείπει κουτάλα ἢ κατσαρόλα, καθὼς αὐτὴ τὴ στιγμή τοὺς λείπει τὸ τηγάνι, καὶ πρέπει νὰ τὸ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς λοτόμους.

Ἄλλοι πάλι θὰ πήγαιναν νὰ δοῦν τοὺς βλάχους γιὰ νὰ ξέρουν τί τρόφιμα μπορεῖ νὰ πάρουν ἀπ' αὐτοὺς στὴν ἀνάγκη. Καὶ στὸ τέλος, νὰ μάθουν ἂν ἔχη κανένα χωριὸ ἐκεῖ κοντὰ καὶ πόσο μακριὰ εἶναι.

### 13. Πόλεμος μ' ἕνα μαντρόσκυλο.

Ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης σηκώθηκαν καὶ πήγαν γιὰ τοὺς βλάχους. Δεξιὰ τοὺς εἶχαν πεῖ πὺ εἶναι. Μπήκαν στὰ δέντρα κι ἄφησαν τὸ μονοπάτι νὰ τοὺς βγάλῃ. Μὰ ὕστερα ἀπὸ πέντε λεπτά τῆς ὥρας τὸ μονοπάτι χάθηκε, ὅπως γίνεται συχνὰ στὸ δάσος. Ἐμοίαζε μὲ τὸν ἄλλον τόπο.

Γύρισαν ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, δὲν τὸ ξαναβρῆκαν. Προχώρησαν τότε χωρὶς ὁδὸμο πρὸς ἕνα σημεῖο πὺ φαινόταν ἕνας τόπος χωρὶς δέντρα.

Ἐκεῖ τοὺς φάνηκε πὼς ἔβησαν κάτι καλύβες.  
 «Ἐεε!» φώναξαν.

Τρέχοντας ἐρχόταν τὸν ἀνήφορο κάποιος. Μὰ δὲν ἦταν  
 ἄνθρωπος, ἦταν σκύλος. Ἀνέβαινε μὲ θυμό, καὶ νά, τοὺς  
 βρέθηκε μπροστά.



Μόλις εἶδε ὁ Δῆμος πὼς τὸ μαλλιαρὸ τοῦτο μαντρόσκυλο,  
 ἓνα ἀληθινὸ θηρίο, ἐρχόταν καταπάνω τους, ἄρπαξε μιὰ χον-  
 τρή πέτρα, κι ἄλλη μιὰ πῆρε στὸ ἀριστερὸ του χέρι.

Ὁ μαντρόσκυλος κατάλαβε πὼς μ' αὐτὸν εἶχε νὰ πο-  
 λεμήσει.

Ὁ καημένος ὁ Φάνης φώναζε μονάχα «ῶξω, ῶξω», καὶ σή-  
 κωσε τὴ βέργα. Μὰ ἐνῶ ἔκανε πὼς φοβέριζε, εἶχε χλομιάσει  
 κι ἦταν σὰ νὰ παρακαλοῦσε τὸ σκύλο: «μὴ μὲ τρώς!»

Ὁ Δῆμος εἶδε πὼς κινδύνευαν κι ἔπρεπε νὰ γλιτώσουν. Σφεντόνισε λοιπὸν τὸ λιθάρι μὲ ὅλη του τὴ δύναμη.

Τὸ λιθάρι βρῆκε τὸ σκύλο στὴ ραχοκοκαλιά. Ὁ σκύλος φώναζε, ἔτρεξε στὴν πέτρα ποὺ ἔπεσε, τὴ δάγκασε μὲ μανία, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὴ ροκανίσῃ, γύρισε πίσω καὶ ξαναρίχτηκε.

Ἄμα εἶδε ὁμοῦς τὸ παιδὶ μὲ μιὰ πέτρα πάλι στὸ δεξι, ἔπειμο νὰ τοῦ καταφέρῃ καὶ δεύτερη, ἔκοψε τὴ φόρα του.

Τὴν ἀντίσταση ὅλοι τὴ φοβοῦνται. Ὁ μαντρόσκυλος εἶχε νὰ κάμῃ μὲ παιδὶ ποὺ ὑπερασπίζει τὴ ζωὴ του. Ὁ Φάνης εἶδε τὴ στιγμή ἐκείνη, τί ἀξίζει τὸ θάρρος. Πὼς τὸ ἤθελε, νὰ εἶχε ρίξει αὐτὸς τὴν πέτρα!

#### 14. Ἐνα βλαχόπουλο ποὺ δὲ λέει πολλὰ λόγια.

Ἐνα βλαχόπουλο ἔτρεχε πρὸς τὰ κεῖ, φωνάζοντας τὸ σκύλο. Ἐφτασε, ἄρπαξε τὸ σκύλο ἀπὸ τὸ μαλλιαρό του λαιμό, καὶ σηκώνοντας τὴν ἀγκλίτσα του, ἔκανε πὼς θὰ τὸν τσακίσῃ στὸ ξύλο.

Ὁ σκύλος κάθισε κάτω καὶ μαζεύτηκε. Τὸ βλαχόπουλο ἦταν ἕνα παιδάκι. Ὁ σκύλος δυὸ φορές σὰν αὐτό.

«Ποῦ εἶναι ἡ καλύβα τοῦ Γεροθανάση;» ρώτησαν τὰ παιδιά.

Τὸ βλαχόπουλο ἔδειξε μὲ τὸ χέρι τὶς καλύβες. Τοὺς ἀκολούθησε, κρατώντας τὸ σκύλο καὶ κατέβηκαν μαζί.

«Τί τὸν ἔχεις ἐσὺ τὸ Γεροθανάση;»

— «Παππούλη».

— «Ἐσὺ σὲ πρὶν ἀπ' ὅλες τὶς καλύβες κάθεται;»

Τὸ βλαχόπουλο ἀπάντησε καὶ πάλι μὲ τὸ χέρι. Τὸ σήκωσε κι ἔδειξε μιὰ καλύβα.

---

Στὴν πόρτα στεκόταν μιὰ κοπέλα.

Φοροῦσε τὰ τσαρούχια της, τὴ ζώνη της, τὴν κεντημένη της ποδιά. Εἶχε μαῦρα μάτια, τὰ ἴδια σὰν τοῦ μικροῦ τσοπάνη.

«Αὐτὴ ποιὰ εἶναι;» ρώτησαν τὰ παιδιὰ τὸ βλαχόπουλο.

— «Ἡ Ἀφρόδω».

— «Ἀδερφή σου εἶναι;»

— «Χά».

— «Ἔχεις κι ἄλλες ἀδερφές;»

— «Ἀχά».

— «Ὁ πατέρας σου εἶναι δῶ;»

Τὸ βλαχόπουλο πάτησε τὴ γλῶσσα του μέσα ἀπὸ τὰ δόντια κι ἔκαμε:

«Τσ!»

Δὲν ἦταν γιὰ πολλὰ λόγια. Πρῶτα ἔλεγε καμιὰ λέξη, τώρα ἔφτασε στὸ «χά» στὸ «τσ». Θὰ πῆ πὼς ἡ κουβέντα ἔπρεπε νὰ σταματήσει ἐδῶ. Γιατὶ πάρα πέρα δὲν εἶναι πιὰ παρὰ τὰ νοήματα.

---

Ὡστόσο ἡ καλὴ Ἀφρόδω καλωσόρισε τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς εἶπε νὰ περάσουν μέσα στὴν καλύβα.

Ὅταν τὴν εἶδαν ξαφνίστηκαν. Ἦταν τόσο νοικοκυρεμένη! Σπίτι ἀληθινό.

«Νὰ καλύβα, Φάνη, εἶπε ὁ Δῆμος, ὅχι σὰν τὶς δικές μας!»

Ἡ Ἀφρόδω χαμογέλασε.

«Νὰ εἴχαμε κι ἐμεῖς πρόβατα καὶ γίδια, εἶπε ὁ Φάνης, θὰ ἦταν κι ἡ δική μας καλή».



— «Ἔσεῖς ἔχετε κάτω σπίτια, εἶπε ἡ βλαχοπούλα, πού εἶναι θεμελιωμένα· κι ἔπειτα ξέρετε καί τὰ γράμματα, πού δὲν τὰ ξέρομε μεῖς. Λάμπρο, γιατί κάθεται στὴν πόρτα; ἔλα μέσα νὰ δῆς τὰ καλὰ παιδιά».

«Τσ!» ἔκαμε πάλι ὁ Λάμπρος, κι ἔσκυψε τὸ κεφάλι, σκάβοντας τὴ γῆ μὲ τὸ τσαρούχι του. Ὑστερα πῆρε τὴν ἀγκλίτσα του κι ἔφυγε.

## 15. Ἡ βλαχοπούλα μιλεῖ στὰ παιδιά.

Τὰ παιδιὰ κάθισαν στὸ χράμι πού τοὺς ἔστρωσε ἡ Ἀφρόδω ἀπάνω στὴν κασέλα. Εἶχε ζωγραφιές αὐτὴ ἡ κασέλα, καὶ φαίνεται πὼς ἦταν ἡ καλὴ καλή.

Ἀλλιῶς θὰ τὰ ἔβαζε τὰ παιδιὰ νὰ καθίσουν στὴν ἄλλη πού βρισκόταν πάρα πέρα, μὰ πού ἦταν μαύρη καὶ παλιά· τῆς κυρούλας ἴσως.

Ἡ Ἀφρόδω ἔμενε ὄρθια, κι ἐνῶ ἡ ρόκα της ἔγνεθε καὶ τὸ ἀδράχτι της γύριζε, μιλοῦσε στὰ παιδιά.

Ρώτησε τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο ἂν εἶχαν ἀδερφή, πόσων χρονῶν εἶναι καὶ ποῖο εἶναι τ' ὄνομά της.

Ὑστερα τὰ παιδιὰ τὴ ρωτοῦσαν τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, γιὰ πρόβατα, γιὰ στάνες καὶ γιὰ βουνά. Κι ἡ Ἀφρόδω γνέθοντας τοὺς ἰστόρησε τὴ ζωὴ τῶν βλάχων στὰ βουνά καὶ στὰ χαμηλώματα, τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα.

Χίλια πράματα ἔμαθαν πού δὲν τὰ εἶχαν ἀκούσει. Πὼς χιλιάδες πρόβατα καὶ γίδια δίνουν τὸ γάλα, τὸ τυρί, τὸ βοῦτυρο, τὸ μαλλὶ καὶ τὸ κρέας τους γιὰ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ κοπάδια εἶναι εὐτυχησμένα ὅπου βρίσκουν βοσκή. Μὰ ἔχι καὶ κείνοι πού τὰ βόσκουν.

Οἱ βλάχοι περνοῦν σκληρὴ ζωὴ! Πολεμοῦν μὲ τοὺς βαριοὺς χειμῶνες, μὲ τοὺς βράχους, μὲ τὰ ποτάμια.



Ταξιδεύουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ψῆλωμα σὲ χαμῆλωμα. Σήμερα στήνουν τὴν καλύβα ἐδῶ, αὔριο πέρα μακριά, ὅπου εἶναι χορτάρι καὶ κλαρί. Ἄθεμέλιωτα εἶναι τὰ σπίτια τους καὶ δὲν μπορεῖς νὰ στήσης τίποτα μέσα.

“Ὅλες οἱ δουλειές ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ· βοσκή, γνέ-

σιμο, ἄρμεγμα, ζύμωμα, τάγισμα τοῦ κοπαδιοῦ. Ὑπνος λίγος· ξαγρύπνια, νυχτοπερπάτημα.

---

Αὐτὰ διηγόταν ἡ Ἀφρόδω.

Μὰ ἐνῶ τὰ ἔλεγε ὀρθή, κοιτάζοντας τῆ ρόκα καὶ κλωσταίνοντας τὸ μαλλί, τόσο χαριτωμένο χαμόγελο εἶχε, πού δὲν ἔμοιαζαν μὲ βάσανα.

«Δὲν ἀφήνεις τὰ πρόβατα, εἶπε ὁ Φάνης, νάρθης κάτω μὲ τὰ δικά μας τὰ κορίτσια;»

Ἡ Ἀφρόδω γέλασε καὶ ἀπάντησε πὺς δὲν τ' ἀφήνει γιὰ ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου. Ἐδῶ εἶναι ἡ γενιά της, ἀδέρφια, πατέρας, μάνα, γαμπροί, παπποῦδες· τὰ γεροθανασαίικα, πού λέει ὁ λόγος. Μὰ ὄχι μόνο τοῦτο, ἔχει κι ἄλλο συγγενολόγι.

«Ἐχω συγγένεια, εἶπε, μὲ κάθε δεντρί... Ἐδῶ γίναμε ἓνα κλαριά καὶ βλάχοι, τὸσον καιρὸ μαζί. Ἀντάμα μεγαλώνομε, ἀντάμα βρεχόμαστε καὶ χιονιζόμαστε, μαζί παίρνομε τὸν ἥλιο. Ἐχουν καὶ κείνα χὰδι καὶ χαιδεύουν, φωνὴ καὶ λαλοῦνε· δὲν ἀκοῦς ἅμα τὰ φυσάει ἀέρας! Καὶ τὰ μικρὰ πού εἶναι σὰν τ' ἀδέρφι μου τὸ Λάμπρο, καὶ τὰ μεγάλα πού μοιάζουν τοῦ παππού, ὅλα μὲ γνωρίζουν, ὅπως γνωρίζουν κι ὅλους τοὺς βλάχους, ὅλη τῆ γενιά.»

«Ἐκατὸ πρόβατά μας ἀποκοιμίζει στὸν ἴσκιο του τὸ μεσημέρι ἓνας πεῦκος ἐκεῖ κάτω. Αὐτὰ ἔχομε συντρόφους κι ἐμεῖς. Τὴν ἡμέρα τὰ δέντρα καὶ τὸ βράδυ τ' ἀστέρια πού μᾶς φέγνουν γιὰ τῆ βοσκή.»

---

Πολὺ μαλλί ἀπὸ τῆ ρόκα τῆς Ἀφρόδως ἔγινε νῆμα καὶ πῆγε στὸ ἀδράχτι μὲ τούτη τὴν κουβέντα. Καὶ πάλι ἔγνεθε γιὰ νὰ μὴ χάνη καιρό.

Κάπου κάπου ἔλεγε καμιὰ λέξη πὸ τὰ παιδιὰ δὲν τὴν καταλάβαιναν ἀμέσως, μόνο ἀπὸ τὸ νόημα. Ἔλεγε τὰ πρόβατα π ρ ἄ π α, τὸ ροῦχο σ κ τ ί, τὸ πάλι τὸ ἔλεγε μ ἄ τ α καὶ τὰ γίδια τ ἄ ἴ δ ι α. Μὰ τὰ παιδιὰ δὲ θυμοῦνται καμιὰ κοπέλα νὰ τοὺς μίλησε ποτὲ μὲ τόση ὁμορφιά.

Κι ὅταν βγῆκε ἔξω μιὰ στιγμή, γιατί ἀκούσε τὰ πατήματα τοῦ παπποῦ, θυμήθηκαν τὰ λόγια τῆς πὼς ἔχει συγγένεια μὲ τὰ δέντρα.

Ἦταν ἀλήθεια σὰ δεντρί!

---

## 16. Τὸ πρῶτο συσσίτιο.

Ὅταν γύρισαν ἀπὸ τοὺς βλάχους ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης καὶ πλησίαζαν στὶς καλύβες, εἶδαν νὰ βγαίνει ἀχνὸς ἀπὸ τὴ μεγάλη κατσαρόλα.

«Τί ὠραία μυρουδιά!» φώναζαν ἀπὸ λίγα βήματα μακριά.  
«Τί; ἔγινε κιόλας;»

— «Ἐγινε!» εἶπε ὁ Ἄντρεας μὲ τὴν κουτάλα στὸ χέρι.

— «Καὶ τί φαγητὸ εἶναι;»

— «Πατάτες μὲ πατάτες» λέει ὁ Κωστάκης γελώντας.

— «Μὴ σᾶς νοιάζει, παιδιὰ, λέει ὁ Δῆμος, κι ἀπὸ αὔριο θάχωμε κρέας νὰ τρῶμε. Εἶδαμε τὸν τσέλιγκα!»

Τοὺς διηγήθηκε πὼς εἶδαν τὴν Ἀφρόδω μὲ τὸ Λάμπρο, καὶ πὼς ὁ παππούς των, ὁ γεροτσέλιγκας, τοὺς εἶπε νὰ στέλνουν ν' ἀγοράζουν ὅσο κρέας τοὺς χρειαστῆ, ἀκόμη καὶ γάλα.

Μὰ ἐνῶ μιλοῦσαν, ὄλο τριγύριζαν τὸ γιαχνί. Ἦταν τὴ στιγμή ἐκείνη μὲ τὸν ἀχνό του καὶ τὴ μυρουδιά του καλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄρνια τοῦ τσέλιγκα.

---

«Απίστευτο μοῦ φαίνεται, λέει ὁ Κωστάκης, πὼς αὐτὲς οἱ πατάτες πὸν ξεφλούδιζα ἔγιναν φαγητό». Τὸ ἴδιο κι ὁ Δημητράκης. Δὲν μπορεῖ νὰ πιστέψῃ πὼς ἔγιναν φαγητό οἱ ντομάτες πὸν ἔκοβε. Τὸ ἴδιο κι ὁ Γιωῆργος· τὸ ἴδιο κι ὁ Φουντούλης.

Παίζοντας ἔκαμαν ὅλη αὐτὴ τὴ δουλειά, καὶ νὰ τί κατάφεραν! Τρῶνε φαγητό δικό τους.

Καθένας ἐργάστηκε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὄλους· ὄλοι πάλι δούλεψαν γιὰ τὸν ἕνα. Ἔτσι ἔκαμαν ἐκεῖνο πὸν λέμε κοινότητα.

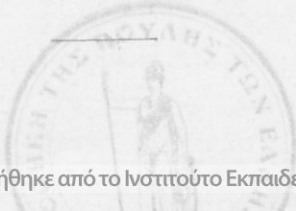
Θὰ κατορθώσουν τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὄλα τ' ἄλλα; Θὰ μπορέσουν ὁ ἕνας νὰ ἐργάζεται γιὰ τοὺς ἄλλους, κι οἱ ἄλλοι γιὰ τὸν ἕνα; Τότε ἡ μικρὴ τους κοινότητα θὰ γίνῃ παράδειγμα σὲ πολλὲς ἄλλες. Σηκώνουν λοιπὸν τὰ ποτήρια τους καὶ πίνουν στὴν ὑγεία της.

«Πίνω αὐτὸ τὸ κρασί» λέει ὁ Κωστάκης, καὶ σηκώνει τὸν τενεχὲ μὲ τὸ νερό, «στὴν ὑγεία τοῦ σημερινοῦ μας μάγειρα».

— «Πίνω αὐτὸ τὸ ρακί» λέει ὁ Ἀντρέας, καὶ σηκώνει τὸ παγούρι του μὲ τὸ νερό, «στὴν ὑγεία ὄλων τῶν συντρόφων πὸν μαγεῖρεψαν μαζί μου».

— «Πίνω τὴ βρύση ὄλη, λέει ὁ Φάνης, «στὴν ὑγεία τῆς κοινότητάς».

— «Ἐβίβα, ἐβίβα!» φώναξαν, καὶ ὄλοι γελοῦσαν. Μόνον ὁ Φουντούλης ἦταν δακρυσμένος. Αὐτὸς εἶχε καθαρίσει τὰ κρεμμύδια.



## 17. Οἱ ἐπιγραφές τοῦ Καλογιάννη.

Σὲ μιὰ καλύβα κρέμασαν αὐτὴ τὴν ἐπιγραφή:

ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟΝ  
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ  
ΛΑΧΑΝΟΠΩΛΕΙΟΝ  
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΟΛΛΑ  
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Δίκιο εἶχε ὁ Καλογιάννης ποῦ ἔκαμε τὴν ἐπιγραφή· γιατί ὅλη ἡ ἀγορὰ ἦταν ἐκεῖ μέσα. Εἶχαν ἓνα σακὶ ρίζι, ἓνα σακὶ μὲ ψιλὴ φακὴ, ἓνα μὲ πατάτες, δυὸ τενεκέδες λάδι, λίγη ζάχαρη καὶ πέντε κεφάλια τυρί.

Σ' ἓνα ἄλλο πεῦκο κρέμασε τὴν ἐπιγραφή:

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ «Η ΕΥΘΥΜΙΑ»

ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΕΠΑΝΩ ΠΑΤΩΜΑ

Σὲ ἄλλο δέντρο ἔβαλε τὴν ἐπιγραφή:

ΣΦΑΓΕΙΑ

Αὐτὴ μπῆκε σὲ πολὺ μακρινὸ πεῦκο, γιατί τὰ σφαγεῖα βρίσκονται πάντα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

Νὰ λοιπὸν μιὰ μικρὴ πολιτεία. Τί τῆς λείπει; Μόνο ἓνα δημαρχεῖο, ἓνας μεγάλος δρόμος, λίγοι χωροφύλακες καὶ μιὰ μουσική. Ὅσο γιὰ τὴν τελευταία, τὰ τζίτζικια ἐδῶ εἶναι.

## 18. Συγκοινωνία με κατοικημένους τόπους.

Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ γίνουν οἱ συγκοινωνίες με τοὺς κατοικημένους τόπους γύρω.

Καθὼς ἓνας ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσῃ μοναχός, ἔτσι κι ἡ κοινότητα δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ μόνη της. Χρειάζεται μιὰ ἄλλη, γιὰ νὰ πουλῆ σ' αὐτὴν ἢ ν' ἀγοράζῃ ἀπ' αὐτὴ.

Νὰ πουλήσῃ ἡ δική μας δὲν ἔχει, γιὰτι δὲ βγάζει τίποτα. Πρέπει ὅμως ν' ἀγοράζῃ, γιὰτι τῆς λείπουν τρόφιμα.

—

Σήμερα σηκώθηκαν δέκα παιδιὰ νὰ πάνε στὸ Μικρὸ χωριὸ ν' ἀγοράσουν κότες, αὐγά καὶ κρεμμύδια. Ἄφου ρώτησαν πρῶτα ποῦ πέφτει, μὴν τύχη καὶ πάρουν ἄλλο δρόμο, ξεκίνησαν.

Σὲ μισὴ ὥρα βρῆκαν μιὰ χωριάτισσα φορτωμένη ξύλα.

«Ποῦ πέφτει, κυρά, τὸ Μικρὸ χωριό;»

— «Ἀπὸ δῶ τραβάτε, ὅλο ἴσα».

— «Κι ὕστερα;»

— «Ὑστερα θὰ βγῆτε στὴν ξέρα, καὶ θὰ βρῆτε τὸ δρόμο ποῦ πάει τὸν κατήφορο ἀπὸ κεῖ πάρα κάτω, ποῦ χωρίζει ὁ δρόμος, θὰ πάτε δεξιὰ».

Τοῦτος εἶναι ὁ πρῶτος μακρὺς δρόμος ποῦ θὰ κάμουν. Τ' αὐτιά τους τὰ εἶχαν τέσσερα. Ἔτσι τοὺς εἶπε ὁ Ἀντρέας: «Ἐνας λόγος «ἴσια» ἢ «δεξιὰ» ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὸν ὁδοιπόρο. Τὸ μάτι του πρέπει νὰ σημαδεύῃ καλὰ τοὺς τόπους ποῦ περνᾷ, γιὰ νὰ μὴ χαθῆ».

—

Τὰ δέκα παιδιὰ βρῆκαν ὅ τι τοὺς εἶπε ἡ χωριάτισσα.

Ἀκολούθησαν τὸν κατηφοριστὸ δρόμο, βρῆκαν τὸ χωρίσμα, πῆραν τὸ δεξιὸ μέρος. Ὁ δρόμος ἦταν πολὺ ἀνάποδος.

Περπάτησαν μιὰ ὥρα, καὶ τέλος φάνηκε τὸ χωριό, ἐκεῖ πού τελειώνουν οἱ δυὸ γκρεμοὶ καὶ σχηματίζεται κάποιον ῥέμα. Ἦταν σπίτια μαζεμένα σὰν ἤσυχα πρόβατα κάτω ἀπὸ φουντωτὰ πλατάνια καὶ καρυδιές.

Μιστὴ ὥρα πρὶν φτάσουν ἄκουσαν φιλονικία. Εἶδαν ἕνα γέρο κι ἕναν ἄλλο χωριανὸ νὰ φιλονικοῦν γιὰ τὸ δρόμο πού ἦταν χαλασμένος.

«Εἶναι ἢ δὲν εἶναι δρόμος τῆς κοινότητος;» ἔλεγε ὁ γέρος.

— «Εἶναι».

— «Ἄφοῦ τὸν ἔχω δρόμο κι ἐγὼ καὶ σύ, ἀφοῦ εἶναι καὶ γιὰ τὸ δικό σου καὶ γιὰ τὸ δικό μου, ζῶο καὶ πάει στὰ χωράφια ὄλων μας, δὲν πρέπει λοιπὸν ἐμεῖς νὰ τὸν διορθώσωμε στὸ χαλασμένο μέρος;»

— «Νὰ τὸν φτιάσουν οἱ ἀπάνω χωριανοί. Τί μοῦ κάθονται;»

— «Ἐκεῖνοι δούλεψαν προχτὲς στὴ βρύση καὶ θὰ κάμουν ἄλλες κοινοτικὲς δουλειὲς μεθαύριο. Σήμερα ἐμεῖς, αὔριο κείνοι, γιατί νὰ μαλώνωμε;»

— «Ὅχι, θάρθουν αὐτοὶ νὰ δουλέψουν».

— «Εἶσαι ζαβός, Παναγῆ» φώναξε ὁ γέρος. «Νά, ἐστὺ δὲν ἀφήνεις τὸ χωριὸ σὲ ὁμόνοια».

Καὶ τράβηξε τὸν κατήφορο θυμωμένος.

Ὁ γέρος αὐτὸς θὰ ἦταν φαίνεται ὁ προεστὸς τοῦ χωριοῦ.



## 19. Προμηθεύονται εργαλεία για τους δρόμους.

Όταν έφτασαν τὰ παιδιά, βρήκαν μεγάλη ήσυχία στο χωριό. Πολλοί χωριανοί έλειπαν στα κτήματα.

«Τόσοι λίγοι άνθρωποι έδώ μέσα, είπε ό Άντρέας, και να μαλώνουν! Ποῦ να ήταν καμιά πολιτεία!»

Και προχώρησαν στο μέρος που τὸ λένε «τὰ μαγαζι»  
«Όλα τὰ μαγαζιά ήταν ένα μαγαζι.

Τρεῖς χωριανοί κουτσόπιναν μέσα. Οἱ κότες απέξω τσιμπούσαν τή γῆ, νι ένα σταχτι γαιδουράκι στεκόταν ακίνητο σὲν φεύτικο. Ό μπαλωματής μ' ένα παπούτσι στα γόνατά του έδινε γροθιές στον άέρα.

«Νά, να ό μπαλωματής!» φώναξαν τὰ παιδιά. «Όποιος δέν έχει πρόκες στα παπούτσια του να βάλη. Χωρίς πρόκες έδώ πάνω θα μείνωμε ζυπόλυτοι».

Μερικοί τον πλησίασαν, έβγαλαν τὰ παπούτσια τους και ζήτησαν να τους βάλη καρφιά. «Μπάρεμπα, είπαν, να μᾶς πεταλώσης».

Ό μπαλωματής γέλασε με τὰ τρία δόντια του, πήρε τὸ σφυρι κι άρχισε να καρφώνει πρόκες στα παπούτσια τους.

Έκεί κοντά φάνηκε κι ό γέροντας που είχαν άπαντήσει στο δρόμο, και τους καλωσόρισε. Τους είπε πως είναι προσεστος τῆς κοινότητας, και τους ρώτησε γιατί ήρθαν κι από ποῦ.

«Ήρθαμε να ψωνίσωμε» είπε ό Άντρέας. «Καθόμαστε από

νω στο Χλωρό κι ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ κότεις, ἀπ' αὐγὰ κι ἀπὸ λαχανικά».

— «Μετὰ χαρᾶς νὰ τὰ πάρετε» εἶπε ὁ γέροντας. «Κότεις ἰ ἔχομε πολλές».

— «Μερικὰ τσαπιά καὶ φτυάρια, μπορεῖτε νὰ μᾶς δανείσετε γιὰ μιὰ δουλειά;»

— «Ἄν σᾶς χρειάζωνται, εἶπε ὁ γέροντας, νὰ σᾶς τὰ δώσωμε».

— «Μᾶς χρειάζονται, γιατί ἡ δική μας κοινότητα δὲν ἔχει οὔτ' ἓνα μονοπάτι. Θέλομε ν' ἀνοίξωμε κανένα».

«Μπά; Ἔχετε καὶ σεῖς κοινότητα;»

— «Ἐμεῖς εἴμαστε ἡ τελευταία τάξη τοῦ ἑλληνικοῦ, μὰ τώρα πὺ ἦρθαμε στὸ δάσος καὶ ζοῦμε μαζὶ στὸ ἴδιο μέρος, κοινότητα τὴ λέμε τὴ συντροφιά μας. Ὅλα τάχομε μαζὶ».

— «Καὶ πόσοι θὰ δουλέψετε μὲ τὰ ἐργαλεῖα;»

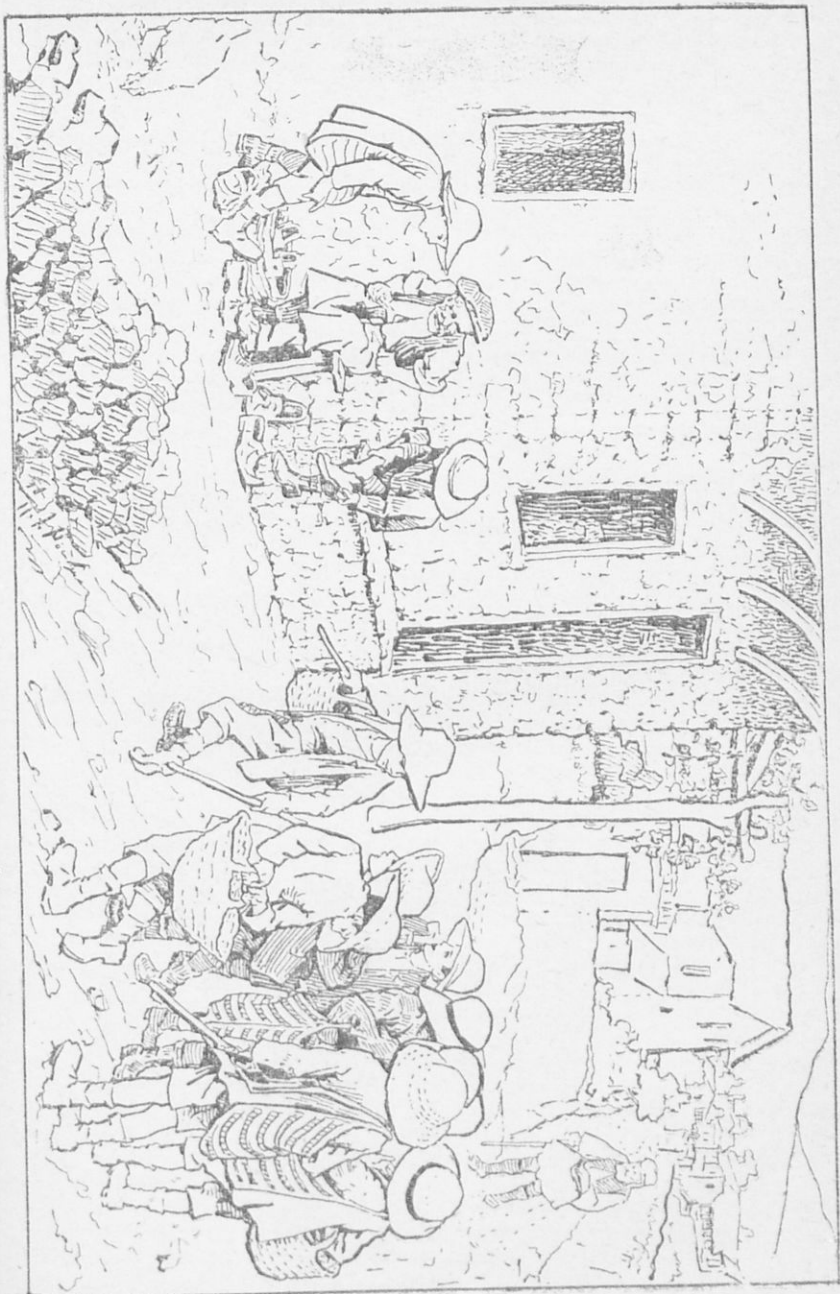
— «Μερικοὶ ἀπ' ὅλους ἢ ὅλοι μαζὶ, τὸ ἴδιο κάνει. Ἡ δουλειὰ μόνο νὰ γίνη».

— «Πωπὼ ! ντροπή!» ἔκαμε ὁ γέρος. «Μᾶς ντρόπιασαν τὰ παιδιὰ!»

## 20. Τὰ παιδιὰ φτιά- νουν δρόμους.

Ὁ δρόμος δὲ γίνεται μόνο γιὰ λίγους ἀνθρώπους. Τὸν φτιά-  
νουν λίγοι καὶ τὸν χαίρονται ὅλοι.

Ὁ δρόμος εἶναι γιὰ ὅλο τὸν κόσμο. Εἶναι γιὰ τὸν πλούσιο καὶ τὸ φτωχό, γιὰ τὸν ἄρχοντα καὶ τὸ ζητιάνο,



«Μπαρμπά, στ'αχ, νά μάς περάδωσ'...»



Με τὸ δρόμο ἓνα βουνὸ ἀνταμώνει μὲ τὸ ἄλλο βουνό, μιὰ πολιτεία δίνει τὸ χέρι στὴν ἄλλη.

Εἶναι δρόμοι στρωτοί, πλατιοί, καὶ ἴσοι σὰν τοὺς δρόμους τῆς πόλης. Εἶναι δρόμοι στενοὶ καὶ δύσκολοι, πὺ ἀνεβαίνουν τοὺς γκρεμούς, περνοῦν τὶς ρεματιές κι ἔρχονται στοὺς δροστεροὺς λόγκους.

Ἕνας τέτοιος δρόμος τοὺς ἔφερε δῶ, στὰ ψηλὰ βουνά! Ἀπὸ τότε κατάλαβαν τὰ παιδιὰ τί μεγάλο καλὸ εἶναι ὁ δρόμος.

Καὶ τώρα πὺ ἐργάζονται νὰ φτιάσουν κι αὐτὰ κανένα δρόμο, δὲ βλέπουν τὴν ὥρα πότε νὰ τελειώσῃ καὶ νὰ τὸν ἴδου.

Βέβαια δὲν εἶναι δρόμος αὐτὸ πὺ θὰ κάμουν, εἶναι μικρὰ μονοπάτια. Μὰ γιὰ τὴν κοινότητά τους αὐτὰ χρειάζονται. Δὲν εἶναι τάχα καὶ κείνα ἓνα ἔργο; Δὲ θὰ περάσουν κι ἄλλοι ἄνθρωποι ἀπὸ κεῖ;

Λογάριασαν πρῶτα πὺς τοὺς χρειάζεται ἓνα μονοπάτι νὰ πηγαίνουν στοὺς βλάχους. Αὐτὸ εἶναι ὁ σπουδαιότερος δρόμος τους, γιὰτὶ ἀπὸ τοὺς βλάχους προπάντων τρέφονται.

Ἕνα ἄλλο μονοπάτι πρέπει νὰ πηγαίνη στοὺς λοτόμους, κι ἓνα ἄλλο, νὰ τοὺς βγάξῃ στὸ δρόμο τοῦ Μικροῦ χωριοῦ.

Ἄν καταφέρουν αὐτὰ τὰ τρία μονοπάτια, θὰ ἔχουν συγκοινωνία.

Πόσες δυσκολίες βρῆκαν! Χρειάστηκε νὰ παλέψουν μὲ τὴ γῆ σὲ πολλὲς μεριές· ἐκεῖ πὺ ἤθελαν νὰ περάσουν τὸ δρόμο, ἔβγαιναν ἐμπρὸς οἱ ρίζες πὺ πετοῦν μακριὰ μερικὰ δέντρα.

Τὶς ρίζες αὐτές, πὺ ἦταν χοντρές καὶ δυνατές, προσπαθοῦσαν νὰ τὶς κόψουν, γιὰ νὰ μὴ σκοντάβουν τὴ νύχτα. Χρειάστηκαν πριόνι, τσεκούρι καὶ πολὺν κόπο.

Ἄλλοῦ ἀπάντησαν μιὰ μεγάλη κατηφορία, ἀπὸ κείνες πὺ φτιάνουν τὰ νερά τῆς βροχῆς.

Τὸ μονοπάτι ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ κεῖ. Μὰ μόλις τὸ ἔφτιασαν καὶ πάτησαν ἀπάνω, σωριάστηκε τὸ χῶμα. Πῶς νὰ τὸ κάμουν στερεό;

Σκέφτηκαν νὰ στερεώσουν τὸ μονοπάτι μ' ἓνα μικρὸ τοῖχο ἀπὸ κάτω. Γιὰ νὰ χτίσουν ὅμως αὐτὸ τὸν τοῖχο, χρειάστηκαν πολλὰ πράματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχαν φανταστῆ: πρῶτα πρῶτα, μιὰ βαριά, γιὰ νὰ κόβουν τὶς πέτρες. Δὲν τὴν εἶχαν, κι ἔστειλαν πάλι στὸν προεστὸ τοῦ Μικροῦ χωριοῦ, παρακαλώνοντας νὰ τοὺς δώσῃ κι αὐτή.

«Θὰ κάμετε καὶ ξερολιθιά;» ρώτησε ὁ προεστὸς. «Χαρὰ στὴν ἐπιμονή σας, παιδιά μου!» Μὲ τὴν ἐπιμονή τους ἔγινε καὶ ὁ τοῖχος καὶ τὰ δύο μονοπάτια.

---

Κοντὰ σ' αὐτὰ ἔκαμαν καὶ λίγη δουλειὰ μέσα στὴν κοινότητα.

Ἔσθη τὴν πλατεῖα ποὺ ἦταν στρωμένη ἀπὸ τὰ ξερὰ πευκόφυλλα, τὴν καθάρισαν ἀπ' αὐτά. Πρῶτα γιὰ νὰ περπατοῦν εὐκόλα, κι ἔπειτα γιὰ ν' ἀποφύγουν τὸν κίνδυνο τῆς φωτιάς· γιατί οἱ ξερὲς βελόνες τῶν πεύκων καὶ πολὺ γλιστερὲς εἶναι καὶ πολὺ εὐκόλα παίρνουν φωτιά.

Ἐκαμαν ἀκόμη ἓνα πεζούλι γύρω στὰ πεῦκα τῆς τραπεζαρίας, γιὰ νὰ τρῶνε ἀναπαυτικά.

Διώρθωσαν καὶ τὸ μονοπάτι ποὺ πάει στὴ βρύση.

---

Στὸ τέλος ἔρριξαν μιὰ ματιὰ στὰ ἔργα τους καὶ τὰ καμάρωσαν.

«Εἴμαστε οἱ πρῶτοι, συλλογίστηκαν, ποὺ κάνομε δῶ ἀπάνω συγκοινωνία».

Μὰ ἦταν ἀλήθεια οἱ πρῶτοι; Ὁχι. Πολὺ πρωτότερα ἀπ' αὐτοὺς τὰ γίδια εἶχαν ἀνοίξει μονοπάτια στὸ μέρος ἐκεῖνο,



για να πηγαίνουν όλα μαζί. Τα γιδόστρατα που έβλεπαν παντού, ήταν δρόμοι κοινοτικοί, καμωμένοι από το κοπάδι, για να εύκολύνεται στη βοσκή.

## 21. "Ερχεται ή άλεπού.

Η κυρά άλεπού αποφάσισε να κάμη επίσκεψη στην κοινότητα. Άφου ήρθαν ξένοι πως μπορεί να μήν τους πη το καλωσόρισες;

Κίνησε λοιπόν από την τρύπα της κι ήρθε. Μέτρησε τις κατοικίες: μία, δύο, τρεις... πέντε... όχτώ.

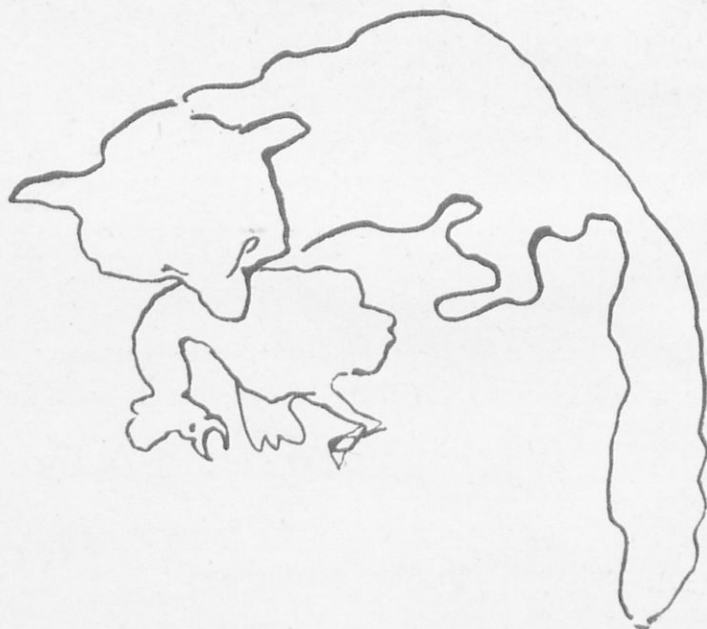
«Πωπώ, είπε, τί μεγάλη πολιτεία!»

Πλησίασε και τις κοίταξε από κοντά μιὰ μιὰ. Έπειτα έβαλε τὸ αὐτί της ν' άφουγκραστῆ.

Μόνο ἡ άναπνοή των κατοίκων άκούστηκε. Ήταν περασμένα μεσάνυχτα και κοιμόνταν βαθιά. Τέτοια ώρα κάνει ἡ άλεπού τις έπισκέψεις της.

Περπατοῦσε σιγά πολύ, από ευγένεια μήπως ξυπνήσει κανένα. Είδε τὸ μαγειρειὸ κάτω από τὸ πεῦκο, κοίταξε τὴ μεγάλη κατσαρόλα πὸ γυάλιζε από τὴν πάστρα, είδε τὴν κουτάλα βαλμένη στὴ θέση της, είδε και τὴν πατσαβούρα.

«Όλα νοικοκυρεμένα» είπε. «Άς δῶ και τὸ κοτέτσι, τόχουν καλά;»



Μόλις έβαλε στὸ στόμα δυὸ κότες, τις γνώρισε.  
«Αὐτὲς οἱ κότες, είπε, εἶναι άπ τὸ Μικρὸ χωριό».

Ός τώρα ἡ κοινότητα δὲ φρόντιζε νὰ φυλάξει τὴν



περιουσία της. Τὰ καταστήματά της ἦταν ἀνοιχτά. Οὔτε ντουλάπι οὔτε συρτάρι πουθενά· οὔτ' ἓνα κλειδί.

Ἡ ἀλεπού ὅμως δὲν τὸ βρῆκε σωστὸ αὐτό. Μιὰ πολιτεία πρέπει νὰ ἔχη κι ἓνα φύλακα.

Στὴ θέση αὐτὴ διορίστηκε μοναχὴ της. Κι ἔκαμε πολὺ καλά· ποιὸς ἄλλος νὰ τὴν πάρη; μήπως τὸ κουνάβι, μήπως ἡ νυφίτσα; Αὐτοὶ δὲν εἶναι γιὰ τέτοια ὑπηρεσία. «Εἶναι λωποδύτες!» λέει ἡ ἀλεπού.

## 22. Τὰ ἑφτὰ μικρὰ στὸ κυνήγι τῆς κότας.

Σὲ δυὸ μέρες ἡ ἀλεπού εἶπε στὰ μικρὰ της:

«Σήμερα θὰ σᾶς πάρω σὲ μιὰ πολιτεία. Νὰ προσέχετε μήπως χαθῆτε, γιατί ἔχει ὄχτῳ σπίτια. Πρῶτη φορά θὰ ἰδῆτε τέτοια πρωτεύουσα.

»Ὅταν φτάσωμε κεῖ, νὰ μὴν κάθεστε νὰ χαζεύετε στὶς πλατείες, στὰ φῶτα καὶ στὰ θέατρα· θὰ πᾶμε ἴσια στὸ κοτέτσι. Τόχουν ἀνοιχτό, καθὼς πρέπει σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία. Κι ἔχει κάτι ἀρχοντόκοτες, πὺ φαίνεται πὼς τὶς ἔχουν φυλάξει ἐπίτηδες γιὰ τὴν καλύτερη ἀλεπού. Ἐγὼ βέβαια θάμαι αὐτὴ.

»Ἰσαμε τώρα κυνηγούσατε τὸ ποντίκι, τὸ βάτραχο, τὸν κάβουρα, τὸ πουλὶ καὶ τὸ σκαθάρι. Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ γυμναστῆτε καὶ στὶς κότες».

Λέγοντας αὐτά, κάθισε στὰ πίσω της τὰ πόδια, κι ἔφερε μπροστὰ τὴ μεγάλη μαλλιαρὴ οὐρά της.

Ὅποιος κυνηγὸς τὴν ἔβλεπε κείνη τὴν ὥρα, θὰ ἔλεγε:

«'Αχ, νὰ εἶχα τὸ γουναρικό σου. Ἐξήντα δραχμὲς θὰ τοῦ ἔβαζα τιμὴ».

Μὰ ἦταν τάχα εὐκολο νὰ τὴ δῆ ὁ κυνηγός; "Οχι. Τὸ ὠραῖο δέρμα τῆς ἀλεπούς μας, ποὺ τὸ ζηλεύουν οἱ κυνηγοὶ καὶ βάζει τὴ ζωὴ της σὲ παντοτινὸ κίνδυνο, αὐτὸ τὸ ἴδιο τὴν προστατεύει.

Ὁ χρωματισμὸς της ἦταν τέτοιος, ὥστε νὰ μπερδεύεται μὲ τὸ χρῶμα τοῦ τόπου. Ἔμοιαζε καὶ μὲ τὰ φυλλώματα καὶ μὲ τὸ χῶμα καὶ μὲ τὴν πέτρα· ἦταν κιτρινοκόκκινο. Στὸ στήθος, στὴν κοιλιά καὶ στὴ μέση σταχτερό· στὸ μέτωπο καὶ στοὺς ὤμους λίγο ἄσπρο· στὰ μπροστινὰ πόδια κόκκινο καὶ στ' αὐτιά μαῦρο.

Ἔτσι γλίτωσε πολλὰς φορὲς ἡ ἀλεπού ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Πολλὰς φορὲς ὁ κυνηγὸς τὴν πῆρε γιὰ κάτι ἄλλο· κάτι σὰ γῆ ἢ κούτσουρο ἢ πέτρα, καὶ προσπέρασε.

Καὶ τὰ ἑπτὰ μικρά της, πάλι κι αὐτὰ τὸ χρῶμα τους τὰ ἔχει γλιτώσει.

Μιά φορά ποὺ κάθονταν στὴν ἄκρη τῆς τρύπας καὶ περιμεναν τὴ μάνα τους νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ κυνήγι, πέρασε τὸ γεράκι ἀπὸ ψηλὰ καὶ δὲν τὰ εἶδε. Μάτι γερακιοῦ ἔχει γελαστή! Τόσο πονηρὸ εἶναι τὸ χρῶμα τῆς ἀλεπούς καὶ τῶν παιδιῶν της.

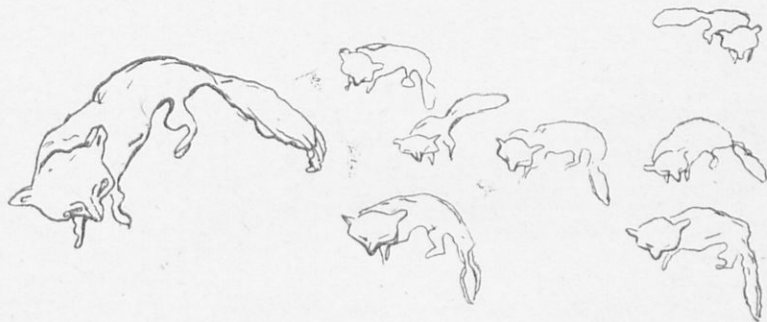
Ὡς πότε τάχα θὰ γίνεται αὐτό; Ὡς πότε ἡ ἀλεπού θὰ ξεφεύγῃ; Ποιὸς ξέρει! Κάποτε θὰ ἔρθῃ κι ἡ ὥρα της.

Γελιοῦνται οἱ κυνηγοὶ μὲ τὸ χρῶμα της, μὰ ἡ μύτη τοῦ σκύλου δὲ χωρατεύει! Αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὴ γελάσῃ κανένας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ξέρει ἡ κυρά μας ἡ Ἀλεπού. Μὰ ἔλα ποὺ εἶναι νόστιμο φαγητὸ ἢ κότα!

Τί κότες ἦταν ἐκεῖνες οἱ δυὸ προχτεσινές. . .

«Ἐμπρός, παιδιά, ξεκινοῦμε» εἶπε κατὰ τὰ μεσάνυχτα. «Καὶ φρόνιμα στὸ δρόμο. Ὅπου πηγαίνω, θὰ πηγαίσετε. Πίσω ἀπὸ τὴν οὐρά μου θὰ περπατᾶτε ὅλα μαζί. Δὲ θὰ βγάλετε



οὔτε κίχ. Καὶ νὰ κοιτάζετε καλὰ τὸ δρόμο γιὰ νὰ τὸν μάθετε».

Μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ προφύλαξη περπατοῦσαν ἀρκετὴ ὥρα. Πήγαιναν μέσα ἀπὸ χαμόκλαδα κι ἔκαναν μεγάλους γύρους. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τοὺς δρόμους των· κι ἡ ἀλεπού ἔχει τὸ δικό της.

Ἔτσι ἔφτασαν στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν. Τίποτ' ἄλλο δὲν κοίταξαν στὴν πολιτεία, οὔτε φῶτα οὔτε δρόμους οὔτε καταστήματα, μόνον πῆγαν ἴσα στὸ κοτέτσι.

Πάλι τὸ βρῆκαν ἀνοιχτό. Τὰ παιδιά δὲν εἶχαν μετρήσει προχτὲς τὶς κότες γιὰ νὰ δοῦν πῶς τοὺς ἔλειψαν δύο.

Καὶ πάλι ἀπόψε θὰ λείψουν ἄλλες δύο.

«Ἀνοίξετε τὰ μάτια σας, νὰ δῆτε τί θὰ κάμω» εἶπε ἡ ἀλεπού στὰ μικρά.

Χίμηξε σὲ μιὰ κότα καὶ τῆς ἔβαλε τὰ δόντια στὸ λαιμό. Ἐπειτα γρήγορα ἔπιασε μιὰ ἄλλη. Ἄρπαξε τὴ μιὰ κι ἔφυγε· ξαναῆρθε καὶ ξαναπῆρε καὶ τὴν ἄλλη.

Τὸ κοτέτσι ἀναστατώθηκε, μὰ ἦταν ἀργά. Οἱ καημένες οἱ κότες κοιμόνταν βαθιά. Τί ὄνειρο νὰ ἔβλεπαν;

Δυστυχησμένη κότα πού εἶχες τὴ φλωροκίτρινη τραχηλιά, σὰ χωριάτικο μαντίλι!

Καημένε κόκορα μὲ τὸ μεγάλο λειρὶ ἀπὸ τὸ Μικρὸ χωριό!

Βλάνω σ' ἓνα πεσμένο κορμὸ δέντρου, ξεκουράζεται ἡ ἀλεπού ἀπὸ τὸ κυνήγι, καὶ λέει στὰ μικρά της:

«Ἡ καλύτερη κοινότητα εἶναι κείνη πού δὲν ἔχει σκύλο».

## 23. Οἱ νοικοκυραῖοι παίρνουν εἶδηση.

«Λεῖπουν τέσσερες!» εἶπε τὴν ἄλλη μέρα ὁ Γιώργος, πού τὸν εἶχαν βάλει νὰ φροντίζει γιὰ τὶς κότες. Ἐκεῖ πού ἔβοσκαν ἀνάμεσα στὰ δέντρα τὶς μέτρησε καὶ βγήκαν μόνο ἑφτά. Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες; Πῆγε πάρα κάτω, ἔψαξε ἀνάμεσα στὰ χαμόκλαδα κι ἔρριξε λίγες πέτρες. Μὰ καμιὰ δὲ φάνηκε.

«Γιὰ ἔλα δῶ, Γιώργο» φώναξε ὁ Δῆμος πού στεκόταν μπροστὰ στὸ μικρὸ κοτέτσι. «Κοίταξε».

Ὁ Γιώργος εἶδε κάτω στὸ χῶμι λίγα φτερά, καὶ τὰ ξύλα πού κουρνιάζουν οἱ κότες σκορπισμένα.

Ὅταν ἄκουσαν τ' ἄλλα παιδιὰ ἐκεῖ κοντὰ πὼς χάθηκαν κότες, ἔτρεξαν κοντὰ στὸ Δῆμο καὶ στὸ Γιώργο. Εἶδαν τὸ κοτέτσι, κοιτάχτηκαν ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο κι ἔκαμαν ὅλοι τὴν ἴδια σκέψη: «μᾶς τὴν ἔφτιασε ἡ ἀλεπού».

Μὰ ποιὸς ἔφταιγε; τὴν ῶρα κατάλαβαν τὸ λάθος τους.

Σ' ἓνα δάσος πού ζοῦνε μέσα ἀλεπούδες καὶ κουνάβια, ἀφῆσαν τὶς κότες νὰ κουρνιάζουν μέσα σὲ κοτέτσι ἀνοιχτό.

«Νὰ φτιάσωμε σήμερα ἕνα ἄλλο!» εἶπαν τώρα. «Ἐνα μὲ ξύλα καὶ μὲ γερὴ πόρτα».

— «Δὲ φτάνει αὐτό, παιδιά» λέει ὁ Ἄντρέας. «Ἦρθαμε στὴν ἐρημιὰ νὰ καθίσωμε χωρὶς σκύλο. . . . . Τώρα πού τὴν πάθαμε, καταλαβαίνομε πόσο μᾶς χρειάζεται αὐτός ὁ σύντροφος».

«Νὰ βροῦμε ἕνα!» φώναζαν τὰ παιδιά, κι ἔγιναν ἔξαφνα χαρούμενα. Συλλογίστηκαν ἕνα σκύλο πού θὰ παίζη μαζί τους, πού θὰ ξαγρυπνᾷ καὶ θὰ εἶναι φύλακας. Ἄρχισαν στὴ στιγμή νὰ τοῦ βγάζουν ὄνομα, νὰ τὸν λένε Πιστό, Σκοπό, Φλόξ, σὰ νὰ ἦταν μπροστά τους.

«Ἄν τὸν εἶχαμε χτές, ἔλεγαν, θὰ γλίτωναν οἱ τρεῖς κότες κι ὁ καημένος ὁ χωριάτικος κόκορας».

Μὰ ἐνῶ ἔλεγαν αὐτὰ πρόβαλε ἀπὸ τοὺς θάμνους ὁ ἄλλος κόκορας, ἐκεῖνος πού εἶχαν φέρει μαζί τους.

Φαινόταν σὰ νὰ ἔλεγε: «Ἐχετε κόκορα! δὲ μὲ βλέπετε;» Καὶ καμάρωνε ὅσο κανένας ἄλλος. Ὁλος ὁ Χλωρός, ὁλόκληρος ὁ κόσμος τοῦ φαινόταν δικός του.

«Νά, νά!» λέει ὁ Χρῖστος. «Νὰ ὁ δικός μας. Τὴ γλίτωσε».

Ὁ κόκορας στάθηκε λίγο μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ κι ἔκαμε ἕνα σιγαλὸ «κό, κό, κό». Γιά τὸν ἑαυτὸ του βέβαια θὰ μιλοῦσε.

Ὁ Χρῖστος κι ὁ Δῆμος τότε ἄρχισαν νὰ λένε «τὸ τραγούδι τοῦ κόκορα μὲ τὸ γεράκι», πού κι ὁ ἴδιος στάθηκε καὶ τ' ἄκουγε, σὰ νὰ ἦταν γι' αὐτόν.

*Ἕνας κόκορας ὀλάσπρος,  
μὲ ψηλὸ λειψί,  
καμαρώνει καὶ φουσκώνει  
καὶ λιλιά φορεῖ,  
καὶ θαρρεῖ πὼς τὸ κοτέτσι  
μόλις τὸν χωρεῖ.*

Ἐμα βροῆ κανένα σπόρο  
 μέσα στήν ἀλλή,  
 τὸ κεφάλι του σηκώνει  
 καὶ τὸ διαλαλεῖ,  
 γὰ τὸ μάθουνε σὲ δύση  
 καὶ σ' ἀνατολή.

Τῇ στιγμῇ ποὺ σουλατσάρει  
 μὲ τὸ βῆμα ἀργό,  
 «δὲν ξανάειδα, λὲν οἱ κότες,  
 τέτοιο στρατηγό».  
 Μὰ κι ὁ ἴδιος συλλογιέται:  
 «μωρὸ τ' εἶμαι γώ!»

Ἐίρων βλέπει ἕνα γεράκι . . . .  
 Ἄχ! τὴν ὥρα αὐτὴ  
 τὸ βαρὺ περπάτημά του  
 ἔχει μπερδευτῆ,  
 κι ἀστραπὴ μὲς στὸ κοιτέτσι  
 τρέχει γὰ κρυφτῆ.

## 24. Οἱ Ζαβοπαναγῆδες.

Ὅταν τελείωσαν τοὺς δρόμους τὰ παιδιά, πῆραν τὰ ἐργα-  
 λεῖα καὶ κατέβηκαν στὸ Μικρὸ χωριὸ γιὰ νὰ τὰ δώσουν πίσω.

Φτάνοντας στήν πλατεῖα εἶδαν τὸ Ζαβοπαναγῆ. Εἶχε  
 πάρει μὲ τὴ γνώμη του ἄλλους τέσσερες χωριανούς. Φώνα-  
 ζαν κι αὐτοὶ στὸν προεστό, πὼς τὸ δρόμο δὲν πρέπει νὰ τὸν  
 διορθώσουν οἱ κάτω χωριανοί, μὰ οἱ χωριανοὶ τῆς ἀπάνω συ-  
 νοικίας.



«Ζαβοπαναγής ήταν με τ' όνομα...»

“Όλο «πρώτο μὲν» ἔλεγαν.

«Πρῶτο μὲν ὁ νόμος τὸ λέει ἀλλιῶς».

— «Πρῶτο μὲν (πάλι πρῶτο μὲν!) ἂν περάση ὁ δρόμος λίγο πάρα πάνω μᾶς παίρνει τρεῖς πιθαμὲς κτῆμα».

— «Τρεῖς πιθαμὲς πέτρα» εἶπε ὁ προεστός.

— «Πέτρα ξεπέτρα εἶναι κτῆμα μας».

— «Τότε ἄς μὴ σᾶς πάρη τὴν πέτρα, ἄς περάση ἀπέξω».

— «Νὰ περάση ἀπέξω; καλὰ» ἔλεγε ὁ Ζαβοπαναγῆς.  
«Μὰ ἔλα δω: Πρῶτο μὲν... ὁ νόμος, τί λέει ὁ νόμος;»

Κι αὐτὸς δὲν ἤξερε τί λέει. Ὡστόσο ἔβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του μιὰ φυλλάδα. Κι ἐπειδὴ δὲν ἤξερε νὰ τὴ διαβάσῃ, τὴν κοπάνιζε μέσα στὶς δυὸ παλάμες του. Φώναζε πὼς αὐτὸς ἐννοεῖ νὰ πάη μὲ τὸ νόμο.

Ζαβοπαναγῆς ἦταν μὲ τ' ὄνομα. Γιὰ τὸ πείσμα του μποροῦσε νὰ χαλάσῃ τὸ χωριό. Ὅλα τὰ κοινοτικά ἔργα τὰ κυνήγησε. Καὶ ὅμως ἅμα τὸν λένε Ζαβοπαναγῆ θυμώνει καὶ σηκώνει τὴ μαγκούρα του.

Στὸ τέλος πῆρε τοὺς τέσσερες χωριανούς μὲ τὸ μέρος του. Ἀπὸ ἕνας ἔγιναν πέντε Ζαβοπαναγῆδες.

Ὅταν τοὺς εἶδαν πέντε οἱ ἄλλοι χωριάτες ἐκεῖνο τὸ πρωί, θύμωσαν κι αὐτοί.

«Νὰ πάτε στὸ καλό, εἶπαν, Ζαβοπαναγῆδες! Δὲ σᾶς χρειάζομαστε, θὰ τὸν φτιάσωμε ἐμεῖς τὸ δρόμο. Περισσότερη εἶναι ἢ γκρίνια σας ἀπὸ καλό σας».

Ἐκίνησαν ἑπτὰ ὄχτῶ μὲ τὰ ἐργαλεῖα καὶ πῆγαν στὸ χαλασμένο δρόμο. Μὰ ἦταν ἀργά. Τὰ παιδιά τὸν εἶχαν διορθώσει μιὰ μέρα πρίν. Μήπως δὲν ἦταν καὶ δική τους ὠφέλεια νὰ τὸ κάμουν; Κι αὐτὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ.



## 25. Ἡ γριὰ Χάρμαινα.

Ἐνῶ ἀνέβαιναν γιὰ τὸ Χλωρό, ἀπάντησαν μιὰ γριὰ φορτωμένη ἓνα δεμάτι κλαδιά.

Ἦταν ἡ βάβω ἡ Χάρμαινα, ἡ πιὸ γριὰ πού ὑπάρχει στὸ Μικρὸ χωριό. Λένε πὼς εἶναι ἐνενηντα χρονῶν, μὰ ἡ ἴδια δὲ θυμάται πόσο εἶναι. Κι ὅμως δὲν μπορεῖ, λέει, νὰ ζήσει χωρὶς δουλειά.

Θὰ δουλεύη ὥσπου νὰ τὴν πάρη ὁ Θεός.

«Καλημέρα, κυρούλα» τῆς φώναξαν.

— «Ἡ ὥρα ἡ καλή, ἀγγόνια μου» ἀπάντησε.

— «Εἶσαι καλά, κυρούλα;»

— «Τί καλὰ νὰ εἶμαι γώ, παιδιά μου! Μόνο δόξα νάχη ὁ Θεός. Ἄχ, ἄς ξαποστάσω λίγο».

Ἀπόθεσε τὸ μικρὸ τῆς φόρτωμα στὸ πεζούλι κι ἀναστέναξε ἡ κυρούλα ἡ καημένη· ἀναστέναξε ἀπὸ τὸν κόπο κι ἀπὸ τὰ χρόνια.

Εἶχε βαρεθῆ νὰ ζῆ. Ἔτσι λέει. Κι ὅμως ἂν ἐρχόταν ἓνας νὰ τῆς πάρη καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ φόρτωμα, δὲ θάδινε οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο.

Ἔτσι κανεὶς στέκει στὰ πόδια του, εἶναι πάντα ἡ ζωὴ καλή.

Ἀπὸ τὴ ζώνη τῆς γριάς κρεμόταν ἓνα μικρὸ ἴμπουκαλάκι, πού εἶχε μέσα λάδι.

«Κι ἀπὸ ποῦ ἐρχεσαι, κυρούλα;»

— «Ἡ χάρη τῆς! Πῆγα κι ἀναψα τὸ καντήλι στὴν Ἁγία Ζώνη· στὸ ρημοκλήσι».

— «Ποῦ εἶναι αὐτό;»

— «Ἐδῶ πού ἀνεβαίνομε. Εἶναι γκρεμισμένο. Μὰ ξέρεις τί παλιό; ἤμουνα σὰν ἐσαῶς μικρή, καὶ κείνο εἶχε γκρεμιστή. Μὰ γὼ πάω κι ἀνάβω τὸ καντήλι τῆς χάρης της δυὸ φορές τῆ βδομάδα.

»Ἐέρεις πόσον καιρὸ βάνω λάδι σ' αὐτὸ τὸ καντήλι; Τριάντα χρόνια τώρα. Ἔχω βλέπεις δυὸ ρίζες ἐλιές· ναῖσκε. Κι ἡ Ἄγια Ζώνη, παιδί μου, τοὺς δίνει πάντα καρπὸ· γιὰ τὰ λάχανά μου καὶ γιὰ τὸ καντήλι.

»Καὶ δὲν κάνει, βλέπεις, νὰ μείνη κείνο τὸ καντήλι δίχως λάδι. Γιατὶ αὐτὸ τὸ ρημοκλήσι εἶναι παλιό· ἀπὸ παπποῦ καὶ προσπάππου. Κι ὅσο τὸ καντήλι του εἶναι ἀναμμένο, φοβᾶται νὰ βγῆ ὁ ξορκισμένος».

— «Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ ξορκισμένος;»

— «Ἡ ὥρα ἢ κακῆ του, τὸ ξόρκι νὰ τὸν πιάσῃ! Ἄράπης εἶναι, μακριὰ ἀπὸ δῶ· στὸν Ἀραπόβραχο κάθεται. Ναῖσκε».

— «Καὶ πῶς εἶναι; Εἶναι μαῦρος;»

— «Μαῦρος, κατάμαυρος, ἓνας τόσος ἀράπης! Ἐγὼ τὸν εἶδα».

— «Τὸν εἶδες λέει;» ρώτησαν ὅλοι μαζί, κι ἔσκυψαν ν' ἀκούσουν καλύτερα.

— «Ἄμ. δὲν τὸν εἶδα! Ἐέρεις πόσα χρόνια εἶναι ἀπὸ τότε; ἤμουνα μικρῆ σὰν καὶ τὴν ἀφεντιά σας. Ἦταν ἀκόμα τότε οἱ Τοῦρκοι. Καὶ καθὼς βράδιαζε, κοιτάζομε, τί νὰ δοῦμε. Ἀπάνω στὸ βράχο στὴν κορφὴ καθόταν καὶ κοιτάζε! Ναῖσκε».

— «Πῶ, πῶ!» ἔκαμε ὁ Σπύρος, «καὶ ποῦ εἶναι αὐτὸς ὁ βράχος, κυρούλα;»



Ψηφισμένη από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— «Εἶναι μακριὰ ἀπὸ δῶ, σ' ἄλλο βουνό· πίσω τὸν ἥλιο!»

— «Γιὰ πές μας, κυρούλα, λέει ὁ Κωστάκης, ἀνάβει καμιά φωτιά τὴ νύχτα;»

— «Ἀνάβει καὶ φωτιά πολλές φορές».

— «Ἀκοῦς, Μαθιέ!» λέει ὁ Κωστάκης.

— «Ναῖσκε, σ' αὐτὴ τὴ φωτιά ὁ ξορκισμένος καίει τὰ δαχτυλίδια καὶ τὰ σκουλαρίκια καὶ τὰ χρυσὰ μαλλιά τῶν νυφάδων πὺ ἀρπαῖζε. Φαίνονται δὰ στὴν ἀνηφοριὰ τὰ πετρωμένα τους συμπεθερικά. Μόνο ἄς ποῦμε τὸ Κύρι' ἐλέησον τρεῖς φορές: Κύρι' ἐλέησον! Κύρι' ἐλέησον! Κύρι' ἐλέησον!

»Βοηθήστε με, παιδιὰ μου, νὰ φορτωθῶ, γιατί νύχτωσα.  
Ἄχ!»

Τὴ βόηθησαν νὰ φορτωθῇ τὸ δεμάτι τὰ ξύλα καὶ τράβηξε σιγὰ τὸν κατήφορο.

## 26. Ὁ Λάμπρος ὁδηγεῖ τὸ κοπάδι.

Μαῦρα πὺ εἶναι τὰ γίδια!

Πὺς περπατεῖ τὸ κοπάδι, ὅλο μαζί, γρήγορα πολὺ, σὰ νὰ βιάζεται. Μαυρίζει καὶ γυαλίζει στὸν ἥλιο· ὅλα τὰ γίδια του εἶναι μαῦρα, πίσσα. Μόνο τὸ μαλλὶ τοῦ σκύλου καὶ τὸ ροῦχο τοῦ τσοπάνη ξεχωρίζουν σ' αὐτὴ τὴ μαυρίλα.

Μὰ τί μικρὸς τσοπάνης, πὺ ὁδηγεῖ τόσο μεγάλο κοπάδι; Νάναι ὁ Λάμπρος; Αὐτὸς εἶναι.

«Ἄ τὸ ἀγριοκάτσικο» λέει ὁ Φάνης. «Γιὰ πᾶμε νὰ τοῦ βγοῦμε μπροστά».

Δὲν ἦταν κοντὰ τὸ κοπάδι. Ὁ Φάνης ὅμως κι ὁ Δῆμος

θέλουν νὰ δοῦν τὸ βλαχόπουλο, τὸν ἀδερφό τῆς Ἀφρόδως. Θὰ τοῦ μιλήσουν. Τάχα θὰ τοὺς ἀπαντήσῃ, ἢ πάλι θὰ ἔχωμε «χὰ» καὶ «τσ»;

Τράβηξαν γρήγορα καὶ τοῦ βγήκαν μπροστά. Τὸ κοπάδι ἐκείνη τὴν ὥρα εἶχε σκορπίσει κι ἔβασκε. Ἀπὸ θυμάρι, ἀγκάθι, χορτάρι καὶ κλαράκι κάτι μισοδάγκναναν τὰ γίδια. Ὁ Λάμπρος φώναζε «τσέπ, τσέπ! ἔι!», πετοῦσε πέτρες· καὶ τὰ συμμαζεύε.

«Γιὰ δές, καημένε Δῆμο» εἶπε ὁ Φάνης. Δέκα χρονῶν παιδί, νὰ κυβερνᾷ τόσο μεγάλο κοπάδι! Μποροῦσες σὺ νὰ κάμης τὸ ἴδιο; Ἐγὼ δὲν μποροῦσα».

— «Οὔτε γῶ» εἶπε ὁ Δῆμος.

Σωστά ἔλεγαν. Εὐκόλο εἶναι νὰ ὀρίζεις διακόσια γίδια; Μόνο τὸ πετροβόλημα ποὺ κάνει ὁ Λάμπρος δῶθε κείθε, ἢ φωνή, τὸ σφύριγμα, τὸ τρέξιμο γιὰ νὰ συμμαζεύῃ τόσο ἀταχτα ζωντανά, θὰ κούραζε κι ἓνα μεγάλο.

Ἐπειτα ὁ Λάμπρος περπατεῖ τὴ νύχτα στὶς ἐρημιές· θὰ μποροῦσε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο κι ὁ Φάνης; Νὰ μείνῃ ἔτσι ὄρες μοναχὸς μὲ ἴσκιους ἀπὸ δέντρα κι ἀπὸ πέτρες μέσα στὸ σκοτάδι; Νὰ ποὺ ἓνα βλαχόπουλο ξέρει πολλὰ πράματα.

Ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης προχώρησαν κατὰ τὸ Λάμπρο, καθὼς στεκόταν μὲ τὴν γκλίτσα του ὀρθῆ καὶ στημένη. Τώρα τὸ μικρὸ αὐτὸ βλαχόπουλο μὲ τὰ μαῦρα μάτια τὸ ἔβλεπαν σὰν ἄντρα.

«Γειά σου, Λάμπρο!» τοῦ εἶπαν.

Ὁ Λάμπρος ἀφοῦ τοὺς κοίταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια ἀπάντησε:

«Γειά σ'!»

Καλὰ πάμε. Εἶπε μιὰ λέξη.

«Τί κάνει ἡ Ἀφρόδιω, καλὰ εἶναι; ὁ παππούλης;»

— «Καλὰ, κὶ σὶ χαιρετᾶν!»

Τέσσερες λέξεις κιόλας. Ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης κάθισαν.

## 27. Ἐνᾶ σχολεῖο ἐκεῖ ποῦ δὲν τὸ περιέμενε κανένας.

Ἰστέρα ἀπὸ λίγες στιγμὲς ὁ Λάμπρος, ὀρθὸς καθὼς ἦταν, ρώτησε:

«Ποῦ τόχετε τὸ χαρτί;»

— «Ποιὸ χαρτί;» ρώτησαν τὰ παιδιὰ.

— «Νά, τὸ χαρτὶ ποῦ σᾶς μαθαίνει τὰ γράμματα».

— «Τὸ βιβλίον θέλεις νὰ πῆς; Τὸ ἔχομε στὸ σπίτι· τί νὰ τὸ κάνωμε δῶ. Ἔχομε, βλέπεις, διακοπές».

— «Τ' εἶν' αὐτὲς οἱ διακοπές; πράματα;»

— «Ὅχι, Λάμπρο· θέλομε νὰ ποῦμε πῶς τὸ καλοκαίρι δὲν ἔχομε σχολεῖο· λοιπὸν δὲν ἔχομε καὶ χαρτιὰ κοντὰ μας. Τὸ θέλεις τίποτα τὸ βιβλίον;»

Δὲ μίλησε. Μὰ σὰν ἔσκαψε πάλι τὸ χῶμα δυὸ τρεῖς φορές μὲ τὴν πατούσα του καὶ ξεροκατάπτε, εἶπε ξαφνικὰ καὶ δυνατὰ:

«Μὲ μαθαίνετε τὴν ἄλφα;»

— «Ποιός, ἐμεῖς;»

— «Ἄμ ποιός! Ἔσεῖς ποῦ ξέρετε τὰ γράμματα».

Τὰ δυὸ παιδιὰ κοιτάχτηκαν καὶ σὰ νὰ συνεννοήθηκαν μο-  
νομιᾶς, ἀπάντησαν καὶ τὰ δυό:

«Ἄκοῦς λέει, Λάμπρο!»

— «Τώρα κιόλας» εἶπε ὁ Λάμπρος.

— «Τώρα δά; Μὰ δὲν ἔχομε βιβλίον».

— «Ἔχω γώ».

Καὶ βάζοντας τὰ δάχτυλα στὸ σελάχι του, τράβηξε ἀπὸ μέσα ἓνα φύλλο χαρτί μὲ τυπωμένα γράμματα μαύρα καὶ κόκκινα.

Ἦταν ἓνα φύλλο ἀπὸ τὰ ἱερά βιβλία τῆς ἐκκλησίας.

«Γλάσθητί μου τῶν ἀμαρτιῶν...» διάβασε ὁ Δῆμος. Τὸ φύλλο εἶχε καὶ σταλάματα κεριῶν ἀπὸ ἐσπερινὸ ἢ ἀγρυπνία. Ποιὸς ξέρει ποῦ τὸ εἶχε βρεῖ ὁ Λάμπρος καὶ τὸ μάζεψε. Ἄπ' αὐτὸ κοίταζε ὁ καημένος νὰ μάθῃ γράμματα, μοναχὸς του!

Τάχα τόσοι παλιοὶ παππούληδες καὶ προσπάπποι μας δὲν ἔμαθαν νὰ διαβάζουν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο;

«Νὰ τὸ ἄλφα!» εἶπε ὁ Λάμπρος, κι ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό του στὸ φύλλο ἓνα ἄλφα κεφαλαῖο.

— «Ἄ μπράβο! Τώρα νὰ μᾶς δείξης καὶ τὸ βῆτα».

— «Ἄμ ἂν ἤξερα τὸ βῆτα!» εἶπε ὁ Λάμπρος. Τότε τοῦ εἶπαν νὰ καθίσῃ καὶ νὰ βλέπῃ τί τοῦ δείχνουν στὸ χαρτί, κι ὅτι λένε, νὰ λέῃ κι αὐτός.

Ὁ Λάμπρος φράπ! κάθισε σταυροπόδι μὲ μοναδικὴ εὐκολία. Ἐκεῖ ἄρχισε τὸ μάθημα.

«Τοῦτο εἶναι τὸ μικρὸ ἄλφα. Τοῦτο εἶναι τὸ βῆτα. . . . . τοῦτο εἶναι τὸ ἔψιλο. . . . . εὐὐὐ. . . . . μμμμμμμμ. . . . . δε. . . ο. . . με. . . θα. . . σου».

Ἔτσι ἔγινε τὸ πρῶτο μάθημα. Ὁ Λάμπρος κοίταζε νὰ τ' ἀρπάξῃ ὅλα τὰ γράμματα ἐκείνη τὴν ὥρα.

Ἄσχι λοιπόν, δὲν ἦταν ἀγρίμι. Ἄν φάνηκε ἔτσι τὴν πρώτη φορὰ στὴν καλύβα, ἦταν ἀπὸ τὴ στενοχώρια του, ποῦ εἶδε παιδιὰ τοῦ σχολείου.

Μῆνες τώρα ἔχει τὰ γράμματα κρυφὸ καημό. Ἄκουσε

πώς πολλοί πιάνουν μιὰ φυλλάδα και τὴ διαβάζουν ἀπὸ πάνω ὡς κάτω νερό· πὼς ἄλλοι μποροῦν και μετροῦν ἴσαμε τὰ χίλια.

Νὰ ἤξερε κι αὐτὸς νὰ μετρήσῃ τὰ γίδια του! Λέει στὴν τύχη πὼς εἶναι καμιὰ διακοσαριά, μὰ δὲν τὸ ξέρει.

Νὰ γιατί βλέποντας τὰ παιδιὰ πρώτη φορά, γράπηκε.



Νὰ ξέρε νὰ βουτήξῃ στὸ μελάνι και νὰ βάλῃ τ' ὄνομά του, ἔτσι σὰν τὸν παππούλη του τὸ Γεροθανάση!

Τί εἶναι αὐτὸς, τί εἶναι κείνα; Τοῦτος δὲν ξέρει ἄλλο ἀπὸ τὰ γίδια και τὸ σουγιά του· ἐνῶ ἐκεῖνα μποροῦν νὰ βάλουν ὅλα τὰ γράμματα στὴ γραμμὴ, νὰ τὰ ἐξηγήσουν και νὰ ποῦνε και τὸν Ἀπόστολο.



Νά τόν ἐμάθαιναν καί τὸ Λάμπρο! Νά ἡ ὥρα. Ἄν τὰ μάθη, τάμαθε· τώρα, τοῦτο τὸ βράδυ.

«Φτάνει γι' ἀπόψε, Λάμπρο» τοῦ λέει ὁ Φάνης. «Δὲ μαθαίνονται ὅλα μαζί. Τώρα νὰ διαβάσης τὸ χαρτί μοναχός σου, κι αὐριο πάλι θὰ δοῦμε τί ἔμαθες».

## 28. Τί εἶδε ὁ Λάμπρος ὅταν τελείωσε τὸ μάθημα.

Ὁ Λάμπρος ὑπάκουσε σὰν καλὸς μαθητῆς. Μὰ ὅταν σήκωσε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὸ χαρτί καὶ κοίταξε γύρω, πήδησε σὰ νὰ τόν κέντρησαν οἱ σφῆκες.

Τὰ γίδια εἶχαν φύγει! Μόλις κατάλαβαν πὼς ὁ τσοπάνης εἶχε τὸ νοῦ του ἀλλοῦ, σκόρπισαν στοὺς ψηλοὺς γκρεμοὺς.

Πολὺ λίγα εἶχαν μείνει κάτω. Τὰ πιὸ πολλὰ προχώρησαν ἀπάνω στὸ μεγάλο βράχο· ἄλλα εἶχαν χαθῆ στὶς σκισμάδες του, ἄλλα εἶχαν σκαρφαλώσει στὰ κοτρώνια.

Πέντ' ἔξι, τὰ τρελότερα, τὰ εἶδε ὁ Λάμπρος ἀνεβασμένα ψηλὰ στὴν κορφή.

Στὸ ἠλιοβασίλεμα, καθὼς λιγότευε τὸ φῶς, φαίνονταν ἴσκιοι μαῦροι ἀπάνω στὸν οὐρανό, καθὼς ἡ μαύρη μελάνη ἀπάνω στὸ χαρτί. Ἀπὸ κεῖ ἀπάνω ἀτάραχα κοίταζαν τὸ Λάμπρο, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγαν:

«Τί καλὰ ποὺ κάνεις νὰ διαβάζης τὴν ἄλφα!»

Τότε ὁ τσοπάνης ἄρχισε τρελὸ τρέξιμα, σφῦριγμα καὶ πετροβόλημα.

## 29. Ένας δάσκαλος στήν κοινότητα.

Καλά· τοῦ ἔμαθαν ἄς ποῦμε τὴν ἄλφα· τὸν ἔμαθαν νὰ συλλαβίζῃ· μὰ ὕστερα; Κι ὁ Φάνης κι ὁ Δῆμος νιώθουν πῶς δὲ θὰ μπορέσουν νὰ διαβάσουν τὸ παιδί πάρα πέρα. Πρέπει νὰ τὸ πάρῃ κάποιος καλύτερος ἀπ' αὐτούς.

Φτάνοντας στὶς καλύβες, διηγήθηκαν τί εἶχε γίνει.

«Νά, ἓνα τόσο δὲ μικρὸ εἶναι» εἶπε ὁ Φάνης. Καὶ νὰ δῆτε πῶς τὰ κοίταζε τὰ γράμματα, καὶ πῶς τάπαιρνε».

«Ὅλα τὰ παιδιά συγκινήθηκαν μ' αὐτὴ τὴν ἱστορία. Θέλουν νὰ ἔρχεται ὁ Λάμπρος ἐκεῖ, νὰ τὸν διαβάζῃ πότε ὁ ἓνας πότε ὁ ἄλλος.

«Ὅχι, ἓνας νὰ τὸν διαβάζῃ» εἶπε ὁ Ἀντρέας.

Ποῖος θὰ εἶναι αὐτός; Στὴ στιγμὴ συλλογίστηκαν ποῖος ξέρεי τὰ περισσότερα γράμματα, καὶ διάλεξαν τὸ Δημητράκη. Αὐτὸς θὰ διαβάσῃ τὸ βλαχόπουλο.

Λοιπὸν γίνεται στὴν κοινότητα καὶ σχολεῖο.

## 30. Στοὺς ἴσκιους τῶν πεύκων.

Σήμερα εἶναι Κυριακή. Κάτι ξεχωριστὸ ἔχει τοῦτο τὸ πρωί. Τὰ παιδιά εἶναι ξαπλωμένα στοὺς ἴσκιους· εἶναι σὰν ξεχασμένα γάτω ἀπὸ τὰ δέντρα· ξεκουράζονται.

Πεῦκο, εὐλογημένο πεῦκο!

Ἐκ τῶν χαραμάδων τῶν κλαδιῶν τοῦ βλέπουν τὸν οὐρανόν.  
Τὰ κλαδιά του σκίζονται σὲ πολλὰ κλαδιά μικρότερα,  
κι αὐτὰ πάλι σὲ ἄλλα μικρὰ μικρὰ παρακλάδια, ποὺ μοιά-  
ζουν μὲ ἀμέτρητα ψηλὰ σκοινιά, κομποδεμένα σὰν τὰ  
δίχτυα.

Τὰ φύλλα του, ποὺ εἶναι σὰ βελόνες, γίνονται κρόστια,  
καὶ κεῖ μέσα παίζει ὁ ἀέρας κι ὁ γαλάζιος οὐρανός.

Σαλεύει τὸ πεῦκο, κι ἡ ἄκρη τοῦ ἴσκιου του σαλεύει μαζί.  
Φυσάει σὰ μακρινὴ θάλασσα. Νὰ μπορούσαν ν' ἀκοῦνε ξα-  
πλωμένοι ὥρες πολλὲς αὐτὸ τὸ νανούρισμα.

Μόνο ἡ μάνα τους θὰ τοὺς ἔλεγε τόσο καλὸ τραγούδι,  
ὅταν τὰ εἶχε στὴν κούνια.

Δὲν εἶπε ἡ βοσκοπούλα τὴν ἄλλη φορά, πὼς τὰ δέντρα  
ἔχουν χὰδι καὶ χαϊδεύουν; Ὅλα τὰ παιδιὰ νιώθουν αὐτὸ τὸ  
χὰδι.

Πεῦκο εὐλογημένο!

### 31. Ὁ Γεροθανάσης.

Σήμερα ἦρθαν δύο τσοπάνηδες κι ἔφεραν γάλα. Δὲν εἶναι  
πολύ, γιατί τώρα τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια στέρφεψαν, μὰ  
εἶναι δῶρο τοῦ Γεροθανάστη.

Τοὺς ἔφεραν καὶ μιὰ γαλατόπιτα, καμωμένη ἀπὸ τὰ χέρια  
τῆς Ἀφρόδως. Κι αὐτὴ δῶρο τοῦ Γεροθανάστη.

Τέλος τοὺς ἦρθε κι ὁ ἴδιος ὁ Γεροθανάστης.

Ὁ Γεροθανάσης φορεῖ ἄσπρη φουστάνελα, ἄσπρες κάλ-  
τσες, ἄσπρο σκούφο· κι εἶναι καὶ τὰ γένια του καὶ τὰ μαλ-

λιά του άσπρα. Είναι χιονισμένος χειμῶνα καλοκαίρι κατακάθαρος. Ἡ Ρούμελη θά τὸν λευκαίνει τὸ γέρο!

Εἶναι ὁ πρῶτος τσέλιγκας σὲ κείνα τὰ βουνά: ἀπὸ ἕξι χιλιάδες τὰ ζωντανά του δὲν ἔπεσαν ποτὲ κάτω.

Εἶναι ὁ παππούς τῆς γενιᾶς. Ἐδῶσε κόρες κι ἐγγονές στὶς γύρω καλύβες. Ἐχει δοσμένες καὶ ἄλλες σὲ βουνά μακριά, πού δὲ φαίνονται. Ὅλες τὶς προίκισε, καὶ τὸ βιός του δὲ σώνεται.

Γράμματα δὲν ξέρει, ἔμαθε ὅμως καὶ βάζει τὴν ὑπογραφή του, σιγὰ σιγὰ καὶ γερά, μὲ μιὰ γκλίτσα στὸ τέλος, νὰ ἔτσι:

*Γαζία, Αἰθνασίαν*

Μ' αὐτὴ τὴν ὑπογραφή πουλεῖ, ἀγοράζει, ξέρει πού βρίσκεται ἡ περιουσία του.

«Ἐέρω κι ἐγώ, λέει, δεκάξι γράμματα».

Καὶ λέει ἀλήθεια. Τὰ μέτρησε μιὰ φορά ὅσα κάνουν τὴν ὑπογραφή του, καὶ τὰ βρῆκε δεκάξι. Μιὰ ζωὴ τώρα δὲν ἔγιναν δεκαεφτά.

Ὅτι τοῦ λείπει σὲ γράμματα, τὸ ἔχει ὁ Γεροθανάσης σὲ νοῦ. Δὲν τὸν ἐγέλασε κανείς, μὰ οὔτε καὶ γέλασε κανένα. Λόγο δεύτερο δὲν ἔχει ἕνα καὶ σωστό.

Ὅταν κατεβαίνει στὴν πολιτεία — γιατί πηγαίνει καὶ στὴν πολιτεία μιὰ φορά τὸ χρόνο, τὴ Λαμπρή — πιάνει ὄλο τὸ δρόμο, καὶ γυρίζουν καὶ τὸν κοιτάζουν αὐτὸν καὶ τὴ γκλίτσα του. Τότε κουνοῦν τὸ κεφάλι καὶ λένε:

«Τί γάλα νά τρώη! τί γιαούρτια, τί μυζήθρες!»

Είναι ογδόντα χρονῶν, μὰ τὴν γκλίτσα δὲν τὴν πάτησε χάμω. Πόσες φορές εἶδε ν' ἀνθίζη ὁ γάβρος κι ἡ ὀξά! Πόσοι χειμῶνες ἔρριξαν ἀπάνω του τὴ βροχὴ καὶ τὸ χαλάζι! Καὶ πάλι ὁλόισος εἶναι.

Νάχωμε τὰ καλά σου γεράματα, Γεροθανάση!

### 32. Ἕνας ἐθελοντὴς χωρο- φύλακας γιὰ τὴν ἄλεπού.

Φεύγοντας ὁ Γεροθανάσης ἄφησε ἄλλο δῶρο: τὸ μικρὸ του σκύλο, τὸν Γκέκα.

Ὁ Γκέκας εἶχε ἔρθει μαζί του, μὰ τώρα δὲν ἔφευγε. Ἦθελε νὰ μείνῃ μὲ τὰ παιδιὰ. Ἀκολούθησε τὸ Γεροθανάση ὡς τὰ δέντρα, ἔπειτα ξαναγύρισε. Ὁ Γεροθανάσης τοῦ φώναξε, πάλι ὁ Γκέκας πῆγε ὡς ἐκεῖ, μὰ πάλι ξαναγύρισε.

Ἀφοῦ γύρισε δυὸ τρεῖς καλύβες καὶ τίς μύρισε καλά, στάθηκε μπροστά στὸ Δημητράκη καὶ στὸν Κωστάκη, καὶ τοὺς κοίταξε κουνώντας τὴν οὐρά, σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε: «παίζομε;»

Πρὶν τοῦ ἀπαντήσουν ἄρχισε αὐτὸς τὰ πηδήματα. Ἐτρεχε χωρὶς νὰ τὸν κυνηγᾶ κανεὶς. Δηλαδή: «ἂν δὲν παίζετε σεῖς, παίζω ἐγώ».

Τὰ παιδιὰ ἔβαλαν τὰ γέλια. Νὰ ἕνας ἐθελοντὴς!

Ὁ Γκέκας γεννήθηκε μι αὐτὸς τσοπανόσκυλο. Ἐχει αὐτιά ὀρθὰ καὶ μυτερά, καὶ τὸ μαλλὶ μεγάλο καὶ δασύ. Εἶναι ἄσπρος μ' ἕνα σταχτι μπάλωμα στὴ ράχη, στὰ πόδια

και στο πρόσωπο. Φαίνεται ενός χρόνου σκύλος, και είναι κουτάβι.

"Α, μα δεν υποφέρεται ή ζωή στα βλάχικα. Σάν πολύ βαρύνει είναι ο Γεροθανάσης. Προχτές πού του δάγκασε λιγάκι ο Γκέκας τή φουστανέλα, έφαγε μιὰ με τήν αγκλίτσα. Δεν παίζει ο γέρος.

Μα ούτε και τὰ μικρά παιδιά παίζουν πᾶνε με τὸ κοπάδι. Ὁ Λάμπρος πού ἦταν μικρός, βόσκει διακόσια γίδια. Δεν ἔφτανε αυτό, διαβάζει τώρα και μιὰ φυλλάδα.

Νὰ παίξω με τὰ πρόβατα; Αὐτὰ δεν παίζουν, μόνο βόσκουν. Λοιπὸν σηκώθηκε ο Γκέκας κι ἔρθε στα παιδιά. Καὶ νὰ τὸν διώξουν, δὲ φεύγει ἀπὸ δῶ.

Ἄφου πήδησε κάμποσες φορές χωρὶς νὰ τὸν κυνηγήσουν, ξαναγύρισε και κουνιόταν πότε στο ἕνα, πότε στο ἄλλο παιδί. Ἦταν σὰ νάλεγε: «Δὲ θὰ μοῦ μάθετε κανένα παιγνίδι;»

Στὸ τέλος ἄρπαξε τήν πετσέτα τοῦ Φουντούλη στα δόντια του, και τήν ἔφερε με μανία βόλτες στὸν ἀέρα. Τότε ὅλα τὰ παιδιά με γέλια και φωνές τὸν κυνήγησαν γύρω στίς καλύβες. Τρέχοντας γλιστροῦσε, ἐπέφτε, γάβγιζε, φουτοῦσε και σιγομούγκριζε, σὰ νὰ ἔγινε κάτι σπουδαῖο. Μα κι ἀλήθεια κάτι σοβαρὸ γινόταν. κατώρθωσε ο Γκέκας νὰ τὸν κυνηγήσουν. Αὐτὸ ἔθελε. Ποῦ νὰ γυρίση τώρα στο Γεροθανάση!

Τὰ παιδιά πᾶνε με τὰ παιδιά.

### 33. Ἕνα ξαφνικὸ ἐπεισόδιο.

Ὁ Γεροθανάσης φεύγοντας ἀπὸ τὰ παιδιά πήγε στοὺς λοτόμους. Τὸ βράδυ, ὅταν γύριζε ἀπὸ κεῖ, πέρατε πάλι ἀπὸ τίς καλύβες τῶν παιδιῶν.

Στάθηκε, άναψε τήν ἴσκα του, τὸ τσιγάρο του, καὶ μάλωσε τὸ σκύλο πού τὸν άφησε κι ἔφυγε. Αὐτὸ στ' άστεία. Γιατὶ στὰ σοβαρά, εἶπε στὰ παιδιά πὼς τοὺς χάριζε τὸν Γκέκα "Ένας σκύλος, λέει, πάντα τοὺς χρειάζεται.

Κατὰ τὶς ἔννια τὸ βράδυ ἀκούστηκαν βήματα ἑνὸς ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος πλησίασε καὶ καλησπέρισε. Μὰ φαινόταν ἀνήμπορος.

"Όταν ἦρθε στὸ φῶς, τὸν εἶδαν ματωμένο. Αἵματα εἶχαν τρέξει ἀπὸ τὸ κεφάλι του στὸ ἀνοιχτό του στήθος, στὸ ροῦχο του, κι ἔτρεχαν ἀκόμη.

Ὁ Γεροθανάσης τινάχτηκε ἀπάνω. «Ἔσ'σαι, Κώστα;» φώναξε.

— «Ἐγώ» εἶπε ἐκεῖνος ἀδύνατα. «βάλτε μου κανένα πανί». Κι ἔγειρε κι ἀκούμπησε στὸ δέντρο.

"Όχι ἐδῶ, εἶπε ὁ Γεροθανάσης, στὴν καλύβα πάμε». Καὶ ζήτησε γρήγορα νερὸ καὶ πανί.

Τὰ παιδιά εἶχαν δειλιάσει, καὶ πολλὰ γλόμιασαν. δὲν εἶχαν δεῖ ἄλλη φορά πληγωμένο. "Όλη τους ἡ σημερινή χαρὰ χάθηκε ξαφνικά.

Ὁ Ἄντρέας ὅμως δὲν ἔχασε καιρό. Σὲ τέτοιες στιγμὲς ἐνεργοῦν ἀμέσως. Ἄρπαξε τὸ φανάρι κι ἔφεξε στὸ Γεροθανάση καὶ στὸν πληγωμένο, γιὰ νὰμποῦνε στὴν καλύβα.

Παράγγειλε στοὺς ἄλλους νὰ τρέξουν στὴ βρύση γιὰ νερό. Ἐπειτα πῆρε δεῦτερο φανάρι ἀναμμένο, ἔτρεξε στὴν καλύβα μὲ τὰ τρόφιμα, ἔσκισε ἕνα δέμα, κι ἔβγαλε ἀπὸ κεῖ μέσα μερικά πράγματα.

Ἦταν ἐπίδηση, καὶ ἀντισηπτικὰ, καὶ ἀντισηπτικὰ, καὶ ἀντισηπτικὰ.

πού πρέπει νά ἔχουν ὅσοι πάνε νά ζήσουν στήν ἐρημιά. Μ' αὐτά γύρισε στήν καλύβα τοῦ ἀρρώστου.

Ὁ Ἀντρέας κι ὁ Δημητράκης εἶχαν μάθει νά δένουν ἐπιδέσµους. Ὁ Γεροθανάσης τὸ ἤξερε πραχτικά, μόνο ἀντισηπτικὸ δὲν καταλάβαινε τί θὰ πῆ.

Οἱ τρεῖς τους, βοηθώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἔδεσαν καλὰ τὸ κεφάλι τοῦ χτυπημένου. Ὁ Γεροθανάσης τοῦ ἔδωσε λίγο νερὸ νά πιῇ καὶ τὸν πλάγιασε στὸ στρώμα.

Τώρα κατάλαβαν ποιὸς εἶναι. Εἶναι ἐκεῖνος πὺ γυρίζει κάτω στήν πόλη καὶ πουλεῖ ρίγανη, κάππαρη, βότανα κι ἐλατόπισσα. Εἶτε ἀπὸ τὴν ταραχὴ τους, εἶτε ἀπὸ τὸ λίγο φῶς, τὰ παιδιὰ δὲν εἶχαν γνωρίσει ἀμέσως τὸν καημένο τὸν Κώστα τὸν Κορφολόγο!

«Γ' εἶναι, Κώστα, ποιὸς τόκαμε;» ρώτησε ὁ Γεροθανάσης.

— «Νά, αὐτὰ τὰ θηρία οἱ Πουρναρίτες. Ἦταν καὶ πάλι δυὸ ἀπ' αὐτοὺς καὶ χτυποῦσαν μὲ τὸ τσεκούρι ἓνα θεόρατο πεῦκο».

— «Γιατί, πατριώτη;» τοῦ λέω. «Γί σοῦ φταίει τὸ πεῦκο;»

— «Τὰ βοτάνια σου νά κοιτάζης ἐσύ» μ' ἀπάντησε.

— «Μὰ καλὰ, τοῦ λέω, καταστρέφετε ἓνα πρᾶμα τοῦ Θεοῦ, πὺ θέλει πενήντα χρόνια νά ξαναγίνη. Ἔσεῖς οἱ Πουρναρίτες θὰ φάτε τὸ δάσος. Δὲ λοφариάζετε τουλάχιστο τὴν ἐξουσία;»

— «Ἐξουσία, ἀπάντησε, εἶναι κείνο πὺ μᾶς ἀρέσει. Νά πᾶς ἀπὸ δῶ καὶ σὺ κι αὐτή».

Ἀλέγοντας αὐτὰ ὁ ἓνας μὲ φοβέριζε μὲ τὸ τσεκούρι. Ὁ ἄλλος σήκωσε ἀπὸ κάτω ἓνα ξύλο καὶ μὲ χτύπησε.

«Ὅταν ξεζαλιστήκα καὶ κοίταξα γύρω μου, εἶχαν γίνει κι οἱ δυὸ ἀφαντοί. Ἔτσι μούμελλε νά πάθω».



— «Τὰ θηρία» φώναξε ὁ Γεροθανάσης· «ὡς τώρα χτυποῦσαν τὸ κλαρί, τώρα θὰ μᾶς φᾶνε καὶ τοὺς ἀνθρώπους».

### 34. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ τρῶει τὸ δάσος.

Οἱ Πουρναρίτες, ἔλεγε ὁ κύρ Στέφανος, εἶναι ἀπὸ τὸ χωριὸ Πουρνάρι, ποὺ βρίσκεται χαμηλά, κάπου δύομισι ὥρες ἀπὸ τὸ Χλωρό.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τὸ εἶχαν ἐπάγγελμα νὰ ζοῦνε ρημάζοντας τὸ δάσος. Πᾶνε μιὰ νύχτα καὶ δίνουν τσεκουριές σ' ἓνα μεγάλο ἔλατο, ποὺ μπορεῖ νὰ δώσῃ πολὺ καὶ γερὸ ξύλο.

Γκρεμίζουν τὸν ἔλατο καὶ τὸν κομματιάζουν. Ὑστερὰ φορτώνουν τὰ κούτσουρα στὸ μουλάρι καὶ τὰ πηγαίνουν λίγα λίγα στὸ χωριό.

Ἄλλοι πάλι ξεφλουδίζουν λίγο τὸν ἔλατο γύρω γύρω γιὰ νὰ ξεραθῇ. Ὑστερὰ ἀπὸ καιρὸ πηγαίνουν καὶ τὸν κόβουν.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς στὴν ἄκρη τοῦ δάσους καίνε τοὺς θάμνους καὶ τὰ δέντρα γιὰ νὰ κάμουν χωράφια. Κι ὕστερὰ προχωροῦν μέσα στὸ δάσος. Ἔτσι μὲ τὸν καιρὸ γυμνώνουν ράχες ὀλόκληρες.

Ἐδῶ καὶ δύο χρόνια ἔχουν ἀρχίσει νὰ βγάζουν κρυφὰ ρετσίνι. Πολλὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ὁμορφα πεῦκα τοῦ Χλωροῦ εἶναι πελεκημένα καὶ γδαρμένα.

Ἔτσι οἱ Πουρναρίτες μπῆκαν στὸ δάσος, ὅπως τὸ σκουλήκι μπαίνει στὸν κάμπο καὶ τὸ σαράκι στὸ ξύλο.

### 35. Τὰ παιδιά εἰδοποιοῦν τοὺς χωροφύλακες.

Τὸ πρῶτο πού ρώτησαν τὰ παιδιά ὅταν ἄκουσαν αὐτά, ἦσαν ἂν ἔχη φύλακες τὸ δάσος.

Τοὺς εἶπαν πὼς ὑπάρχουν δύο δασοφύλακες. Μὰ τὸ δάσος εἶναι τόσο μεγάλο, πὺ δὲν μποροῦν νὰ βρίσκωνται παντοῦ αὐτοὶ οἱ δύο. Θέλουν ὧρες νὰ τὸ περάσουν.

Ἐπειτα ἓνας ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ βρίσκεται στοὺς λοτόμους, μὴν τύχη καὶ κόψουν δέντρα πὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κοποῦν.

Μένει ἓνας δασοφύλακας, κι αὐτὸς πρέπει νὰ φυλάξῃ ὅλο τὸ δάσος.

«Καὶ τί, ἀπὸ τὸ δασοφύλακα πρέπει νὰ τὰ περιμένουμε ὅλα;» εἶπε ὁ Μπαρμπακώστας. «Ἐμεῖς τί εἴμαστε; Καθένας πὺ περνᾷ ἀπὸ δῶ μέσα, πρέπει νὰ φυλάξῃ τὸ δάσος. Κάθε ἄνθρωπος, ὅπου βρίσκεται, πρέπει νὰ τὸ προστατεύῃ ὅπως μπορεῖ. Ἐγὼ ἔκαμα τὸ χρέος μου».

Ἀφοῦ ἓνας ἄνθρωπος ἀγράμματος κινδύνεψε γιὰ νὰ σώσῃ τὰ δέντρα, ἀξίζει δὰ νὰ κοπιᾶσουν γι' αὐτὰ καὶ τὰ παιδιά.

Ὁ Ἄντρέας τοὺς εἶπε τὸ ἄλλο πρῶτὸ ποῖο εἶναι τὸ χρέος τους.

Πέντε παιδιά ἔτρεξαν στὸ Μικρὸ χωριὸ καὶ εἰδοποίησαν τοὺς δύο χωροφύλακες πὺ εἶναι ἐκεῖ, πὼς πλήγωσαν τὸν Μπαρμπακώστα.

Ἄλλα πέντε πῆγαν στοὺς λοτόμους καὶ εἰδοποίησαν τὸ δασοφύλακα γιὰ τὴν καταστροφή πὺ γίνεται στὰ πεῦκα τοῦ Χλωροῦ.

Ὁ Μπαρμπακώστας ζύπνησε σήμερα καλύτερα. Ἐν νύχτα εἶχε πόνους, μὰ τὸ δέσιμο τῆς πληγῆς του μὲ καθαρὸ ἐπίδεσμο καὶ τὸ ἀντισηπτικὸ ἔφεραν ἀποτέλεσμα.

Τὰ παιδιὰ τοῦ ἔφεραν ἀπὸ τοὺς βλάχους μιὰ μεγάλη κούπα γάλα καὶ τὴν ἤπιε σιγὰ σιγὰ. Ὑστερα βγήκε ἔξω στὸν καθαρὸ ἀέρα καὶ κουβέντιαζε. Νὰ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἀγάπησε τὸ δάσος!



Ὁ Μπαρμπακώστας.

Πουρναρίτης εἶναι κι ὁ Μπαρμπακώστας. Ἄν ζοῦσε κι αὐτὸς μὲ λαθραία ξυλεία, τί θὰ κέρδιζε; Ἦν ἦταν κλέφτης, χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε πιδ ἤσυγος οὔτε πιδ πλούσιος.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Εικοσιπέντε χρόνια ζή από τὸ δάσος χωρὶς νὰ τὸ βλάψῃ ὁ Μπαρμπακώστας. Ἐγινε κορφολόγος. Μαζεύει καὶ πουλεῖ ριγάνη, λεβάντα, θυμάρια καὶ βότανα σπάνια γιὰ τὰ φαρμακεῖα καὶ τὰ σπίτια.

Ὅταν περνᾷ ἀπὸ τὴν πόλη, τί εὐωδιὰ πού χύνει τὸ σακί του!

### 36. Τὸ πληγωμένο πεῦκο.

Τὸ ἀπόγεμα ἦρθε ὁ δασοφύλακας.

Ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ κατεβῆ στὸ μέρος πού τοῦ ἔδειξε ὁ Μπαρμπακώστας. Ἐκεῖ τὸν ἀκολούθησαν τὰ παιδιὰ. Γιὰ πρώτη φορὰ εἶδαν πληγωμένα πεῦκα.

Μιά τσεκουριά κατέβαινε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ μέση τους, κι ἔφτανε ὡς τὴ ρίζα. Ἦταν μιὰ πληγὴ ἀνοιχτή, ἡ μεγαλύτερη πληγὴ πού μποροῦσε νὰ δῆ κανένας· δὲ θὰ ἔκλεινε ποτέ. Καὶ ἂν ἤθελε νὰ κλείσῃ, ἄλλες τσεκουριές τὴν κρατοῦσαν ἀνοιχτή.

Μερικὰ πεῦκα σχεδὸν τὰ εἶχαν γδύσει. Δὲν εἶχαν ἀφήσει στὸ κορμί παρά λίγη φλούδα. Φαίνονταν σὰν τὸ κρεμασμένο σφαχτό. Ἀπ' αὐτὲς τίς πληγὲς ἔτρεχε ἄσπρο ρετσίνι. Τὸ ρετσίνι ἀκολουθοῦσε τὴν τσεκουριά καὶ στάλαζε κάτω σὲ μιὰ λακκούβα, πού τὴν εἶχαν ἀνοίξει πρὸς τὴ ρίζα τῶν πεύκων, ἐπίτηδες γι' αὐτό.

Ὅλη αὐτὴ ἡ σφαγὴ ἦταν γιὰ τὸ ρετσίνι· γιὰ λίγες δραχμὲς πού θὰ ἔβαζαν οἱ Πουρναρίτες στὸ σελάχι τους, ἂν τὸ πουλοῦσαν.

Τὰ πληγωμένα πεῦκα θὰ πεθάνουν σὲ λίγον καιρό. Θὰ πέ-  
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σουν από τὸν πρῶτο δυνατὸ ἀέρα ἢ θὰ ξεραθοῦν, γιατί δὲ θὰ ἔχουν πιά χυμό.

Τὸ τέλος τους τὸ ἔχουν νιώσει, καὶ ὅμως τραγουδοῦν· σαλεύουν καὶ φυσοῦν ὅπως τ' ἄλλα, τὰ γερά πεῦκα.

Μὲ τὸ κομμάτι κορμὸ πού τοὺς ἔμεινε πίνουν ἀπὸ τῆ γῆ ὅσο χυμὸ μποροῦν ἀκόμη· πρασινίζουν, ἔχουν ἴσκιο.

Ἔτσι σακατεμένα μποροῦν καὶ δροσίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ φυσικό τους εἶναι νὰ κάνουν τὸ καλό, δὲν ἀλλάζει.

Δέντρα, περήφανα δέντρα!

### 37. Τὰ παιδιά γίνονται δασοφύλακες.

«Ἀπὸ αὔριο θὰ φέρω τὸ φυλακεῖο μου ἐδῶ πέρα» εἶπε ὁ δασοφύλακας. «Μοῦ χρειάζεται ὅμως βοήθεια. Πρῶτα μιὰ καλύτερα· ἔπειτα πρέπει νὰ μπορῶ νὰ εἰδοποιήσω τοὺς χωροφύλακες πού εἶναι στὸ Μικρὸ χωριὸ ἢ τὸ σταθμάρχη τῆς Πέτρας, καθὼς καὶ τὸ δεύτερο δασοφύλακα, πού εἶναι στοὺς λωτόμους. Πρέπει ἀκόμη νὰ ἔχω μιὰ δεύτερη βάρδια, στὴν ἀνάγκη καὶ τρίτη».

Ὁ Ἀντρέας ὅταν ἄκουσε αὐτά, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του μιὰ σφυρίχτρα. Ὑστερα ἔκαμε σημεῖο στ' ἄλλα παιδιά, νὰ βγάλουν τὴ σφυρίχτρα τους καὶ νὰ σφυρίζουν μονομιᾶς ὅλοι, μὲ μόλις κουνήση τὸ χέρι.

Μιὰ βροντερὴ σφυριζιὰ ἀκούστηκε ἀπὸ δέκα σφυρίχτρες. Μποροῦσε ν' ἀκουστῆ ἀρκετὰ μακριά.

«Ἄν ἐμεῖς τὰ παιδιά χρειάζομαστε, εἶπε ὁ Ἀντρέας, εἴμαστε ἐδῶ. Ἐχομε τὴ σφυρίχτρα μας, τὸ ραβδί μας καὶ τὸ

σακούλι μας. Μπορούμε νά πάμε στο Μικρό χωριό καί στην Πέτρα καί στους λωτόμους».

— «Αυτό θά εἶναι μιὰ καλή δουλειά» εἶπε ὁ δασοφύλακας.

— «Καί βάρδια θά φυλάξουμε» εἶπε ὁ Ἄντρέας. «Μή μᾶς βλέπεις μικρούς; εἴμαστε εἰκοσιέξι».

Ὁ δασοφύλακας κοίταξε τὰ παιδιὰ μέ περιέργεια. Τὰ εἶδε ἡλιοκαμένα· φαίνονταν παιδιὰ μέ θάρρος. Ὁ Ἄντρέας ἔμοιαζε παιδί πού ξέρει νά ὀδηγή.

«Ποιόν ἔχετε μαζί σας ἐδῶ;» ρώτησε. «Ποιὸς σᾶς συντροφεύει;»

— «Κανένας».

— «Μονάχοι σας εἶστε;»

— «Μονάχοι».

— «Ἄπό πότε;»

— «Ἄπό μιὰ βδομάδα».

— «Παιδιὰ πού μποροῦν νά μείνουν ἐδῶ μόνα, μποροῦν νά βοηθοῦν καί τὸ δασοφύλακα. Ἐλάτε μαζί μου».

Τοὺς πῆρε καί τοὺς πῆγε σ' ἓνα μέρος μέ πυκνά δέντρα. Ἐκεῖ τοὺς ᾤρισε πῶς θά φυλάξουν τὴ νύχτα καί τί θά κάμουν, ἂν τύχη καί ἀκούσουν τσεκούρι στά δέντρα.

### 38. Δασοφύλακες, γρηγορεῖτε!

Φάνη, προσοχή. Σκοπὸς εἶσαι.

Μὴ φοβάσαι τὴ νύχτα, μὴ σὲ τρομάζουν οἱ ἴσκιοι. Ὅποιος κάνει ἐκεῖνο πού πρέπει, δὲν ἔχει νά φοβηθῆ κανένα.

Ἐσύ κι οἱ συμμαθητές σου ἀπόψε φυλάγετε τὸ δάσος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του.

Ἡ σφυρίχτρα σου νὰ εἶναι ἑτοιμῆ.

Μὲ τὴ βάρδια πὺν φυλάγετε, προστατεύετε τὰ δέντρα. Κι ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι θὰ δροσιστοῦν ἀπ' αὐτὰ τὰ δέντρα, εἴτε τώρα, εἴτε σὲ πενήντα κι ἑκατὸ καὶ διακόσια χρόνια.

Ὅταν βρίσκονται γενναῖα παιδιὰ σὰν ἐσᾶς, ἕνα δάσος γίνεταί αἰώνιο. Κι οἱ ἀνθρώποι ζοῦν καλύτερα τὴ ζωὴ τους.

### 39. Οἱ δεντροκόποι δὲν πέρασαν καλά.

Τὴν πρώτη βραδιά δὲν ἦρθε ὁ ἐχθρὸς. Ἦρθε ὅμως τὴ δεύτερη.

Ἐκεῖ κάπου ἀκούστηκαν τρεῖς τσεκουριές. Ἐκεῖνος πὺν χτυποῦσε σταμάτησε λίγα λεπτά, γιὰ ν' ἀφουγκραστῆ φαίνεται γύρω. Ἐπειτα ξανάδωσε ἄλλες τρεῖς.

Τότε σφύριξαν ἔξαφνα στὸ σκοτάδι δεκαπέντε σφυρίχτρες. Πρῶτα καθεμιὰ χωριστά, ἔπειτα κι οἱ δεκαπέντε μαζί, δυνατά, πολὺ δυνατά.

Σ' αὐτὸ τὸ ξαφνικὸ οἱ δεντροκόποι τὰ ἔχασαν. Ποῦ πῆγαν, ἀπὸ ποῦ, δὲν κατάλαβε κανεὶς. Χάθηκαν. Στὸ δάσος ξανάγινε σιωπή.

Τὴν ἄλλη μέρα βρέθηκε ἐκεῖ ἕνα τσεκούρι κι ἕνα σκονί. Δὲ θάρθουν νὰ τὸ ζητήσουν. Οἱ Πουρναρίτες ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ἔχουν καταλάβει πὺς δὲν μποροῦν πιά νὰ γυμνώσουν το δάσος.

Καθὼς ἔχουν μείνει ἄγριοι καὶ ἀγράμματοι χωριάτες, ὁ φόβος τους τὰ μεγαλώνει ὅλα. Καὶ πιστεύουν ὅλα ὅσα φοβοῦνται.

Οί γριές εξήγησαν τίς σφυριζιές εκείνες σά γριές. Είπαν πώς είναι από στοιχειά. Τα μεγαλύτερα στοιχειά, καθώς λένε οί γριές, είναι μέσα στο λόγχο.



Πουρναρίτης.

ρός είχε στοιχειώσει.

Οί Πουρναρίτες, αν κι έχουν περπατήσει νύχτα πολλές φορές, πιστεψαν τίς γυναίκες. Το ξαφνικό εκείνο, πού τò διηγήθηκαν οί φοβισμένοι δεντροκόποι, από στόμα σέ στόμα μεγάλωσε. Και καθώς μέσα στο άγριο αυτό χωριο έμειναν οί άνθρωποι άγράμματοι, ή ιστορία γύριζε μέρα και νύχτα. Κι όσο γύριζε, τόσο πιο φοβερή γινόταν.

Στό τέλος μερικοί από τούς χωριάτες πίστεψαν πώς ό Χλω-

Άπάνω στό φόβο αυτόν ήρθε κι ό φόβος τής εξουσίας. Οί Πουρναρίτες είδαν τούς δυò χωριανούς των πού είχαν χτυπήσει τόν Κώστα τόν Κορφολόγο, νά πηγαίνουν στή φυλακή δαμέντοι, ανάμεσα σέ τέσσερες χωροφύλακες. Τήν τιμωρία τους τή χρωστούμε στα παιδιά, πού είχαν τρέξει στό Μικρό χωριό και είδοποίησαν τούς χωροφύλακες.

Στήν κορφή ενός πεύκου, σέ ψηλό μέρος, τά παιδιά έχουν δέσει κι ένα άσπρο πανί, για σημαία. Αυτό φαίνεται κάμποσο μακριά και δείχνει πώς υπάρχουν εκεί φύλακες.



Ἡ μικρὴ δασοφυλακὴ μας ἔκαμε τὸ χρέος της. Δὲν ἤσυχασε ὅμως μ' αὐτό. Ἐξακολουθεῖ τὶς βάρδιες.

Πάντα εἶναι ἔτοιμη!

## 40. Τὸ μαῦρο τραγάκι.

Ὁ Λάμπρος ἦρθε στὸ μάθημα καὶ προχτὲς καὶ χτὲς καὶ σήμερα.

Κοιτάζει τὸ ρολόγι του κι ἔρχεται ταχτικά τὴν ἴδια ὥρα. Τὸ ρολόγι τοῦ Λάμπρου εἶναι μιὰ ξερὴ ἀγριαχλαδιά. Στὶς δέκα τὸ πρωὶ πέφτει ὁ ἴσκιος της ἀπάνω στὸ σημάδι. Τότε ξεκινᾷ ὁ μαθητὴς τρέχοντας κι ἔρχεται στὸ Δημητράκη.

Δόξα σοι ὁ Θεός, τὰ γίδια τὴν ἄλλη φορὰ τὰ μάζεψε, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα. Ἐνα τραγάκι, ἓνα μαῦρο τραγάκι, δὲν μπόρεσε νὰ τὸ βρῆ πουθενά.

Ὅταν τὸ εἶπε τοῦ παπποῦ, τὸν ἔπιασε μεγάλος θυμός.

«Νὰ πᾶς πίσω νὰ μοῦ βρῆς τὸ τραγάκι. Ὅτι ἔχω κεῖνο τὸ μικρό, δὲν ἔχω ὅλο τὸ κοπάδι!»

Ὁ Λάμπρος τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ πῆγε πίσω, κι ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει πάλι ὅλους τοὺς γκρεμούς. Ἐψάξε στοὺς θάμνους, ἔρριξε πέτρες παντοῦ, σφύριξε, φώναξε «τσέπ! τσέπ! τσέπ!» τίποτα. Εἶχε ἀπελπιστῆ.

Τὴ στιγμὴ ποὺ κίνησε νὰ φύγη, τὸ τραγάκι πρόβαλε ἀπὸ μιὰ πράσινη τούφα. Οὔτε κινήθηκε οὔτε βέλαξε· μόνο τὸν κοίταξε.

Ἦταν ξεχασμένο μέσα στὸ ἀγριο κλαρί. Μιὰ νύχτα ἔζησε στὸ πουρνάρι καὶ στὴν κουμαριά, καὶ ξέχασε καὶ κοπάδι καὶ βοσκό.

Ὁ Λάμπρος τὸ κυνήγησε λίγο, τὸ τσάκωσε ἀπὸ τὸ πίσω

πόδι με τὴν γκλίτσα του, τὸ πῆρε στὸν ὤμο και τὸ ἔφερε πίσω.

“Ὅταν τὸ εἶδε ὁ Γεροθανάσης χάρηκε, μ’ ὄλες τὶς ἔξι γι-  
λιάδες τὰ ζωντανά του.

Ἄφου τὸ ἄρπαξε ἀπὸ τὰ μικρά του κέρατα και τὸ ἔφερε  
στὰ γόνατά του, φώναζε τάχα σὰ θυμωμένος:

«Φέρε γρήγορα τὸ μαχαίρι νὰ τὸ σφάξω». Τὸ τραγάκι βέ-  
λαξε: «μέε. . μέεεε. .» Καὶ τὸ χνότο του, καθὼς ἀνοίξε τὸ  
στόμα, μωσκοβόλησε ἀπὸ τὸ ἄγριο κλαρί.

«Τί εἶπες;» φώναξε ὁ Γεροθανάσης, σηκώνοντας τὸ χέρι  
σὰ νὰ κρατοῦσε τάχα μαχαίρι. «Νὰ μὴ σὲ σφάξω εἶπες; Ὅχι,  
θὰ σὲ σφάξω, τώρα κιόλας! Στὶς μυρουδιές μου ξεχάστηκες,  
εἶ; Ἄγγιχτη κουμαριά μούθελες! Ἄς εἶναι, ἄς ἔχης χάρη  
σήμερα. Ξέρω γώ! θὰ σὲ σφάξω στὸ γάμο τῆς Ἀφρόδως».

Ἔτσι εἶπε και τ’ ἀπόλυσε νὰ πάη μαζί με τ’ ἄλλα.

Ὅχι, δὲ θὰ τὸ σφάξῃ οὔτε στὸ γάμο τῆς Ἀφρόδως. Ἄς  
εἶναι ἄταχτο· ξέρει ὅμως νὰ κυνηγᾷ τὶς εὐωδιές· ξέρει νὰ  
βρίσκη τὸ ἄγγιχτο κλαρί.

Ὁ Γεροθανάσης τὸ ἔχει στὴν καρδιά του. Μιὰ μέρα φαί-  
νεται πὼς θὰ τὸ κάμη κετέμι!

## 41. Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀφρόδως.

Ἡ Ἀφρόδω ἦρθε σήμερα μαζί με τὸ Λάμπρο, νὰ δῇ  
τ’ ἀδέρφια της. Ἐναν ἀδερφὸ εἶχε, τὸ Λάμπρο, και τώρα  
ἐγιναν εἰκοσιέξι!

Μὰ καὶ τὰ παιδιὰ ποτὲ δὲν ἔλεγαν πῶς θὰ ἔβρισκαν ἐκεῖ ἀπάνω τόσο καλὴ ἀδερφή.

Ἐδῶ καὶ τρεῖς μέρες τοὺς εἶπε τὸ πιὸ καλὸ παραμῦθι. Εἶπε γιὰ ἓνα κάστρο πού εἶχε πόρτες ἀτσαλένιες καὶ κλειδιὰ ἀργυρά· γιὰ τῆς Ὠριάς τὸ κάστρο.

Προχτὲς τραγούδησε στὸ Φάνη καὶ στὸ Δημητράκη ἓνα τραγούδι πού ἀρχίζε μὲ τὰ λόγια: « Ἄ πόφε νειρευόμουνα ». Τὸ εἶπε χαμηλοβλέποντας καὶ κοιτάζοντας τὴ ρόκα.

Ἄπόφε νειρευόμουνα  
— μητέρα, μητερίτσα μου —  
ψηλὸν πύργον ἀνέβαινα,  
σὲ περιβόλι ἔμπαινα·  
καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό,  
— ξήγα, μητέρα μ', τ' ὄνειρο! . . .

Νὰ εἶχε δεῖ καὶ κείνη τέτοιο ὄνειρο; Ἦταν κάτι λυπητερό σ' αὐτὸ τὸ τραγούδι. Μὰ ὅταν τὸ τελείωσε, χαμογέλασε. Κι ἅμα ἡ Ἀφρόδιω χαμογέλασε, ὅλα εἶναι καλά.

Τόσο τὴν ἔχουν ἀδερφή, πού σήμερα τὴν ἔβαλαν σὲ ράψιμο.

«Ράψε, Ἀφρόδιω, τοῦτο τὸ κουμπί».

— «Ράψε μου τὸν ἀγκῶνα πού σκίστηκε».

Ὅσο κι ἂν εἶχαν μάθει στὴν ἐρημιὰ νὰ ράβωνται μόνοι τους, ἤθελαν τὸ ράψιμο τῆς Ἀφρόδως. Πάντα πιὸ καλὰ ράβουν οἱ γυναῖκες.

Ἡ Ἀφρόδω κάθισε καὶ μπάλωσε δυὸ τρεῖς. Ἐν μπόρῃ νὰ μπαλωθοῦν θατοφύλακες! Ἰστερα πῆρε τὴν ρόκα καὶ ἄρχισε νὰ γνέθῃ.

«Τώρα νὰ μᾶς πῆ κανένα παραμῦθι!» συλλογίστηκαν τὰ παιδιά.

Ὅχι δὲν τοὺς εἶπε παραμῦθι· τοὺς εἶπε τὴν ἱστορία τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι. Μιά ἱστορία ποὺ τὴν ξέρουν ὅλοι, μεγάλοι καὶ μικροί.

## 42. Ἡ ἱστορία τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι.

Βλέπετε κεῖ κάτω μακριά, εἶπε ἡ Ἀφρόδω, κάτι χωράφια ποὺ κιτρινίζουν;

Ἐκεῖ ἦταν ἓνας πεῦκος· μὰ τί πεῦκος! Ἐκρουε στὰ οὐράνια, ποὺ λέει ὁ λόγος. Ὁ ἴσκιος ποὺ ἔρριχνε, μαύριζε σὰν τὸ χράμι ποὺ εἶναι ἀπὸ τράγιο μαλλί. Ἀπὸ κάτω μποροῦσε νὰ σταλίσῃ ἓνα κοπάδι.

Πουλὶ πετούμενο δὲν περνοῦσε ἀπὸ μακριὰ δίχως νάρθη ν' ἀγγίξῃ τὴν κορφή του.

Οἱ σταλαματιῆς ἀπὸ τὸ ρετσίσι του σὰν κεχρμπάρια· τὸ φύσημά του ποτάμι· ἡ ὄσριά του γιάτρευε λαβωμένο.

Λένε πὼς μετὰ στὸ κορμί του κοιμόταν μιὰ νεράιδα· ἔτσι λένε. Μεγαλύτερος πεῦκος δὲ φάνηκε ποθενά· τὸν θυμοῦνται δὲ ἐκεῖνοι ποὺ γέρασαν. Καὶ ὁ παππούλης κάθισε στὸν ἴσκιο του.

Ὅσπου ἦρθε μιὰ χρονιά ὁ Γιάννης ἀπὸ τὸ Πουρνάρι, καὶ τὸν πελέκητε μὲ τὸ τσεκούρι γιὰ ρετσίσι. Καὶ τὴν ἄλλη χρο-

νιά πάλι τὸν πελέκησε. Κι ἅμα ἔβγαλε δυὸ χρόνια τὸ ρετσίμι, ὁ Γιάννης ἄρχισε νὰ μετρά τὰ κούτσουρα πού θὰ εἶχε, ἂν τὸν ἔκοβε ὀλότελα.

Τὴν τρίτη χρονιά τὸν γκρέμισε. Καὶ πῆγε στὴ μάνα του καὶ τῆς εἶπε: «Μάνα, καλὸ χειμῶνα θὰ περάσωμε. Τὸ μισὸν πεῦκο θὰ τὸν κάψωμε ἐμεῖς στὸ τζάκι, τὸν ἄλλο θὰ τὸν πούλῃσωμε στὰ Δυὸ χωριά».

Κίνησε νὰ πάη στὰ Δυὸ χωριά, νὰ βρῆ τοὺς μαστόρους νὰ τοὺς πῆ πὼς ἔχει ξύλο γιὰ πούλημα. Πέρασε ἓνα μερό-  
νυχτο, δὲν ἔφτασε. Πέρασαν τρεῖς μέρες, δὲν ἔφτασε. Πέ-  
ρασε ἓνας μῆνας, κι ἦταν ἀκόμα στὸ δρόμο.

Ὁ πεῦκος, λένε, τὴν ὥρα πού ἔπεφτε τὸν καταράστηκε. Καὶ σὰν εἶχε τὴν κατάρρα τοῦ πεύκου, δὲν μποροῦσε ὁ Γιάν-  
νης νὰ βγῆ ποτὲ ἀπὸ τὸν κάμπο. Γιατὶ τὰ δέντρα, βλέποντάς  
τον, περπατοῦσαν κι ἔφευγαν. Κι ὁ λόγκος ὅλο πρᾶβοῦσε  
μακριά. Κι ὁ Γιάννης ὅλο ἀπόμενε στὰ ξερολίβαδα.

Δίψα εἶχε, σταλιά δὲν εἶχε νὰ ὀρσοιστῆ. Καὶ περνοῦσαν  
τὰ καλοκαίρια καὶ τὸν ἔκαιαν, κι οἱ χειμῶνες καὶ τὸν πά-  
γωναν. Κι ὁ Γιάννης περπατοῦσε, κι ἦταν πάντα στὸν ἴδιον  
τόπο. Ὡσπου σωριάστηκε.

Καὶ τοῦ ἔβγαλαν κι ἓνα τραγούδι, πού λέει ὅλη αὐτὴ τὴν  
ἱστορία. Ἔχει καὶ σκοπὸ. Μὰ ὅσο γιὰ τὰ λόγια, ἐγὼ δὲν τὰ  
ξέρω· στὰ χαρτιά θὰ τὰ βρῆτε· γιατί πέρασε στὰ χαρτιά αὐτὴ  
ἡ ἱστορία.

Τὸ τραγούδι τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι ἔτσι τὸ λένε τὰ  
χαρτιά:

## 43. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου.

«Γιάννη, γιατί ἔξοφες τὸν πεῦκο ;  
γιατί ; γιατί ;»

— « Ἀγέρας θάνατο » λέει ὁ Γιάννης  
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι  
βγάνει φωτιά·  
νάβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρουσοῦλα,  
μιὰ ρεματιά!

Μὲς στὸ λοπύρι, μὲς στὸν κάμπο  
νὰ ἓνα δεντροί . . .  
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτου  
δροσιά νὰ βροῦ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του  
καὶ περπατεῖ !  
« Δὲ θ' ἀρασάνω » λέει ὁ Γιάννης·  
« γιατί ; γιατί ; »

2

— « Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης ; »

— « Στὰ Δυὸ χωριά ».

— « Κι ἀκόμα βρίσκεσαι δῶ κάτου ;  
Πολὸν μακριά ! »

— « Ἐγὼ πηγαίνω, ὅλο πηγαίνω.  
Τί ἔφταιξα γώ ;

Σκιάζεται ὁ λόγκος καὶ μὲ φεύγει,  
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

» Πότε ξεκίνησα; Είναι μέρες . . .  
 για δύο, για τρεις . . .  
 'Ο νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω  
 τ' εἶναι βαρὺς».

— «Νὰ μιὰ βρουσούλα, πιὲ νεράκι,  
 νὰ δροσιστῆς».  
 Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρούση,  
 στερεύει εὐθὺς.

## 3

Οἱ μέρες πέρασαν κι οἱ μῆνες,  
 φεύγει ὁ καιρὸς·  
 στὸν ἴδιον τόπο εἶν' ὁ Γιάννης  
 κι ἄς τρέχει ἐμπρός . . .

Νὰ τὸ χινόπωρο, νὰ οἱ μπόρες!  
 μὰ ποῦ κλαροί;  
 Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,  
 μὲ τὴ βροχή.

## 4

«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο  
 τὸ σπλαχνικό,  
 πούρριχνεν ἴσκιο στὸ κοπάδι  
 καὶ στὸ βοσκό;

» 'Ο πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα  
 — τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς; —  
 καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα  
 στοὺς μπιστικούς.

» Φρόγαγο καὶ κλαροὶ τοῦ πήρεξ,  
καὶ τὶς δροσιές,  
καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι  
ἀπ' τὶς πληγές.

» Σακάτης ἦτανε κι ὀλόροθος,  
ὡς τὴ χρονιά  
πὸν τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξόλα,  
Γιάννη φονιά! »

## 5

— « Τὴ χάρη σου, ἐρημοκλησιά,  
τὴν προσκυνῶ.  
βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα  
καὶ νὰ σταθῶ . . .

» Ἡ μάνα μου θὰ περιμένη  
κι ἔχω βοσκή . . .  
κι εἶχα καὶ τρύγο . . . Τί ὥρα νάναυ  
καὶ τί ἐποχή;

» Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι  
— νὰ στοχαστῆς —  
κι ἦρθε καὶ μ' ἤβρεν ὁ χειμῶνας  
μεσοστρατὶς.

» Πάλι Ἀλωνάρης καὶ λιοπύρι!  
πότε ἦρθε; πῶς;  
» Ἄγιε, σταμάτησε τὸ λόγγο  
πὸν τρέχει ἐμπρός.



» Ἄγριε τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω  
 — μὲ τί καρδιά; —  
 Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω,  
 ἔδῳ κοντά».

## 6

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι . . .  
 Βογκάει βαριά.  
 Μακριὰ του στάθηκε τὸ δάσος,  
 πολὺ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι·  
 φωνὴ καμιὰ.  
 Στ' ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο,  
 στὴν ἐρημιά.

## 44. Τὸ λουτρό.

Ἄπ' ὅλα τὰ παιδιά ὁ Πάνος χαίρεται περισσότερο τὸ νερό.  
 Αὐτὸς κάθεται στὴ βρύση ἀπὸ κάτω μὲ τὸ κορμὶ γδυτὸ καὶ  
 λούζεται. Ἄν βρῆ καμιὰ στέρνα στὸ δρόμο, μπορεῖ νὰ γδυθῆ  
 καὶ νὰ βουτήξῃ.

Ὁ κύρ Στέφανος τὸν ἔβγαλε Κοτσυφοπάνο.

Ὁ κότσυφας δὲν εἶναι τὸ πουλὶ ποὺ τρελαίνεται γιὰ τὸ  
 νερό; Ὅταν ἀκούσῃ νερὸ νὰ τρέχῃ, κελαηδεῖ μέσα στὸ  
 κλουβί. Κι ὁ Πάνος ἂν ἀκούσῃ νερό, πηδᾷ καὶ χαίρεται.

Μόλις ἄκουσε πὼς θὰ πᾶνε στὸ μύλο ν' ἀλέσουν, τί χα-  
 ρὲς ἔκαμε!

«Ἐγώ, εἶπε, δηλώνω γιὰ μυλωνάς· ἐγώ!»

Συλλογίζεται ἀπὸ τῶρα νὰ καθίσῃ γδυτὸς στὴ βροχὴ τοῦ

μύλου, εκεί πού τινάζονται οι στάλες. "Άλλη μιὰ φορά τὸ ἔχει κάμει, καὶ δὲ λησμονεῖ αὐτὴ τὴ δροσιά.

Τὸ φωμὶ τῶν παιδιῶν τὸ ἐτοιμαζαν μὲ πληρωμὴ οἱ γυναῖκες τῶν λοτόμων. Τὸ σιτάρι ὅμως τὸ πήγαιναν μόνα τους γιὰ νὰ τὸ ἀλέσουν στὸ μύλο.

"Ἐστειλαν καὶ πῆραν ἀπὸ τοὺς λοτόμους τὸ μουλάρι. Τὸ πρῶτὸ ξεκίνησε ὁ Πάνος, ὁ Καλογιάννης, ὁ Μαθιός, ὁ Κωστάκης κι ὁ Φάνης. Πέντε μυλωνάδες.

"Ὅσο γιὰ τὸ δρόμο εἶχαν ρωτήσῃ ἀπὸ χῆτὲς καὶ ξέρουν πού εἶναι πῆραν τὰ σημάδια καλά. "Ἐπειτὰ δὲν μπορεῖ νὰ γελαστοῦν, ἀφοῦ ἔχουν μαζὶ τους ἓνα πολῦτιμο ὁδηγό, τὸ μουλάρι.

Αὐτὸ πηγαίνει μόνο του στὸ μύλο. Καταλαβαίνει σὰν ἄνθρωπος. Ἐέρει τώρα γιὰ πού κίνησαν τὰ παιδιὰ. Εἶναι τὸ ζῶο πού πατὰ στερεὰ στοὺς γκρεμούς. Βλέπει τὴ νύχτα, καὶ θυμᾶται ὅλους τοὺς δρόμους πού πέρασε στὸ σκοτάδι.

Τὶ ὥραϊα πού ἀντιλαλεῖ τὸ κυπρί του στὰ φαράγγια!

Εἶχαν ταξιδέψῃ κάπου μιὰ ὥρα.

«Ἀκοῦτε, παιδιὰ;» εἶπε ὁ Κωστάκης καὶ στάθηκε. Στάθησαν κι οἱ ἄλλοι καὶ ἄκουαν. Ἐρχόταν μιὰ βοή.

«Νερό!» εἶπαν τὰ παιδιὰ.

Ὁ Κωστάκης στάθηκε πάλι, ἔβαλε τὸ αὐτί του, καὶ καθὼς ἄκουσε πολὺ νερὸ φώναζε χαρούμενος:

«Ἡ Ρούμελη!»

Σὰ ν' ἀκούσθηκε τ' ὄνομα καλοῦ φίλου πού ἔρχεται, ἔτρεξαν τὸν κατήφορο γιὰ νὰ τὴ δοῦν μιὰ ὥρα πρωτύτερα.

Ἦταν ἡ Ρούμελη. Περήφανη κατέβαινε καὶ βροντοῦσε τὰ νερά της.

Τὰ πλατάνια στή μιά της καὶ στήν ἄλλη ὄχθη χαίρονταν τὸ νερό. Ἄλλα δέντρα ἔσκυβαν ἀπὸ τὶς πλαγιές νὰ πιοῦν.

Τὸ ρέμα ἐκεῖ κοντὰ πλάταινε καὶ σχημάτιζε μιὰ δεξάμενῃ, πὺ ἔβλεπες καὶ τὸ τελευταῖο λιθαράκι μέσα.

Ἄλλοῦ εἶχε σκαλοπάτια ἀπὸ γυαλιστερά λιθαρία. Τὸ νερὸ κατέβαινε τὰ σκαλοπάτια καὶ σχημάτιζε ἄσπρους καταρράχτες.

Ὅσπου νὰ καλοκοιτάξουν τὰ παιδιά, εἶδαν τὸν Πάνο γδυτὸ νὰ μπαίνει στὸ νερό.

«Μή, μή!» τοῦ φώναξαν «θὰ κρυώσης. Ἔβγα ἔξω!».

Ὁ Πάνος ἔμπαινε πάρα μέτα. Χτυποῦσε τὰ χέρια του στὸ νερό, ἔλουζε τὸ κορμί του, βουτοῦσε καὶ τὸ πρόσωπό του. Γελοῦσε καὶ τίναζε στάλες στὸν ἄερα.

«Φοβάστε! Οὐ, φοβάστε!» φώναζε, καὶ τοὺς πετοῦσε νερό.

Ὁ Κωστάκης ἄρχισε νὰ βγάξῃ τὰ ρούχα του. Στάθηκε γυμνὸς στήν ὄχθη.

«Θὰ πέσης, Κωστάκη; Πέσε! Ἐμπρός, θάρρος! Ἄμ δὲ θὰ πέσης!» τοῦ φώναξαν.

Ὁ Κωστάκης ἔβαλε τὸ πόδι του στὸ νερό, μὰ σταμάτησε φοβισμένος· τὸ βρῆκε κρύο. Θέλησε νὰ φύγῃ, μὰ ὁ Πάνος ἀρπάζοντάς τον ἀπὸ τὸ χέρι τὸν τράβηξε μέσα καὶ τὸν ἐβούτηξε ὄλον.

Ὁ Κωστάκης μὲ τὴν πρώτη βουτιά ξαφνίστηκε. Τοῦ φάνηκε πὺς πούντιασε καὶ χάθηκε! Ἀμέσως ὁμῶς κατέλαβε πὺς τὸν κρύωνε ὁ φόβος του, ὄχι τὸ νερό. Στὴν ἀρχὴ ἐνίκησε ψύχρα, τώρα αἰσθάνεται ὀροσιά κι εὐτυχία. Πετοῦσε νερὸ στοὺς ἄλλους.

«Ὅριστε, τώρα μᾶς πετᾶ νερό κι ὁ Κωστάκης!» συλλογίστηκαν οἱ ἄλλοι τρεῖς.

Γδύθησαν κι αὐτοὶ κι ἔπεσαν μέσα.

Τὸ φεράγγι ἀντιλαλοῦσε τὰ γέλια τους καὶ τὶς φωνές. Δυὸ κοτσύφια ποὺ εἶχαν τρομάξει στὴν ἀρχή, ξαναἤρθαν ἐκεῖ κοντὰ καὶ βρέχονταν. Τὰ πλατάνια ἔπλεκαν τοὺς κλώνους των ἀπὸ πάνω κι ἔκαναν πράσινα τόξα. Τὸ νερὸ ἦταν καθαρὸ σὰ διαμάντι· ἔβγαινε ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ βουνοῦ.

Ρούμελη, κρύα Ρούμελη!

«Καὶ τώρα πῶς θὰ στεγνώσωμε;» ρωτᾷ ὁ Κωστάκης, ἅμα βγῆκαν ἀπὸ τὸ νερό.

Σεντόνι βέβαια δὲν εἶχαν μαζί τους. Πῆγαν λοιπὸν σὲ κείνον ποὺ στεγνώνει καὶ ζεσταίνει τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς γυμνοὺς, στὸν ἥλιο.

Μὰ ἐνῶ ἔμεναν στὸν ἥλιο, σφουγγίζαν τὸ δέρμα τους δυνατὰ μὲ φύλλα ἀπὸ πλατάνι, ἀπὸ βαλανιδιὰ κι ἀπὸ σχίνο. Ἔτσι στέγνωσαν καὶ ντύθηκαν.

Ὁ νοῦς τους δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὸ λουτρό· δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ξεχάσουν. Ἀλάφρωσαν τοὺς φαινόταν σὰ νὰ ἔγιναν κι αὐτὰ φύλλο, νερό, ἀέρας.

Τί καλὰ ἔκαμαν νὰ τολμήσουν! Μὰ σὲ ποιὸν τὸ χρωστοῦν; Στὸν Κοτσοφοπάνο.

«Ἐλάτε» εἶπαν, «ἐλάτε νὰ τὸν σηκώσωμε».

Τὸν ἐσήκωσαν ψηλὰ καὶ τοῦ φώναξαν: «ζήτηω!»

Τὸ κυπρὶ τοῦ μουλαριοῦ ποὺ ἀκούστηκε πάρα πέρα, τοὺς θύμιζε πῶς εἶναι ὥρα γιὰ τὸ μῦλο.

## 45. Ὁ μεθυσμένος μυλωνάς.

Γιὰ τὸ μυλωνὰ τοῦ μύλου αὐτοῦ λένε πὼς ποτὲ δὲν εἶναι  
ξεμέθυστος. Μπαρμπακούκης εἶναι τ' ὄνομά του.



Προσπαθοῦσε νὰ φορέσῃ τὸ γελέκο τὸ καὶ δὲν μπορούσε.

«Μπαρμπακούκη, τοῦ εἶπε ὁ Κωστάκης, ἤρθαμε νὰ μᾶς  
ἀλέσης ἓνα φόρτωμα στάρι».

— «Τόθ' τ' ἀλέθ'.....» ἔκαμε ὁ μυλωνάς.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἦθελε νὰ πῆ μ' αὐτό: «ξεφορτώστε νὰ τ' ἀλέσωμε».

Πάλι πιωμένος εἶναι!

Τὰ παιδιὰ ἔλυσαν τὸ φόρτωμα καὶ κατέβασαν τὰ δυὸ σακιά. Ὁ Πάνος ρώτησε τὸ μυλωνά:

«Τί ὥρα θὰ εἶναι ἀλεσμένο, γιὰ νὰ ξέρουμε;» Ὁ μυλωνάς δὲν ἀπάντησε. Ἔχει πιεῖ ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ μὴν ἀκούη πολλὰ πράματα. Μπορεῖ νὰ τ' ἀκουσε, μὰ ἔλα πού ἡ γλῶσσα του εἶναι μπερδεμένη!

Κάπου κάπου φτερνιζόταν κι ὕστερα ἔλεγε ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του: «ἄες», δηλαδή: «μὲ τίς ὑγεῖες».

Ἐπειτα ὅμως θυμήθηκε τὴν ἐρώτηση πού τοῦ εἶχαν κάμει, κι ἀπάντησε:

«Ἄ.... θὰ.... τῆ....» δηλαδή: «θὰ τ' ἀλέσωμε, ἄμα ὡ' ἀλεστή».

Καλὰ πού ἦρθε ἡ γυναῖκα τοῦ μυλωνά καὶ πῆρε τὰ σακιά. Ἦταν πολὺ προκομμένη· αὐτὴ βαστοῦσε τὸ μύλο. Μὰ ἔχει τέτοια ντροπὴ γιὰ τὸ κακὸ τοῦ ἀντρός της, πού σκύβει τὸ κεφάλι ἐμπρὸς στοὺς ξένους.

Ἐρριξε μιὰ ματιὰ στὸ μεθυσμένο καὶ μιὰ στὰ παιδιὰ, σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε: «κοίταξε πῶς καταντᾶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ κρασί!» Καὶ τράβηξε μέσα στὴ δουλειά της.

Ὁ Μπαρμπακούκης προσπαθοῦσε νὰ φορέσῃ τὸ γελέκο του καὶ δὲν μποροῦσε· τὸ φοροῦσε ἀνάποδα. Προσπαθοῦσε νὰ πῆ κι ἓνα τραγούδι καὶ δὲν μποροῦσε· τὸ ξεχνοῦσε καὶ φτερνιζόταν.

Ὡστόσο καὶ τὸ ροῦχο ἤθελε νὰ φορέσῃ καὶ τὸ τραγούδι νὰ τὸ τελειώσῃ. Ξανάρχιζε....

Τούτη ἡ γῆς πού τὴν πατοῦμε,

ἴλοι μέσα θεὰ μποῦμε.

Πέντε φορές φτερινίστηκε, μὰ προχωροῦσε· ποτέ δὲ χάνει τὸ θάρρος του. Ἄφου κοίταξε τὰ σακιά, τὶς μυλόπετρες καὶ τὶς κρησάρες, γύρισε καὶ εἶπε σ' αὐτὰ τὰ πράματα:

«Ἄν ξαναπιῶ δράμι, νὰ μὲ πῆτε ὅλοι σας μεθυσμένο».

Ὅχι ἓνα, μὰ τετρακόσια δράμια θὰ πιῇ!.... τὸ ἀπόγεμα, ὅταν πάη στὸ χάνι.

## 46. ΣΤὸν ἔλατο.

Ἄφου ἔφαγαν εἶπε ὁ Φάνης:

«Πᾶμε σὲ κείνο τὸν ἔλατο ἐκεῖ ἀπάνω;»

Σ' ἓνα μέρος στεκόταν ἓνας ἔλατος, καταμόναχος.

«Πᾶμε» εἶπαν τὰ παιδιά.

— «Καὶ πότε θὰ γυρίσωμε στὶς καλύβες;» ρώτησε ὁ

Μαθιός.

— «Θὰ ἔρθωμε πίσω ἀργὰ τὸ ἀπόγεμα» λέει ὁ Κωστάκης.

«Θὰ πάρωμε τὸ ἀλεύρι καὶ θὰ γυρίσωμε τὸ βράδυ».

«Νὰ πάρωμε καὶ τὸ σακούλι μας, εἶπε ὁ Καλογιάννης, μπορεῖ νὰ πεινάσωμε».

Πῆραν τὸ σακούλι τους, τὸ παγούρι καὶ τὸ ραβδί τους, καὶ κίνησαν. Ἦταν ἀνήφορος δύσκολος· μὲ τὴ δύναμη ἑμῶς ποῦ πῆραν ὕστερα ἀπὸ τὸ λούτρό, εἶχαν διάθεση γιὰ μεγάλα ταξίδια.

Σὲ πολλὰ μέρη σταμάτησαν. Κυνήγησαν ἔντομα καὶ γουστερίτσες, πέταξαν πέτρες τὸν κατήφορο, καὶ γνώρισαν φυτὰ ποῦ δὲν τὰ εἶχαν δεῖ ποτέ. Σ' ἓνα μέρος στάθηκαν καὶ καμάρωσαν πέντ' ἕξι ὠραῖα δέντρα, ποῦ ἦταν θεόρατα, μὲ δυνατὸ κορμό.

«Εἶναι κασιγιανέσι!» ἀπάντησε ὁ Πάνος ποῦ τὶς γνώρισε.

Ἡ φράση αὐτὴ ἀποδόθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πήγαν τότε κοντά κι ἔφαχναν ἀπὸ κάτω μὲ τὰ μάτια τὰ πράσινα κλαριά τους. Μὰ οἱ καστανιές δὲν ἦταν κεντρωμένες κι εἶχαν ἄγριο καρπὸ πὺ δὲν τρώγεται.

Ὅταν κίνησαν νὰ φύγουν ὁ νοῦς των πήγε στὸ καλάθι τοῦ καστανά, πὺ περνοῦσε ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ φώναζε.....

Τέλος ἔφτασαν στὸν ἔλατο.

Ποιὸς τοὺς εἶχε πει πὺς ὁ ἔλατος μοιάζει μὲ τὸν πολυέ-  
λαιο τῆς ἐκκλησίας; Κοιτάζουν καὶ βλέπουν ἀλήθεια στὰ  
καμαρωτὰ κλαδιά του κάτι σὰν ἄσπρες λαμπάδες· εἶναι ὁ  
καρπὸς του· ἀπὸ κεῖ μαζεῦουν τὴν ἐλατόπισσα.

Ὅλα τὰ δέντρα τῆς γῆς ἔχουν ἀνώμαλο σχῆμα. Μὰ τὸ  
κυπαρίσσι στοὺς κάμπους κι ὁ ἔλατος στὸ βουνὸ στέκουν  
ὀλόγισα. Γίνονται κατάρτια στὰ καράβια.

Ἐδῶ στὰ βουνὰ ὁ ἔλατος περιφρονεῖ τὸ χειμῶνα. Κρατεῖ  
χιόνι πολὺ. Λυγίζει, πὺ νομίζεις πὺς θὰ σπάση, μὰ μένει  
πάντα ἴσιος καὶ θυμώνει τὸν ἄνεμο πὺ τὸν μάχεται.

Δὲν καταδέχεται νὰ φυτρώσῃ στὰ χαμηλά. Πρέπει ν' ἀνε-  
βοῦμε ψηλὰ γιὰ νὰ τὸν ἀπάντησωμε.

Τὰ παιδιὰ κοιτάζοντας ἀπάνω στὸ βουνὸ εἶδαν ὀλόκληρο  
ὄσος ἀπὸ ἔλατα ἴσια.

Δὲν ξέρομε γιατί τοῦτος ὁ γεροῆλατος ἦρθε καὶ ζῆ ἐδῶ  
μοναχὸς του.

Ἀπὸ δῶ ἀπάνω εἶδαν τὸ Χλωρὸ χαμηλότερα καὶ γνώρισαν  
τὸ μέρος πὺ εἶχαν τίς καλύβες.

Εἶδαν πλαγιές καὶ φαράγγια, εἶδαν τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ,  
μυτερὴ καὶ κατάγυμνη, καὶ τίς ἄλλες δυὸ μικρότερες κορφές  
του, τὰ Τρίκορφα.





Ὁ νοῦς τῶν πῆγε στὸν καστανά.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Είδαν τὸ μοναστήρι πὺ ἀσπρίζε μακριά, καὶ κάτι μαῦρο πὺ περπατοῦσε στὴν πλαγιά, τὰ γίδια τοῦ Λάμπρου. Θάχουν τὸ βράδυ νὰ λένε...

Ἀκόμη δὲν τὸ ἔκοψε ὁ Φάνης ἐκεῖνο τὸ ραβδί; Εἶναι πολλὴ ὥρα τώρα πὺ πάει νὰ κόψη μιὰ βέργα, κι ἀκόμη δὲ γύρισε. «Γιὰ ἔβγα, Πάνο, καὶ φώναξέ τον».

— «Φάαανη! Φάαααανη!»

— «Πάρα κάτω τράβα, λέει ὁ Μαθιός, ἐκεῖ πὺ φαίνονται τὰ δέντρα. Σὲ κάποιον ἴσκιο θὰ κάθεται».

Σηκώθηκαν δυὸ καὶ πῆγαν παρακάτω.

Ἐφαξαν στὰ δέντρα καὶ στοὺς θάμνους, φώναζαν κι οἱ δυὸ μαζί, μὰ μὴν ἀκούοντας φωνή, νόμιζαν πὺς τοὺς παίξει παιγνίδι.

«Ἐλα, Φάνη, ἔλεγαν, κάπου εἶσαι κρυμμένος».

Στὴ φωνή τους ἀπαντοῦσε κανένα πουλάκι πὺ ἄφηνε μικρὴ λαλιά κι ἔφευγε. Ἐπειτα ξαναγινόταν σιωπή.

«Μήπως ἀποκοιμήθηκε πουθενά;» λέει ὁ Κωστάκης. Κατέβηκαν τότε πολὺ κάτω. Εἶδαν κάτι μεγάλα κοτρώνια καὶ δυὸ δεντράκια πὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τίς σκισμάδες τους. Ἐφαξαν καὶ κεῖ πίσω τίποτα. «Δὲν μπορεῖ νὰναι ἐδῶ κοντά» συλλογίστηκαν. «Ἴσως νὰ γύρισε στὸ μῦλο».

Μὰ πάλι γιατί νὰ τοὺς ἀφήση; Δὲν ξέρουν τί νὰ ποῦν.

Γυρίζουν πίσω στὸν ἔλατο γιὰ νὰ εἰδοποιήσουν πὺς δὲν τὸν εἶχαν βρῆ. Καὶ καθὼς ἀνεβαίνουν, ἔχουν στὴν ψυχὴ τους πολλὴ ἀνησυχία.

## 47. Για τὸν ἥλιο ποὺ βασιλεύει.

Ὁ Φάνης εἶχε σταθῆ λίγο παρακάτω ἀπὸ τὸν ἔλατο· ἤθελε νὰ κόψῃ μιὰ βέργα.

Ἀπὸ κεῖ ποὺ στάθηκε, κοίταζε μακριὰ ὅπως πάντα. Εἶδε τὶς κρεμαστὲς κατηφοριές, τὶς φυτεμένες ἀπὸ πεῦκα καὶ ἴσια ἔλατα, καὶ τότε τὸν ἐπίασε μιὰ ἐπιθυμία νὰ πάῃ κάπου ἀλλοῦ· νὰ δῆ νέους τόπους μακρινοὺς ἀπὸ ψηλά.

Μέρες τώρα συλλογίζεται ν' ἀνεβῆ σ' ἓνα πολὺ ψηλὸν τόπο καὶ ν' ἀγναντέψῃ τὸν ἥλιο ποὺ θὰ βυθίζεται στὴ θάλασσα.

«Τί νὰ φαίνεται ἀπὸ κεῖνο τὸν ὄρθιο βράχο ἐκεῖ πέρα; Ἴσως κάποιος πέλαγος, λείει μὲ τὸ νοῦ του.... Ἴσως πολιτείες, χωριά μὲ τὰ καμπαναριά τους.... Τί παράξενος βράχος! Πῶς στέκει! Ἀνεβῆκε κανένας ἄλλος ἐκεῖ;»

Θ' ἀνεβῆ ὁ Φάνης.

Τὴν ὥρα ποὺ τὸν ἐζητοῦσαν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς ἦταν μακριὰ. Πήγαινε, ὅλο πήγαινε.

Ἄν τὸν ἔβλεπε κανένας, θὰ ρωτοῦσε: «Ποῦ πάει αὐτὸ τὸ παιδί μοναχό του;»

Ὁ Φάνης δὲν κοίταζε στὸ δρόμο τίποτα. Οὔτε τὰ δέντρα πρόσεχε, οὔτε τὶς γουστέρες ποὺ τρύπωναν στὰ χαμόκλαδα, πράσινες σὰ φρεσκοβαμμένες.

Ἐνας κότσυφας κατάμαυρος ἤρθε μὲ τὴν κίτρινη μύτη του καὶ στάθηκε μπρὸς του σ' ἓνα κλαδί. Ἄλλη φορὰ τί χαρὲς θὰ ἔκανε γι' αὐτὸν ὁ Φάνης! Πῶς θὰ ἤθελε νὰ τὸν εἶχε στὸ κλουβί! Τώρα μόλις τὸν κοίταζε.

«Θ' ἀνεβῶ, συλλογιζόταν, στὴν κορφή. Θὰ δῶ τὸν ἥλιο

πού θά βασιλεύη. Θά εἶναι πολὺ μεγάλος... Θά ναι σύννεφα γύρω χρυσὰ καὶ κόκκινα. Θά φαίνωνται καὶ τὰ μακριὰ βουνά· θά φαίνεται καὶ ἡ θάλασσα... καὶ κανένα καράβι».

Ἐνῶ τὰ συλλογιζόταν αὐτά, ἔχασε τὸ δρόμο. Ἐπαθε ὅτι καὶ τὴν ἄλλη φορά, πού πήγαινε στοὺς βλάχους.

Τὸ μονοπάτι πού πήρε εἶχε σβῆσει· δὲ φαίνόταν πιά. Κοπάδι ἀπὸ γίδια θά τὸ εἶχε κάμει.

Δοκίμασε νὰ τὸ βρῆ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μὰ μονάχα τόπο ἔβλεπε, ὄχι δρόμο.

Νὰ πάη ἐμπρός; Θά παραστρατοῦσε περισσότερο. Κοίταξε μὲ προσοχὴ νὰ βρῆ δρόμο ἀπὸ κάπου ἄλλου. Κι ἀφοῦ δὲν ἔβρισκε, τράβηξε μὲ ἀπόφαση κατὰ τὸν κατήφορο γιὰ νὰ φτάσῃ ὅπου θά τελείωνε αὐτός.

«Ὁ κατήφορος, συλλογίστηκε, πάντα θά μὲ φέρῃ στὴ ρίζα τοῦ βράχου».

Ἀλήθεια, κατέβηκε σὲ μιὰ λαγκαδιά. Ἀπὸ κεῖ πιά βρέθηκε στὴν ἀπέναντι πλαγιά, πού κρατοῦσε ἀπάνω τῆς τὸν ὀρθὸ βράχο. «Τώρα, συλλογίστηκε, δὲν ἔχει ἄλλα ἐμπόδια· θ' ἀνεβῶ ἀπὸ δῶ».

Ἀλλιῶς ὅμως τὰ λογάριζε ἀπὸ μακριὰ κι ἀλλιῶς ἦταν.

Βρισκόταν βέβαια στὴ ρίζα τοῦ βράχου καὶ μπορούσε ν' ἀνεβῆ καὶ ὡς τὴ μέση. Μὰ ἀπὸ κεῖ κι ἀπάνω; Πέτρες μεγάλες, ὀρθές, σὰν ἔτοιμες νὰ πέσουν, ἔζωναν τὸ βράχο. Ἐπρεπε ὁ Φάνης ν' ἀνεβῆ πολλές ἀπ' αὐτές. Μὰ κι ἂν μπορούσε νὰ σκαρφαλώσῃ τέτοια θεόρατα κοτρόνια, πότε θά ἔφτανε ἐκεῖ ψηλά; Καὶ πότε θά κατέβαινε;

Πρώτη φορά ἄρχισε νὰ λογαριάζῃ πόσο μακριὰ ἦρθε καὶ πόση ὥρα πέρασε.

Ἄπάνω στά ἔλατα ἔπεφτε κόκκινο φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἀπόδειξη πὼς ἦταν ἀργὰ καὶ πρέπει νὰ γυρίσῃ πίσω. Νὰ πάῃ πάλι στὸν ἔλατο; Χρειάζεται νὰ ξαναπεράσῃ ὅλο τὸ δρόμο πού εἶχε κάμει· ν' ἀνεβῆ ὅσον κατήφορο κατέβηκε, καὶ νὰ κατεβῆ ὅσον ἀνήφορο ἀνέβηκε.

Τὰ παιδιὰ ὅμως θὰ ἔχουν φύγει τώρα καὶ θὰ τὸν ζητοῦν παντοῦ. Μήπως ἔρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ;

Ἔβγαλε μιὰ φωνὴ ὁ Φάνης.

Δὲν ἄκουσε τίποτα. «Θὰ γύρισαν, φαίνεται, στὸ μῦλο» εἶπε μέσα του καὶ ξαναφώναξε:

«Κωστική, Μαθιέεεε..., παιδιάααα».

Ἔβαλε τὸ αὐτί του, καὶ ἀφουγκράστηκε σ' ὅλη τὴν ἐρημιά.

Μέσα στὴ σιωπὴ ἄκουσε μιὰ βοή μακρινή, ἓνα φύσημα, τὰν ἀπὸ ἀέρα, σὰν ἀπὸ νερό. Αὐτὴ ἡ βοή ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ βράχου κι ἀπὸ χαμηλά.

Ὁ Φάνης πῆγε ἀπὸ κεῖ καὶ κοίταξε. Εἶδε ἀριστερά του μιὰ ἀπότομη καὶ βαθιὰ κλεισούρα. Καὶ κάτω στὸ βάθος εἶδε νὰ σχηματίζεται μιὰ ρεματιά.

Εἶδε ἀκόμη νὰ πετιέται ἀπὸ τὴ σκισμάδα ἐνὸς γκρεμοῦ καὶ νὰ χύνεται στὴ ρεματιὰ ἄφθονο νερό, χοντρὸ σὰν τὴ ρίζα ἐνὸς δέντρου. Ἐπεφτε ἀπὸ μιὰ ὀργιὰ ψηλὰ ὅλο μαζί μὲ ὄρμη, κι ἔκανε πολλὴ βοή.

Πράσινα δέντρα πολλὰ καὶ φουντωμένα ἔκρυβαν τὴ ρεματιά. Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα ξεχώρισε ὁ Φάνης ἄσπρα σπίτια.

Ἄ, τί χαρά! Νὰ λοιπόν, θὰ ἰδῆ ἀνθρώπους.

Ξεκινᾱ χωρὶς νὰ χάνῃ καιρό.

Πηγαίνει ἀπὸ μονοπάτια, τὰ χάνει, βρίσκει ἄλλα κα-

τεβαίνει με πηδήματα, κινδυνεύει κάποτε να γκρεμιστή, μα ἡ χαρὰ τὸν κάνει ν' ἀλαφροπατᾶ σὰν τὸ κατσίκι.

Ἔρτασε στὰ πλατάνια καὶ στὸ νερό. Ἐρημιὰ ἦταν καὶ ἐδῶ!

Ἀπὸ τὴ λαχτᾶρα του νὰ δῆ ἀνθρώπους εἶχε πάρει γιὰ σπίτια τὶς ἄσπρες μεγάλες πέτρες, ποὺ ἔστεκαν στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς ρεματιᾶς.

Ὅχι, ἐδῶ δὲν ἦταν οὔτε ψυχὴ. Τί νὰ κάμουν ἀνθρωποὶ στὸ ἄγριο τοῦτο μέρος;

Πῶς ἀντιλαλεῖ τὸ νερὸ στὴν κλεισούρα!

Τώρα; Ἐδῶ θὰ περάση τὴ νύχτα; ἢ θὰ πάη νὰ ζητήση ἀνθρώπους; μα εἶναι πολὺ κουρασμένος. Στάθηκε γιὰ νὰ χαρῆ ἀκόμη τὸ λίγο φῶς τῆς ἡμέρας ποὺ ἔσβηνε. Σὲ λίγο θὰ εἶναι ὅλα σκοτεινά.

#### 48. Ὁ Φάνης ὀλομόναχος.

Ὡς κι αὐτὲς οἱ πέτρες ποὺ ἔβλεπε ὡς τώρα, τοῦ ἦταν μιὰ συντροφιά. Τώρα σκοτείνιασε κι ἔμεινε κατάμονος. Τὸν ἤλιο ποὺ ἤθελε νὰ δῆ, τὸν εἶχε πάρει τὸ σκοτάδι.

Οἱ σύντροφοὶ του ἦταν μακριά. Οἱ ἄλλοι ἀνθρωποὶ μακριά. Οἱ ὀμιλίες, τὰ τραγούδια, οἱ καμπάνες μακριὰ ἀπ' αὐτόν. Κι αὐτὸς μακριὰ πολὺ ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἄς ἀκουε ἓνα πάτημα ἀνθρώπου, ἓνα σφύριγμα τσοπάνη, ἓνα λάλημα πουλιοῦ, κι αὐτὸ τοῦ ἦταν ἀρκετό!

Μὰ ὅλα τὸν ἄφησαν.

Τὰ μαῦρα φτερά ποὺ βλέπει ἀπὸ πάνω νὰ πετοῦν, ξέρει πῶς εἶναι νυχτερίδες.

Και τὴν κουκουβάγια πὺ κράζει αὐτὴ τὴ στιγμῇ, τὴν ξέρει ὁ Φάνης. Εἶναι τὸ πουλὶ τῆς νύχτας, πὺ κοιτάζει μὲ κίτρινα μάτια γάτας. Νὰ φωνάξῃ γι' αὐτὸν ἢ κουκουβάγια;

«Δὲν ἔπρεπε ν' ἀφήσης τὰ παιδιὰ» τοῦ λέει μέσα του μιὰ φωνή.

— «Ναί, δὲν ἔπρεπε νὰ τ' ἀφήσω» ἀπαντᾷ στὸν ἑαυτό του ὁ Φάνης.

Ἔπειτα συλλογίζεται:

«Καὶ μήπως τ' ἀφήσα γιὰ νὰ κάμω κακό; Πῆγα νὰ δω τὰ χρυσὰ σύννεφα».

Τὸ νερὸ βουίζει στὸ σκοτάδι. Ὁχι, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρει αὐτὴ τὴ φοβέρα. Σηκώνεται καὶ μὲ τὸ ραβδί του ἀνεβαίνει στὴν ἄκρη τῆς ρεματιᾶς.

Πέρασε τὶς μεγάλες πέτρες κι ἔφτασε σὲ δυὸ μικρὰ δέντρα. Ἀπὸ κάτω ἀπ' αὐτὰ ἦταν ἕνας θάμνος μαλακός, σὰ νὰ προσκαλοῦσε ἄνθρωπο ν' ἀκουμπήσει.

Καὶ τὰ δυὸ δέντρα ἔγερναν ἔτσι ἀπὸ πάνω σὰ νὰ ἔλεγαν τοῦ Φάνη: «Ἐλα δω νὰ σὲ φυλάξουμε». Ἐκεῖ μαζεύτηκε ὁ Φάνης.

Μόλις ἀκούμπησε, τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ ἡ Μαρούλα, ἡ ἀδερφή του. Τοῦ φάνηκε πὺς τάχα ἔπαιζαν... Μιὰ πεταλούδα δίπλωνε τάχα τὰ φτερά της ἀπάνω σ' ἕνα φύλλο κι ἔκανε πὺς ἀποκοιμᾶται. Καὶ ὅταν πλησίαζαν νὰ τὴν πιάσουν ἔφευγε.

Ἔπειτα εἶδε τὴ μητέρα του νὰ γυρίζει δεξιὰ κι ἀριστερὰ μέσα στὸ σπίτι: ὄλο νὰ σιάξῃ κι ὄλο νὰ φροντίζει. Ἦθελε νὰ μιλήσῃ καὶ στὶς δυὸ. Νόμιζε πὺς τοῦ μιλοῦσαν: «Φάνη».

Μήπως αποκοιμήθηκε; όχι. Στο λάρυγγά του είχε μαζευτή ένας κόμπος από λύπη. Αύτος ο κόμπος λύθηκε κι έγινε κλάματα.

Ο Φάνης έκλαψε. Πόσο έκλαψε, ή νύχτα τὸ ξέρει. Μὰ ὅταν στέγνωσαν τὰ μάτια του, συλλογίστηκε ἕναν ἄλλο Φάνη: ἐκεῖνον πὺ ἦταν δασοφύλακας.

«Ντροπή νὰ κλαῖς, ἐσύ πὺ φύλαξες τὸ δάσος! Ἐσύ πὺ ἔχουν σκοπὸς μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ τῆ νύχτα». Ἐτσι τοῦ εἶπε μιὰ φωνὴ μέσα του.

Καὶ πάλι τοῦ ξαναεἶπε: «Εἶσαι λιγόφυχος, Φάνη. Τὴν ἄλλη φορά, πὺ σοῦ ρίχτηκε τὸ μαντρόσκυλο, δείλιασες.

» Ὅταν εἶδες τὸν Μπαρμπακώστα χτυπημένο, λιγοφύχησες. Μὰ δὲν εἶναι ἔτσι ὁ Δῆμος· δὲν εἶναι ἔτσι ὁ Ἄντρεας· πρέπει νάσαι παλικάρι».

Καὶ σὲ λίγο ἡ φωνὴ τοῦ εἶπε: «Περίμενε τὴν ἡμέρα».

Ο Φάνης δὲν ἔκλαιγε τώρα. Τὰ μάτια του στέγνωσαν. Σὰ νὰ πῆρε θάρρος.

Ἐπιασε τὸ σακούλι του κι ἐνίωσε πὺς κάτι ἦταν μέσα. Εἶχε καὶ τὸ παγούρι του· εἶχε ψωμὶ καὶ νερό. Χάιδεψε ἔπειτα τὸ θάμνο μὲ τὰ δύο του χέρια· καὶ τὸν ἐχάιδεψε. Θαρρεῖς, κι ὁ θάμνος· ἦταν ἕνας μαλακὸς καὶ φουντωμένος σκῖνος.

Σ' αὐτὸ τὸ εὐωδιασμένο κρεβάτι ἔγειρε ὁ Φάνης. Κι ἀφοῦ δὺς φορές τοῦ ἦρθε ὁ ὕπνος καὶ δὺς φορές τινάχτηκε τρομαγμένος, στὸ τέλος ἀποκοιμήθηκε.



## 49. Μεγάλη ἀνησυχία στις καλύβες.

Ὅταν ἔφτασαν οἱ ἄλλοι τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ μύλο στις καλύβες κι εἶπαν πὼς ἔχασαν τὸ Φάνη, λύπη μεγάλη ἔπεσε στὰ παιδιά.

Τὰ πιὸ ἀδύνατα δάκρυσαν. Ὁ Σπύρος κι ὁ Γιώργος ἤθελαν νὰ πᾶνε κρυφὰ νὰ κλάψουν.

Τὰ πιὸ δυνατὰ συλλογίστηκαν τί θὰ κάμουν.

† Ὁ Ἀντρέας ἔκρυψε τὴν ταραχὴ του κι ἄρχισε νὰ τὰ ρωτᾷ μὲ λεπτομέρεια ὅλα. Τοῦ εἶπε ὁ Κωστάκης τὸ ποῦ, τὸ πότε καὶ τὸ πῶς.

«Πρῶτα τὸν ἐζήτησε ὁ Πάνος κι ὁ Μαθιὸς ἐκεῖ τριγύρω» λέει ὁ Κωστάκης. «Ἐπειτα κατεβήκαμε ὅλοι ἀπὸ κεῖ. Συλλογιστήκαμε ἂν πρέπη νὰ πᾶμε πίσω στὸ μύλο ἢ νὰ τραβήξωμε πρὸς τὴν κλεισούρα. Τραβήξαμε κατὰ τὴν κλεισούρα, μὰ δὲν εἶχε δρόμο.

» Ἀνεβήκαμε σὲ ψηλῶματα, φωνάξαμε, φωνάξαμε, τίποτα. Προχωρήσαμε, μὰ εἶδαμε πὼς ὁ ἥλιος κόντευε νὰ βασιλέψη. Πότε νὰ πᾶμε στὸ μύλο, πότε νὰ γυρίσωμε;»

— «Θὰ ξεκινήσωμε ἀπὸ δω στὸ χάραμα» εἶπε ὁ Ἀντρέας. «Πᾶμε γρήγορα νὰ πέσωμε».

— «Μὰ δὲ σοῦ εἶπαμε καὶ τ' ἄλλο, Ἀντρέα» εἶπε ὁ Μαθιὸς.

— «Εἶναι τίποτ' ἄλλο;»

— «Ναί, εἶναι κάτι ἄλλο ποῦ δὲν τὸ ξέρεις».

Καὶ μὲ χαμηλὴ καὶ φοβισμένη φωνὴ πρόσθεσε: «Ὁ Φάνης πῆγε στὸν Ἀραπόβραχο».

— «Ποιὸν Ἀραπόβραχο;» ρώτησε ὁ Ἄντρέας. «Εἶναι ἕ  
βράχος ποῦ μᾶς ἔλεγε ἡ γριά;»

— «Ἐδῶ κοντὰ στὸ μύλο βρήκαμε ἕνα γέρο μὲ σκουφο  
μαῦρο στὸ κεφάλι. Ἔτσι σὰν καλόγερος φαινόταν, μὰ  
φοροῦσε παλιὰ καὶ σκισμένα ρούχα.

«Μπάρμπα, τοῦ λέμε, μήπως πέρασες ἀπὸ τὴν κλει-  
σούρα;»



«... βρήκαμε ἕνα γέρο μὲ μαῦρο σκουφο στὸ κεφάλι...»

— «Ναί» μᾶς εἶπε.

— «Μήπως εἶδες κανένα παιδί;» — «Εἶδα ἕνα παιδί ἀπὸ  
μακριὰ» εἶπε. — «Ποῦ;» — Ὁ γέρος δὲ μᾶς τόλεγε ἀμέσως.  
Συλλογίστηκε ὅμως κάμποσο καὶ μᾶς κοίταξε «Τὸ ποῦ,

εἶπε, φοβοῦμαι νὰ σᾶς τὸ πῶ. Νά, στὸν Ἄραπόβραχο τὸ εἶδα».

— «Τί εἶναι ὁ Ἄραπόβραχος;» ρωτήσαμε.

— «Εἶναι ὁ βράχος τοῦ Ἄράπη, ἀπάντησε, νὰ μὴ ρωτῆστε περισσότερα». Κι ἔφυγε κάνοντας τὸ σταυρό του».

Μίλησε τότε ὁ Κωστάκης: «Θυμᾶσαι, Ἄντρέα, τί μᾶς εἶπε ἢ γιὰ Χάρμainer; Μᾶς εἶπε πὼς ἐδῶ κάπου κοντὰ σέ κάποιο βράχο εἶναι ἕνα στοιχειό, ἕνας ἀράπη· καὶ πῆρε πολλοὺς ἀνθρώπους. Κάπως ἔτσι μᾶς τὰ εἶπε».

Τότε σώπασαν ὅλοι. Σηκώθηκαν σέ λίγο καὶ πῆγαν νὰ πλαγιάσουν. Μὰ κανένας τους δὲν μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι καλά.

Ὁ Ἄντρέας γύριζε στὸ στρῶμα. Δυὸ τρεῖς φορές βγῆκε ἔξω καὶ κοίταξε. Περίμενε ἀνήσυχα τὸ φῶς τοῦ ἔφερε τὴν αὐγὴ ἀπάνω ἀπὸ τὰ βουνά.

## 50. Περπατοῦν γιὰ τὸ Φάνη.

Τὸ γλυκοχάραμα ξεκίνησαν οἱ χτεσινοὶ σύντροφοι τοῦ Φάνη, κι ὁ Ἄντρέας μαζί μ' αὐτούς.

«Νὰ κόψωμε δρόμο» εἶπε ὁ Ἄντρέας. «Νὰ πᾶμε ἴσα στὸν ἔλατο ἀπὸ δῶ».

Ἔκοψαν δρόμο κι ἔφτασαν στὸν ἔλατο.

Ὁ Ἄντρέας παρατήρησε ἀπὸ κεῖ ἀπάνω καλὰ ὅλους τοὺς γύρω τόπους.

«Ὁ Φάνης, εἶπε, βέβαια δὲ θάφυγε ἀπὸ δῶ γιὰ χαμηλὰ μέρη. Θὰ πῆγε σέ κορφές, τὸν ξέρω ἐγώ. Λοιπὸν ἀπὸ δῶ νὰ τραβήξωμε».

Τὸ πόδι εἶναι γυρισμένο ἀπὸ δῶ. Θὰ πῆ πὼς ἀπὸ δῶ πῆγαινε.  
Μὰ ποῦ πῆγαινε τάχα; Μήπως σ' αὐτὸν τὸ βράχο;»

Κι ἔδειξε τὸν Ἀραπόβραχο.

Τὸν κοίταξαν, χωρὶς νὰ ξέρουν πὼς εἶναι ὁ Ἀραπόβραχος.  
Καὶ πῆγαιναν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο γυρεύοντας ἄλλα πατήματα.

## 51. Τὰ δῶρα τῆς ἡμέρας.

Ὁ Φάνης ξύπνησε μέσα στὴ νύχτα. Ἄ, πόσο τρόμαξε αὐτὴ τὴ φορά!

Τὰ δέντρα στὸ σκοτάδι θαρροῦσε πὼς ξεκίνησαν νὰ ἔρθουν ἀπάνω του. Τὰ ἔβλεπε ν' ἀλλάζουν σχῆμα, νὰ γίνωνται ἄνθρωποι μαῦροι ποὺ ἐτοιμάζονται νὰ τὸν πάρουν.

Ἡ ψύχρα τὸν ἔκαμε νὰ μαζευτῆ στὸ θάμνο. Βύθιζε τὸ πρόσωπο στὰ φύλλα του, μὰ πάλι τὸ ἔβγαζε ἔξαφνα, καὶ κοίταξε μήπως ἔρχονται οἱ μαῦροι ἄνθρωποι.

Νὰ εἶχε ἓνα ροῦχο! Μιὰ στιγμὴ ἔνωσε τὴ μητέρα του νὰ τοῦ ρίχνη σιγὰ σιγὰ, ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὸ λαιμό, ἓνα μαλακό, ζεστὸ σκέπασμα. Ἄπλωσε νὰ τὸ πιάσῃ καὶ δὲν βρῆκε.

Κρυώνει καὶ θέλει νὰ κουνηθῆ. Μὰ μόλις σηκώθηκε, μαζεύτηκε πάλι. Ἄλλους ἴσκιους εἶδε ἀπὸ κεῖ νὰ ἔρχωνται.

Ὅλα τ' ἄστρα εἶναι καὶ τώρα στὸν οὐρανό, καθὼς τῆς ἄλλῃ φορά. Ἀπόψε ὅμως δὲν τὰ βλέπει ὁ Φάνης.

Σ' αὐτὴ τὴ θέσῃ ποὺ βρίσκεται, θυμᾶται χίλια δυὸ πράματα. Ἐρχονται στὸ νοῦ του ὅλα μαζί: τὰ παιχνίδια ποὺ ἔπαιξε, τὸ περσινό του μάθημα, ἓνα φροῦτο ποὺ ἔκοψε κι ἔφα-

γε μικρός· μιά φωλιά πού είχε βρεί... "Όλα πάνε κι έρχονται στό νοῦ του, ὅπως τὰ μυρμήγκια στή φωλιά. Βουίζει τὸ κεφάλι του.

Τὰ βλέφαρά του εἶναι ζεστά καί φουσκωμένα. Θέλει νά κοιμηθῆ πολύ.

Τέλος ἤρθε ὁ ὕπνος. Αὐτὴ τὴ φορά ἤρθε πιὸ βαρὺς. Θὰ κοιμήθηκε ὁ Φάνης πέντε ὡς ἕξι ὥρες στή σειρά. Καταλάβαινε στὸν ὕπνο του πὼς κρύωνε, μὰ δὲν μπορούσε νά σηκωθῆ.

"Όταν ἀνοιξε τὰ μάτια του ξέχασε ὅλη του τὴ δυστυχία. Εἶδε τὴν ἡμέρα. Εἶδε δέντρα χρυσὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο. "Όλα τὸν κοίταζαν σὰ φίλοι. Πουλιά τοῦ μιλοῦσαν· τὸ νερὸ δὲ φώναζε ἄγρια ὅπως τὴ νύχτα· τραγουδοῦσε.

Ὁ θάμνος του δὲν ἦταν πιά μαῦρος· εἶχε ἓνα ὠραῖο χρῶμα πράσινο βαθὺ καί γυάλιζε. Τὰ δυὸ δεντράκια του, δυὸ φουντωτὰ καί στρογγυλὰ πουρνάρια, τοῦ ἔλεγαν: «ἐδῶ εἴμαστε, Φάνη».

Σηκώθηκε, ἔτρεξε λίγο πάρα πέρα καί ξανάρθε. Πεινοῦσε πολὺ· ἀνοιξε τὸ σακούλι του καί βρῆκε τὸ ψωμί του καί τὸ λίγο φαγητό του.

"Όλες οἱ ἐλπίδες τοῦ ἤρθαν.

Νά, ἔτσι ν' ἀπλώση τὸ χέρι, τοῦ φαινόταν πὼς ὁ ἄγγιζε τίς καλύβες: "Εφαγε καλὰ κι ἤπιε νερὸ ἀπὸ τὸ παγούρι του.

"Επειτα ξεχάστηκε κοιτάζοντας τὴν ἀπέναντι πλαγιά.

Συλλογιζόταν: «Θὰ σηκωθῶ, θὰ πάρω πάλι τὸν ἴδιον δρόμο, θὰ πάω, θὰ πάω καί θὰ κοιτάζω μόνο γιὰ τὸν ἔλατο. "Αν μπορέσω καί βρῶ τὸν ἔλατο, ξέρω ἀπὸ κεῖ καί

πέρα νὰ πάω γιὰ τίς καλύβες. Θὰ τοὺς βγῶ ἔξαφνα μπροστά»  
 Κοίταζε τὴ μεγάλη κατηφοριὰ πὺ εἶχε περάσει χτές,  
 κοίταζε τὰ χαλίγια, τὰ κόκκινα χώματα, τοὺς μικροὺς  
 θάμνους.

«Μπά, εἶπε ἔξαφνα, τί εἶναι αὐτὰ πὺ κατεβαίνουν; κα-  
 τσίγια;»

Ἦταν οἱ σύντροφοί του. Ἦταν ὁ Ἄντρέας καὶ τ' ἄλλα  
 τέσσερα παιδιά. Ναι, ἔρχονται γι' αὐτόν. . .

Δὲν μπόρεσε νὰ μιλήσῃ ἀμέσως. Χτύπησε τὰ χέρια του  
 στὸν ἀέρα σὰ δυὸ μεγάλα φτερά. Ὁρμησε τὸν κατήφορο  
 ἤθελε μ' ἓνα πήδημα νὰ φτάσῃ ἀπέναντι. Ἐπειτα στάθηκε  
 καὶ τοὺς ἔβγαλε μιὰ φωνή, μιὰ μεγάλη φωνή.

Τὰ παιδιά τὸν ἄκουσαν. Τότε ἀπ' τὴ μιὰ πλαγιά ὁ Φάνης,  
 ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ σύντροφοί του ἔτρεχαν κάτω τρελὰ στὸ  
 ρέμα, γιὰ ν' ἀνταμωθοῦν. Πηδοῦσαν γκρεμίζοντας χώματα  
 καὶ χαλίγια. Φωνὲς χαρούμενες ἀντιλάλησαν στὴν  
 κλεισούρα:

«Ἐδῶ, ἐδῶ! Ἄπο δῶ, ἔλα, ἔλα!»

## 52. Ὁ Ἀραπόβραχος.

Ἡ ἠραιότερη μέρα πὺ πέρασαν ὡς τώρα εἶναι αὐτή.  
 Ποτὲ δὲν ἀγάπησαν τὸ Φάνη, ὅσο σήμερα πὺ τὸν ξαναβρῆκαν.

Δὲ χωρίζονται σήμερα. Γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸ νερὸ πὺ ἀναβρῶ-  
 ζει ἀπὸ τὸ βράχο, πῆγαν ὅλοι μαζί: στά πλατάνια κατέβη-  
 καν ὅλοι μαζί. Ὁ ἓνας θὰ ἔδινε γιὰ τὸν ἄλλο τὴ ζωὴ του.

Ἦταν ἀπόγεμα ὅταν ξεκίνησαν νὰ φύγουν.

«Πές μας, Φάνη, ρώτησε ὁ Ἀντρέας, ἀνέβηκες χτέες σέ κανένα βράχο;»

— «Ναί» εἶπε ὁ Φάνης, κι ἔδειξε τὸ βράχο.

Ἔτσι γύρισαν καὶ κοίταξαν αὐτὸ τὸ παράξενο ὕψωμα· τοὺς ἔπιασε φόβος. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ Ἀραπόβραχος! Τὸν κοίταξαν καλὰ ὡς τὴν κορφή.

«Ἀνέβηκες ὡς ἀπάνω;» ρώτησε ὁ Ἀντρέας.

— «Ὁχι, στάθηκα χαμηλά. Δὲν μπορούσα ν' ἀνεβῶ».

Ὁ Ἀντρέας εἶπε τότε: «Πᾶμε ὅλοι μαζί ν' ἀνεβούμε».

— «Ἀντρέα!» εἶπε ὁ Κωστάκης φοβισμένος.

— «Ἐσύ, εἶπε ὁ Ἀντρέας, θυμᾶσαι τὰ λόγια τῆς γριᾶς Χάρμαινας καὶ φοβᾶσαι. Μὰ γιὰ πές μου, ὁ Φάνης δὲν τὸν πάτησε τὸν Ἀραπόβραχο; Κι ὅμως εἶναι ἐδῶ μαζί μας. Δὲν ἔπαθε τίποτα. Εἶναι ντροπὴ μας νὰ φοβοῦμαστε σὰν τὶς γριές».

— «Κι ἂν πάθουμε τίποτα;»

— «Εἴμαστε πέντε» εἶπε ὁ Ἀντρέας.

Ἀκολούθησαν ὅλοι.

Ἀνέβαιναν τὸ βράχο δύσκολα πολὺ· τοὺς πιάστηκε ἡ ἀναπνοή τους καὶ στάθηκαν δύο φορές γιὰ ν' ἀνασάνουν.

Ἦταν ἔφτασαν στὰ κοτρώνια, χρειάστηκε νὰ περπατήσουν γύρω γύρω, γιὰ νὰ βροῦν ἀνάμεσα πέρασμα· τόσο σφιχτὰ οἱ πελώριες αὐτὲς πέτρες ἔζωναν τὸ βράχο. Νόμιζες πὼς ἔστεκαν ἐπίτηδες ἐκεῖ γιὰ νὰ ἐμποδίζουν.

Πουρνάρια φύτρωναν ἀναμεταξύ. Ἄγρια πουλιά μὲ γυρίστη μύτη πετοῦσαν ἀπὸ τὶς τρύπες στὸν ἀέρα.

«Πᾶμε, εἶπε ὁ Κωστάκης, δὲν μπορούμε νὰ περάσωμε».

Ὁ Κωστάκης φοβόταν γιὰ τὸ στοιχειό. Τὰ λόγια τῆς

γριας Χάρμυνας για τον Άράπη, τὰ θυμάται σὰν τῶρα δά. Θυμάται τὸ γέρο κοντὰ στὸ μύλο, πὺ ἔκαμε γιὰ τὸν Άρα πόδραχο τὸ σταυρό του.

Καὶ καθὼς περπατεῖ συλλογίζεται: «Τί θέλομε δῶ; Φαίνεται τόπος στοιχειωμένος! Νὰ ἡ κλεισούρα γύρω, ἡ ἀπάτητη κατηγορία, οἱ μεγάλες πέτρες πὺ φυλάγουν τὸν Άράπη. Ὁ Άράπης θὰ εἶναι στὴν κορφή; θὰ κοιμάται... Ἐὰ μᾶς ἀκούση πὺ ἀνεβαίνομε. . . Ἐὰ τιναχτῆ. Ἐὰ μᾶς ἀρπάξη, Ἐὰ μᾶς ρίξη κάτω σὲ καμιὰ σπηλιὰ κατασκότεινη. Γιὰ χρόνια καὶ χρόνια.....»

— «Πᾶμε, εἶπε ὁ Κωστάκης, δὲν μπορούμε νὰ περάσωμε».

— «Ἐὰ μπορούμε» εἶπε ὁ Άντρέας.

Ὁ Κωστάνης δὲ μίλησε. Ἐπὸ τὴν ἀρχὴ πὺ ἤρθαν στὸ δάσος, προσέχει τὰ λόγια τοῦ Άντρέα. Μὰ σήμερα τὸν κοίταζε σὰ μεγαλύτερο. Σήμερα ὁ λόγος τοῦ Άντρέα εἶναι σὰν προσταγή. Ποιὸς βρῆκε τὸ Φάνη;

Ὁ Κωστάκης ἀκολούθησε.

Ὁ Άντρέας βρῆκε ἀνάμεσα σὲ δυὸ πέτρες μιὰ σκισμάδα γεμάτη μικροὺς θάμνους. Τὴν ἔφαξε πρῶτα καλὰ μὲ τὸ ραβδί του, ἔβαλε τὸ πόδι του μέσα, ἀνέβηκε σὲ μεγαλύτερη πέτρα, καὶ ἀπὸ κεὶ πήδησε πίσω.

«Ἐλάτε, ἐλάτε, φώναξε, ἀπὸ δῶ βγαίνουν».

Ἐνέβηκε πάλι στὴν πέτρα καὶ ἔδωσε βοήθεια στοὺς ἄλλους. Σκαρφάλωσαν ἕνας ἕνας. Ἐπὸ κεὶ πιά βάδισαν ἐλεύθερα πρὸς τὴν κορφή.

Μὰ στὴν κορφὴ εἶδαν πάλι κάτι μεγάλες πέτρες. Αὐτὲς ἐδῶ ἦταν πολὺ ἀλλιότικες. Ἦταν μαῦρες...

«Δὲν εἶναι αὐτὴ τάχα ἡ σπηλιὰ τοῦ Άράπη; Στὴν κορφὴ Ἐὰ κάθεται; γιὰ νὰ βλέπη ὅλους τοὺς τόπους. Τί ἀτυλλό-



γιστοι πού είμαστε. Τί θέλομε δῶ;» είπαν μέσα τους δυὸ τρεῖς ἀπὸ τοὺς μικροὺς ταξιδιωτὲς. Ἄν μπορούσαν, θὰ γύριζαν πίσω· τώρα νιώθουν τὸ μεγάλο φόβο. Οἱ μικρὲς τους καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατά, σὰν τοῦ λαγοῦ.

Δὲ θέλουν νὰ πᾶν ἐμπρός. Περπατοῦν δύσκολα. Κάθε στιγμή περιμένουν πὼς μία πέτρα θὰ σηκωθῆ σιγὰ σιγὰ.

Ὅταν ἤρθαν πιὸ κοντὰ καὶ στάθηκαν στὴν κορυφή, τίποτα δὲ βρῆκαν. Οἱ πέτρες ἐκεῖνες ἦταν πέτρες ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες. Τὶς κοίταξαν καλά, τὶς ἄκουσαν, ἔμεναν πέτρες.

Ποῦ λοιπὸν εἶναι ὁ Ἄράπης;

Ἄντὶ νὰ δοῦν τὸν Ἄράπη, τὰ παιδιὰ εἶδαν ἀπὸ κεῖ ἀπάνω ἓνα λαμπρὸ θέαμα.

Κάτω ἐκεῖ στὸ βάθος, πολὺ πολὺ μακριά, ἡ πλατιὰ θάλασσα περιέμενε τὸν ἥλιο· τὸν ἥλιο τοῦ Φάνη.

Ὁ ἥλιος κατέβαινε στὸ νερό, μεγάλωνε καὶ κοκκίνιζε. Τὰ βουνὰ εἶχαν τὶς κορυφὲς κόκκινες. Τὰ σύννεφα ἔλαμπαν ἀπὸ φῶς.

Ἄν εἶναι συννεφάκια ἐκεῖνα τὰ μικρὰ πού στέκουν στὸν ἀέρα ἢ ἀγγελούδια μὲ χρυσὰ φτερά, δὲν ξέρει κανεὶς.

Ὁ ἥλιος μεγάλωσε περισσότερο, κατακοκκίνισε, ἄγγιξε τὸ νερό. Κι ἀφοῦ κοίταξε λίγο τὴν πλάση, βυθίστηκε.

Γι' αὐτὴ τὴν ὀμορφιά εἶχε χαθῆ ὁ Φάνης.

53. Καληνύχτα,  
γερο-Ἄράπη!

Κατεβαίνουν τὰ παιδιὰ γρήγορα. Βιάζονται πολὺ, γιατί θὰ νυχτώσουν.

Νά, ἔφυγαν ἀπὸ τὸν Ἀραπόβραχο.

Πέρασαν τὰ λαγκάδια, ἔφτασαν στὸ δρόμο ποὺ εἶχαν δεῖ τὸ πάτημα τοῦ Φάνη, καὶ πηγαίνουν μὲ γρήγορο βῆμα πρὸς τὸν ἔλατο.

Θὰ κόψουν ἀπὸ κεῖ πάλι δρόμο, θὰ φτάσουν γρήγορα στὶς καλύβες καὶ θὰ φέρουν ἐκεῖ τὸ Φάνη, ποὺ τὸν περιμένουν.

«Πῶς θὰ περιμένουν!» εἶπε ὁ Μαθιός. «Ἀργήσαμε, πολὺ ἀργήσαμε».

— «Ἀργήσαμε, μὰ τί εἶδαμε;» εἶπαν τ' ἄλλα παιδιά.

— «Εἶδες τί μεγάλος ποὺ ἦταν ὁ ἥλιος;»

— «Ὅταν ἄγγιζε τὴ θάλασσα, σάλευε».

— «Γιὰ δές, κάτι σύννεφα, γιὰ δές!»

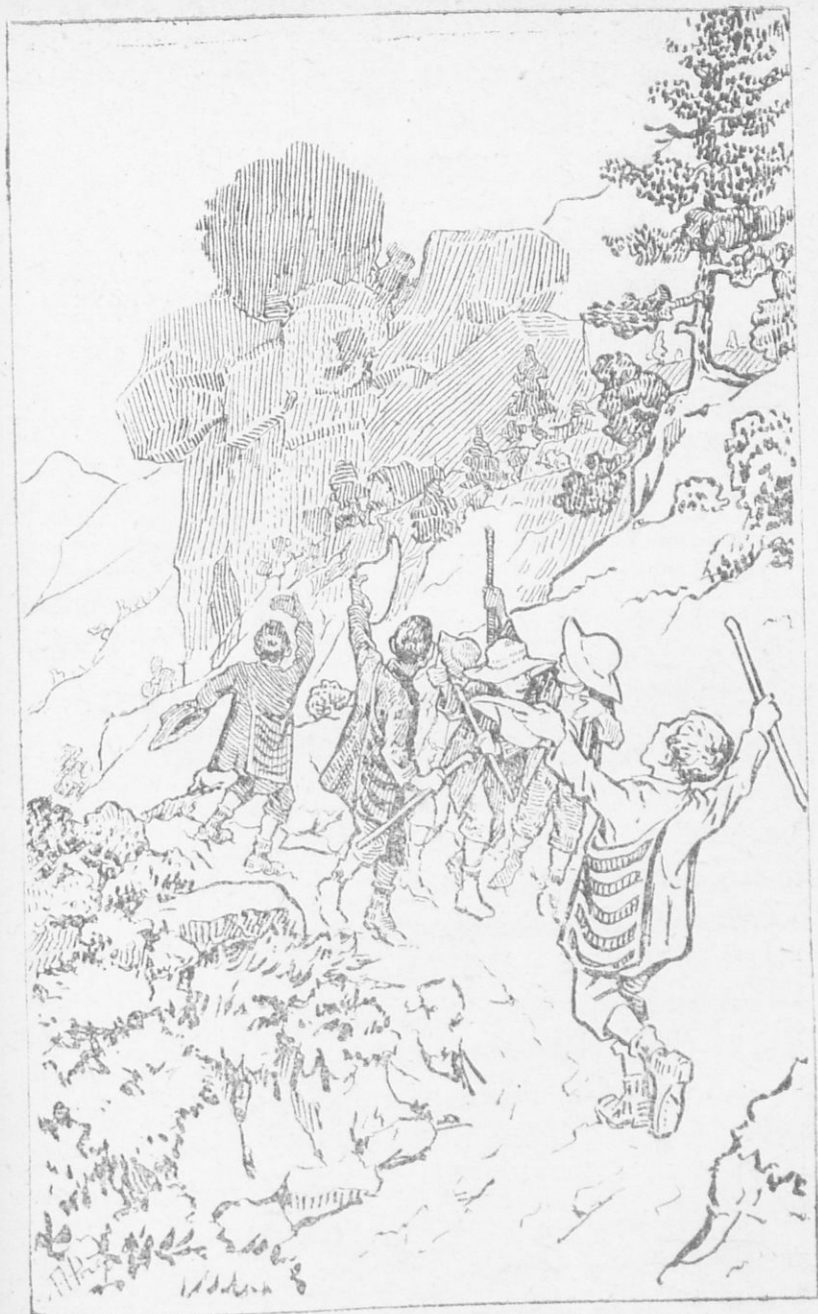
Ἐνῶ βράδιαζε, τὰ σύννεφα στὸν οὐρανὸ ἦταν κατακόκκινα· ἔπαιρναν ἀκόμη χρῶμα ἀπὸ τὸ σητισμένο ἥλιο, λίγο λίγο ὅμως μαύριζαν κι αὐτά.

«Γιὰ κοιτᾶτε παιδιά» λέει ὁ Μαθιός, πῶς φαίνεται ὁ Ἀραπόβραχος ἀπὸ μακριά· σὰν ἄνθρωπος!»

Γύρισαν καὶ κοίταξαν τὸν Ἀραπόβραχο ποὺ μαύριζε στὸ σκοτεινίασμα. Στὴν κορφή του ἔβλεπες ἀλήθεια ἓνα κεφάλι, ἓνα μέτωπο, μιὰ πλατιά μύτη, ἓνα στόμα καὶ δυὸ χοντρά χεῖλια.

Ἀπὸ κοντὰ οἱ πέτρες ἐκεῖνες δὲν ἔλεγαν τίποτα. Ἀπὸ μακριὰ ὅμως σχημάτιζαν ἓνα πρόσωπο, σὰν πρόσωπο ἀράπη. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πίστεψαν οἱ γριές πῶς ἐκεῖ κατοικεῖ ἀράπης!

Δὲν εἶναι ὁ πρῶτος τέτοιος βράχος. Πολλές πέτρες ἀπὸ μακριὰ μοιάζουν μὲ ἀνθρώπινο πρόσωπο· μιὰ γριὰ μπορεῖ νὰ τὶς πάρη γιὰ στοιχειά· ἓνα παιδὶ μπορεῖ νὰ τὶς φοβηθῇ.



Καλή νύχτα, γερο - 'Αρχααπη!  
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής 8

Ένα παιδί, μὰ ὄχι ἄντρες ὅπως ὁ Ἄντρέας, ὁ Φάνης, ὁ Μαθιός, ὁ Καλογιάννης, ὁ Κωστάκης.

Ὅχι αὐτοὶ ποὺ τόλμησαν ν' ἀνεβοῦν καὶ νὰ ἰδοῦν.

Καὶ τώρα γελοῦν μὲ τὰ λόγια τῆς γρια-Χάρμαινας!

Ποῦ εἶναι εἰ φωτιές τοῦ Ἄράπη; ποῦ εἶναι ὁ Ἄράπης;  
Ἄπο μακριὰ κοιτάζουν τὸ βράχο καὶ τοῦ φωνάζουν:

«Ἐ, Ἄράπη!»

— «Νὰ βάλῃς τὸ σκουφο σου, μπαρμπα-Ἄράπη!»

— «Νὰ καπνίσῃς καὶ τὸ τσιμπούκι σου, γερο-Ἀράααπη!»

— «Καλὴ νύχτα, γερο-Ἀράααπη!»

## 54. Ἀκόμη κι ὁ Γκέ- κας εἶναι γελαστός.

Ἐφτασαν στὶς ἐννιά τὸ βράδυ.

Εἴκοσι παιδιὰ ἔτρεξαν στὸ Φάνη καὶ τὸν ἐσήκωσαν στὰ χέρια. Ἦθελαν νὰ μάθουν ἀμέσως ποῦ πῆγε καὶ τί εἶδε. Πῶς χάθηκε καὶ πῶς βρέθηκε. Ὅλοι μαζί τὸν ἐρωτοῦσαν.

«Σιγὰ σιγὰ» εἶπε ὁ Φάνης. «Θὰ σᾶς τὰ πῶ ὕστερα».

— «Θὰ σᾶς ποῦμε γιὰ τὸν Ἄράπη» εἶπε ὁ Μαθιός.

— «Πήγαμε στὸ σπίτι του καὶ τὸν εἶδαμε».

— «Αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα» εἶπε ὁ Καλογιάννης· «εἶδαμε τὸ μεθυσμένο μυλωνά. Εἶχε πιεῖ ἕνα ἀμπέλι κρασί».

— «Καὶ ποῖος σᾶς ἄλεσε τὸ ἀλεύρι;» ρώτησε ὁ Δημη-  
τράκης.

— «Τὸ ἀλεύρι τὸ ἄλεσε ὁ μύλος».

— «Ὁ μυλωνὰς τί ἔκανε;»

— «Νά τί ἔκανε». Ὁ Καλογιάννης ἔβγαλε τὸ γελέκο του καὶ παράστησε τὸ μυλωνά, ὅταν προσπαθοῦσε νὰ τὸ φορέση. Ὅταν τραγούδησε καὶ τὸ

τούτη ἡ γῆς ποὺ τὴν πατοῦμε,  
ὄλοι μέσα θενὰ μποῦμε

ἦταν ἀπαράλλαχτος ὁ Μπαρμπακούκης.

Τί γέλια ἔγιναν! Γελοῦσε κι ὁ Γκέκας. Ἔτσι ἔλεγαν τὰ παιδιά, πὼς γελοῦσε. Εἶχε κι αὐτὸς τὸ στόμα ἀνοιχτό, καὶ σήκωνε τὸ κεφάλι του, τάχα πὼς κουβέντιαζε κι αὐτός, τάχα πὼς τὰ καταλάβαινε ὅλα μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα· σὰ νάλεγε κι αὐτὸς γιὰ τὸ μυλωνά: «Χί, χί, χί, τὸν Μπαρμπακούκη!»

## 55. Ὁ Θύμιος ὁ κουδουνάς ἀπὸ τὰ Σάλωνα.

Ἀπόψε μετὰ τὸ φαγητὸ κάθισαν ἔξω, κι ἀνάψαν μιὰ μεγάλη φωτιά, γιὰτὶ ἔκανε ψύχρα. Ἄρχισαν νὰ κοιμηθοῦν ἀπόψε· ἤθελαν νὰ χαροῦν τὸ Φάνη. Εἶπαν ἓνα τραγούδι, εἶπαν δεῦτερο καὶ τρίτο. Εἶπαν κι ἓνα παραμῦθι.

Μὲ τὸ παραμῦθι καὶ μὲ τὴ φωτιά σὰ χειμῶνας ἦταν. «Ἀπόψε ἔχετε μεγάλη χαρά» εἶπε ὁ Θύμιος ὁ κουδουνάς ἀπὸ τὰ Σάλωνα. «Σταθῆτε νὰ σᾶς παίξω κι ἐγὼ μιὰ μουσική».

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια δὲν ἦταν ἐκεῖ ὁ Θύμιος ὁ κουδουνάς· ἦταν στὰ Σάλωνα. Μὰ ἔπαιζε τὴ μουσική του σὰ νὰ ἦταν ἐκεῖ. Γιὰτὶ ἀκούστηκε μακριὰ ἓνα κοπάδι πρόβατα μὲ τὰ κουδούνια του, κι αὐτὰ τὰ κουδούνια ἦταν ὅλα ἀπὸ τὸ ἔργαστήρι τοῦ Θύμιου.

Ἀπὸ κεῖ φωνίζει ὁ Ἱεροθανάσης.

«Ἄκου, ἄκου!» εἶπε ὁ Δημητράκης κι ὁ Γιωργος μαζί.

Κι ἄκουαν ὅλοι τὰ κουδούνια. Ἀπὸ τὸ χτύπο τῶν κουδουνῶν καταλαβαίνουν πὼς περπατοῦν τὰ πρόβατα, πὼς τινάζουν τὸ κεφάλι γιὰ νὰ κόψουν τὸ χορταράκι, πὼς πᾶνε λίγα βήματα καὶ στέκουν πὼς βόσκουν, ὅλο βόσκουν.

Τραγουδοῦσαν τὰ βαθιὰ κουδούνια, τραγουδοῦσαν καὶ τὰ ψηλά, ὅπως τοὺς εἶχε πεῖ ὁ κουδουνάς. Κι ἄκουαν τὰ βουνά. . .

Ἔτσι τὰ ἔφτιασε τὰ κουδούνια ὁ Μαστροθύμιος. Κάθε ἓνα μὲ τὴ φωνή του.

Μέρες πολλές, ἑβδομάδες δούλευε στὸ ἐργαστήρι του γι' αὐτὰ τὰ κουδούνια. Τὰ ἔβαζε μέσα στὸ καμίνι του, ὥσπου νὰ γίνουν κόκκινα σὰν κάρβουνα· τὰ σφυροκοποῦσε στὸ ἀμόνι, πάλι τὰ ἔκαιγε, πάλι τὰ δούλευε μὲ τὸ σφυρί.

«Ὅχι, ὄχι, ἀκόμη δὲν τραγούδησες» ἔλεγε. Κι ὅλο τὰ χτυποῦσε, ὥσπου τὰ ἔφτιανε ὅπως ἤθελε.

«Ἐσὺ θάχης τὴ φωνή σου καὶ σὺ τὴ φωνούλα σου. Ἐσὺ θὰ τραγουδῆς σὰν κοῦκος, ἐσὺ σὰ σταλαματιῆς νερό. Κι ὅλα μαζί θὰ λέτε τὸ τραγούδι πὺ ξέρω ἐγώ».

Ὅποιος πέρασε ἀπὸ τὰ Σάλωνα εἶδε τὸ Θύμιο σκυμμένο στὸ ἐργαστήρι του. Τίμησε τὴν τέχνη του· κανένας δὲν τὸν πέρασε στὴ μαστοριά.

Ἔχει πολλοὺς καλφάδες. Στέλνει κουδούνια στὸν Παρνασσό, στὸ Βελούχι, στὸν Ὀλυμπο. Ποιὸς βιολιντζῆς μπόρεῖ νὰ μετρηθῆ μὲ τὸ Μαστροθύμιο πὺ κάνει καὶ τραγουδοῦν οἱ ράχες;

## 56. Ὁ Φουντούλης ἄρρωστος.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ ὁ Φουντούλης δὲν μπόρεσε νὰ σηκωθῆ. Τὸ χέρι του καίει κι ὁ σφυγμὸς του χτυπᾷ δυνατά. Πρῶτη φορὰ τοὺς ἔτυχε ἀρρώστια ἐδῶ ψηλά.

Ὁ Ἄντρεας κάθισε στὸ κρεβάτι τοῦ μικροῦ συντρόφου του καὶ τὸν κοιτάζει λυπημένος. Τὸ παιδί θέλει νὰ πετάξῃ τὰ σκεπάσματα. Βυθίζεται λίγο σὲ ὕπνο, τινάζεται καὶ γυρίζει ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρό. Διψᾷ καὶ θέλει νερό.

«Νὰ πᾶμε νὰ φέρουμε γιαντρά» λέει ὁ Δῆμος.

— «Ποῦ νὰ τὸν βροῦμε;» ρωτᾷ ὁ Ἄντρεας. «Γιαντρά δὲν ἔχει στὸ Μικρὸ χωριὸ οὔτε στὴν Πέτρα».

— «Νὰ πᾶμε σὲ κανένα ἄλλο χωριό. Νὰ πᾶμε κάτω στὴν πόλη».

Τὴ στιγμὴ ποὺ τὰ ἔλεγαν αὐτά, φάνηκε ὁ κύρ Στέφανος. Μεγάλο θάρρος πῆραν μόλις τὸν εἶδαν.

«Τί κάνετε παιδιά; τί κάνεις, Ἄντρεας;»

— «Ὁ Φουντούλης!» εἶπαν τὰ παιδιά.

— «Τί ἔκαμε ὁ Φουντούλης;»

— «Εἶναι ἄρρωστος».

Ὁ κύρ Στέφανος προχώρησε στὴν καλύβα κι ἔσκυψε ἀπάνω στὸ παιδί· τοῦ ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τὸ μέτωπο. Ὁ Φουντούλης ἀνοίξε τὰ μάτια του καὶ τὸν κοίταξε.

«Τί αισθάνεσαι, Φουντούλη;» ρώτησε ὁ κύρ Στέφανος· «σὲ πονεῖ πουθενά;»

— «Ὅχι».

— «Τίποτα κουλούρια μήπως ἔφαγες;»

— «Δὲν ἔχω» εἶπε ὁ Φουντούλης.

— «Τίποτ' ἄλλο βαρὺ; Τίποτα ἐλαφρὸ;»

— «Όχι, οὐτ' ἑλαφρὸς».

— «Γιὰ πές μου, σκύθει καὶ τοῦ λέει κρυφά, μήπως ἔφαγες τίποτα ἀχλάδια ἄγρια;»

— «Λίγα» εἶπε ὁ Φουντούλης.

— «Λίγα; ὡς πόσα;»

— «Ὅσα βρῆκα στὴν ἀχλαδιά».

— «Πότε ἔγινε αὐτό;»

— «Προχτές» εἶπε ὁ Φουντούλης· «καὶ χτές».

Ὁ κύριος Στέφανος βγῆκε ἔξω καὶ κάλεσε τὸν Ἀντρέα μὲ τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο.

«Ὁ Φουντούλης, εἶπε, εἶναι πολὺ ἀγαθὸ παιδί καὶ τὸν ἀγαπῶμε ὅλοι, μὰ ξέρετε τὸ ἐλάττωμά του. Εἶναι λαίμαργος. Ἄπὸ δῶ καὶ πέρα νὰ τὸν προσέχετε. Σήμερα κι αὐριο θὰ πίνη μόνο ζεστό· καμιὰ φασκομηλιά. Ἔχετε;»

— «Ὄ! μᾶς ἄφησε ὁ Μπαρμπακώστας ἓνα σακί».

— «Δυὸ μέρες λοιπὸν ὁ Φουντούλης θὰ πίνη φασκομηλιά».

Τί ἀτυχία! Σὲ λίγη ὥρα ἡ Ἀφρόδω ἔστειλε μιὰ πίτα.

## 57. Ὁ Κωστάκης μ' ἓνα παπούτσι.

Ὁ Κωστάκης εἶναι μ' ἓνα παπούτσι. Τὸ ἄλλο τὸ χάλασε χτές στὸ δρόμο πού πῆγαν γιὰ τὸ Φάνη.

Ἐσεκαρφώθηκε ὅλο ἀπὸ κάτω καὶ χάσκει. Ὁ Κωστάκης σέρνει τὸ παπούτσι του σὰ νὰ εἶναι κουτσὸς ἢ γέρος. Δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ πολλὰ βήματα· τὸ παπούτσι ἀνοίγει καὶ κἀνει: κλάπ, κλάπ!



Σπουδαῖο πρᾶμα τὸ παπούτσι... τί ἀξίζει ὁ μπαλωματῆς!  
 νὰ περνοῦσε τώρα ἕνας... Ἡ νὰ ἐρχόταν ἐκεῖνος ὁ μπαλω-  
 ματῆς τοῦ Μικροῦ χωριοῦ, ὁ γέρος μὲ τὰ τρία δόντια! Θὰ  
 χτυποῦσε πάλι μὲ τις γροδιές του τὸν ἄερα καὶ θὰ τὰ ἔρραβε.

Φωνάζουν τὸ Σπύρο μήπως ἔχει καμιὰ πρόκα. Ὁ Σπύρος  
 πάντα κάτι ἔχει. Βελόνες, καρφιά, κάτι τέτοια τὰ μαζεύει.

«Σπύρο! Σπύρο! Ἔχεις καμιὰ πρόκα;»

— «Μεγάλῃ; μικρῃ;» λέει ὁ Σπύρος. «Γιὰ παπούτσι, γιὰ  
 ξύλο, γιὰ τί τὴ θέλεις;»

— «Τὸ παπούτσι μου ξεκαρφώθηκε».

— «Τώρα νὰ κοιτάξω».

— «Νάρθω κι ἐγώ;»

— «Ὅχι, νὰ μὴν ἔρθῃς».

Ὁ Σπύρος δὲν ἤθελε νὰ βλέπῃ κανεὶς ἄλλος τὸ κουτί του.  
 Τὸ Σπύρο τὸν ἤξεραν ὅλοι πὼς εἶναι σφιγχοχέρης. Ὅτι ἔχει  
 τὸ κρύβει, καὶ μόνος αὐτὸς τὸ βλέπει.

Λένε πὼς ἔχει ἕνα κουτί μὲ διάφορα πράματα μέσα. Αὐτὸ  
 τὸ κουτί τὸ βάζει σ' ἕνα μέρος κρυφὸ στὴν καλύβα. Μόνο  
 ἅμα λείπουν οἱ ἄλλοι τὸ ἀνοίγει. Τί νάχῃ μέσα;

Ὁ Κωστάκης, καθὼς εἶναι μ' ἕνα παπούτσι, πλησιάζει  
 στὴν πόρτα σιγὰ σιγὰ, χωρὶς ν' ἀκουστῇ. Βλέπει τὸ Σπύρο  
 νὰ σηκώνῃ τὸ στρώμα καὶ νὰ βγάλῃ ἕνα παλιὸ κουτί ἀπὸ  
 λουκούμια. Τὸ ἀνοίξε καὶ τὸ ἔφαχνε.

Κανένα παλιὸ καὶ σκουριασμένο πρᾶμα δὲν ἔλειπε ἀπὸ  
 μέσα. Ἐκεῖ ἦσαν τὸ παλιὸ καρφί, ἡ παλιά βελόνα, ἡ παλιά  
 πρόκα, ἡ στραβὴ σακοράφα κι ἡ χαλασμένη πένα, τὸ ξερὸ  
 καλαμάρι καὶ τὸ σπασμένο κουτάλι.

Ἦταν κι ἕνα κλειδί ἀπὸ κουτί σαρδέλας, ἕνα τενεκεδένιο

σκέπασμα, μιτὸ ψαλίδι, ἓνα σίδερο πού δὲ φαίνεται πιά τί εἶναι, καὶ ἄλλες τέτοιες σκουριές.

«Σπύρο!» τοῦ φώναξε ὁ Κωστάκης.

Ὁ Σπύρος γύρισε ἔξαφνα. Ὅταν τὸν εἶδε, τοῦ κακοφάνηκε.

«Ἐλα, τὸ εἶδα τὸ κουτί σου» λέει ὁ Κωστάκης.

— «Καὶ τί εἶδες;»

— «Εἶδα τ' ἀρχαῖα πούχεις. Γιὰ νὰ τὸ δῶ κι ἀπὸ κοντά».

Ὁ Σπύρος εἶχε μείνει μὲ τὸ στόμα καὶ μὲ τὸ κουτί ἀνοιχτό.

«Γι' αὐτὸ λοιπόν, Σπύρο, περπατεῖς ὅλο σκυμμένος, γιὰ νὰ βρίσκης αὐτά; Ποῦ εἶναι οἱ πρόκες;»

Ὁ Σπύρος ἔδειξε πέντε πρόκες σκουριασμένες.

«Γιὰ νὰ τὶς πάρης, εἶπε, θὰ μοῦ δώσης μιὰ πένα τῆς χήνας».

Ὁ κύρ Στέφανος εἶπε ὕστερα στὰ παιδιά: «Ἐέρετε τὴν κίσσα;»

— «Ὁχι».

— «Εἶναι ἓνα πουλί πὸν μοιάζει μὲ τὸ Σπύρο. Μαζεύει πράματα πὸν δὲν τοῦ χρειάζονται· ὅ τι βρῆ: βελόνες, κουτιά, καρφιά, τενεκεδάκια, ἀκόμα καὶ δεκάρες. Αὐτὰ πάει καὶ τὰ κρύβει σὲ μέρος πολὺ μυστικό, καθὼς στῆ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ· σὲ μιὰ τρύπα πὸν δὲν πέφτει μάτι ἀνθρώπου».

— «Καὶ τί τὰ κάνει;» ρωτᾷ ὁ Γιώργος.

— «Τίποτα, τί θέλεις νὰ τὰ κάμης; Μόνο ἔχει τὴ μανία νὰ τὰ μαζεύη. Καμιὰ φορὰ προσπαθεῖ νὰ τραβήξῃ καὶ βαριά ροῦχα.

»Κι ὁ Σπύρος κάνει τὴ δουλειὰ τῆς κίσσας.

»'Απ' ὅσα ἔχει μέσα στό κουτί, κανένα δὲν τοῦ εἶναι χρήσιμο».

Ὁ Κωστάκης, σκυμμένος μ' ἓνα σφυρί, προσπαθοῦσε νὰ καρφώσῃ τὸ παπούτσι του μὲ τὶς πέντε πρόκες τοῦ Σπύρου. Μόλις τὸ κάρφωσε καὶ τὸ φόρεσε, κλάπ, ἀνοίξε κι ἔχασκε ὅπως πρῶτα. Οἱ πρόκες τοῦ Σπύρου ἦταν ἀχρήστες.

Ὁ Κωστάκης ἦταν πιά μ' ἓνα πόδι! Τότε πέντε παιδιά, τέσσερα κι ὁ Γκέκας πέντε, πῆραν τὸ παπούτσι τοῦ Κωστάκη καὶ τράβηξαν γιὰ τὸ Μικρὸ χωριό. Τὸ βράδυ τὸ ἔφεραν διωρθωμένο.

Μαζί μὲ τὸ παπούτσι ἔφεραν κι ἓνα νέο. Εἶπαν πῶς τὰ δόντια τοῦ μπαλωματῆ ἀπὸ τρία ἔγιναν δύο.

## 58. Ὁ λύκος.

Ἀπὸ κάποιο μακρινὸ βουνὸ ξεκίνησε ὁ λύκος.

Ὅταν πείνασε πολὺ συλλογίστηκε:

«Σ' ἓνα λύκο σὰν καὶ μένα, δὲν πάει νὰ κυνηγᾷ τὴν ἀλεπού. Πόσο θὰ ζήσω ἀκόμα; Ἐνα χρόνο, δύο; Πρέπει νὰ καθίσω τραπέζι σὲ μεγάλα τσελιγκάτα».

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ὁ λύκος μας εἶναι λίγο ἡλικιωμένος· φέτος ἔκλεισε τὰ δεκατρία· γέρασε. Ἀλλάξε τὸ μαλλί του, μὰ τὴ γνώμη του καὶ τὴν κεφαλή του δὲν τὴν ἀλλάξε. Πάντα στὰ καλὰ κοπάδια εἶναι ὁ νοῦς του.

Χτὲς τὸ βράδυ εἶδε στὸν ὕπνο του πῶς ἔπεσε μέσα σὲ τρεῖς χιλιάδες ἄσπρα πρόβατα. Ἀπὸ τότε δὲν μπόρεσε νὰ κοιμηθῇ. Ξεκίνησε καὶ πάει νὰ τὰ βρῇ.

Πέρασε βουνά και βουνά. Δάση από έλατα κι από πεύκα, από καστανιές κι από δξυές.

Περπάτησε τὰ φαράγγια και τις ράχες. Τράκ, τράκ, τράκ! τὸ πάτημά του χτυπούσε δυνατά, σὰ νὰ ἦταν πεταλωμένος.

Τ' ἀγρίμια, πού τὸ γνωρίζουν αὐτὸ τὸ περπάτημα, ἔτρεξαν στὴν τρύπα τους. Πρώτη ἢ ἀλεπού, καθὼς ἦταν ξαπλωμένη σὲ μιὰ πέτρα, ἔτρεξε και χώθηκε στὸν τρίτο διάδρομο τῆς φωλιάς της.

«Γιὰ νὰ φεύγη ἢ ἀλεπού, εἶπε ὁ ἀσθός, κάποια μεγάλη δουλειὰ τρέχει!» και μπῆκε σὲ μιὰ ξένη τρύπα πού τὴ βρῆκε ἄδεια.

«Γιὰ νὰ φεύγη ὁ ἀσθός, εἶπε τὸ κουνάβι, δὲν εἴμαστε καλά. Κάποιος καλὸς κυνηγὸς θὰ βγῆκε ἐδῶ κάτω. Ἄς καθίσω, νὰ μὴν πάῃ τὸ τομάρι μου στὴν ἀγορά».

Μπῆκε μέσα στὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου ἑκατὸ χρονῶν. Ἐκεῖ ἦταν τὸ πατρικό του. Ἐκεῖ μέσα ἢ μάνα των τοὺς εἶχε δώσει τὸ καλὸ γουναρικό πού φοροῦν αὐτὸ και τ' ἀδέσφια του.

«Δρόμο, δρόμο» εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος και χάθηκε. Ἀπὸ τὸν πολὺ τὸ φόβο του δὲν πρόφτασε οὔτε νὰ τιναχτῆ: μέσα στ' ἀγκάθια του ἔσερνε πολλὰ ξερὰ φρύγανα.

Μόνον ἢ νυφίτσα δὲν τρύπωσε ἀκόμη. Ἐτρεχε στὰ κλαριά μιᾶς θεόρατης καστανιάς σὰ νὰ ρωτοῦσε: «τί εἶναι; τί τρέχει;»

Δὲν μπορεῖ ἢ νυφίτσα νὰ ζήσει, ἂν δὲ μάθῃ ὅλα τὰ νέα. Κοίταξε παντοῦ μὲ τις γυαλιστερές χαντρίτσες τῶν ματιῶν της, μὰ νανεῖς δὲ βγῆκε νὰ τῆς πῆ τίποτα. Κι ἢ πιὸ φλύαρη νυφίτσα εἶχε κρυφτῆ.

«Γιὰ νὰ κρυφτοῦν ὅλες οἱ γειτόνισσες, συλλογίστηκε, θὰ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πῆ πὼς κάτι σοβαρὸ τρέχει. Ἄς πάμε, μὴν ἔρθουν τίποτα σκάγια».

Ἀπάνω σ' ἓνα ψηλὸ κλῶνο κάθισε ἀκίνητη, καὶ μαζεύτηκε ἔτσι πού νὰ φαίνεται ἓνα μὲ τὸ κλαδί.

Ὁ λύκος ὅλα αὐτὰ τὰ καταλάβαινε. Ὁ ἀέρας τοῦ ἔφερνε τὴ μυρουδιά τῶν ἀγριμιῶν πού ἔφευγαν. Εἶδε καὶ τὰ χνάρια μερικῶν, καὶ κούνησε τὸ κεφάλι του.

«Ἐννοια σας, εἶπε, καὶ δὲ βγήκα γιὰ σᾶς. Πάω γιὰ καλὸ τραπέζι. Γιὰ ἓνα λύκο πού βλέπει στὸν ὕπνο του τρεῖς χιλιάδες πρόβατα, δὲν ἀξίζετε τίποτα» καὶ προχώρησε.

Ἡ πείνα του μεγάλωσε. Ἡ δίψα του γιὰ αἷμα ἀκόμη περισσότερο. Ἀκόνιζε τὰ δόντια του· ἔκοβαν σὰν τὸ καλύτερο μαχαίρι· ἦταν ἔτοιμος.

Μέσα στ' ἄσπρα πρόβατα ἄρχισε νὰ ὄνειρεύεται τώρα κι ἓνα μαῦρο στὴ μέση. Ἐνα μὲ χαϊμαλί. Μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ λάγιο ἀρνί. Ἐτσι, σὲ κάποιον πρόβατο χαϊδεμένο ἀπὸ τὸν τσέλιγκα ἤθελε νὰ πέσει.

Ἀφοῦ περπάτησε πενήντα χιλιόμετρα, ἔφτασε στὰ Τρίκορφα. Σταμάτησε εὐχαριστημένος. Ἄκουσε τὰ κουδούνια ἀπὸ τὰ κοπάδια τοῦ Γεροθανάση: «Μπράβο. Θύμιο» εἶπε, γιὰτὶ τὰ γνώρισε τίνος εἶναι.

Στὴν καλύτερη ὅμως στιγμή, τὴ στιγμή πού ἐτοιμάστηκε νὰ χιμῆξῃ, ἔξαφνα εἶδε δυὸ ξαδέρφους του μπροστά· τὸ Μουῦργο καὶ τὸν Πιστό. Οἱ δυὸ αὐτοὶ μαντρόσκυλοι τοῦ Γεροθανάση πήδησαν ἀπάνω του· μιὰ τουφεκιὰ ἀκούστηκε, δεύτερη, τρίτη.

Φώναξαν οἱ τσοπάνηδες, τὸ κοπάδι ἀναταράχτηκε, σκύλοι γάβγιζαν μακριά, ἡ ταραχὴ ἀπλώθηκε ἀπὸ ράχη σὲ ράχη.

«Ξαδέρφια, ἔρχομαι ἀπὸ ξένον τόπο, εἶμαι πεινασμένος καὶ δὲ θὰ φύγω!»

Αὐτὰ θὰ ἔλεγε ὁ λύκος στοὺς Ξαδέρφους του τοὺς σκύλους, ἂν ἤξερε πὼς ἔπαιρναν ἀπὸ λόγια. Μὰ ἐπειδὴ ξέρει πὼς δὲν παίρνουν, ἔτοιμάστηκε. Ὅποιος μείνη ζωντανός.

Τότε ἄρχισε τὸν πόλεμο καὶ μὲ τοὺς δύο. Ἀπάνω στὸ σβέρκο του ἔνωσε τὰ μαχαίρια τὰ δόντια τῶν σκύλων. Μὰ κι αὐτός, ξεφεύγοντας, χύθηκε νὰ τοὺς ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος. Κυλισμένοι κάτω, φαίνονται σκύλοι κι οἱ τρεῖς· καὶ πάλι φαίνονται λύκοι καὶ οἱ τρεῖς.

Ὁ λύκος εἶχε νὰ κάμῃ μὲ δύο. Ἐπρεπε νὰ σκοτώσῃ ἕναν ἀπὸ τοὺς δύο, νὰ μείνη μ' ἕνα, ὕστερα νὰ νικήσῃ κι αὐτόν, καὶ νὰ ὀρμήσῃ στὰ πρόβατα. Γιατὶ δὲν ἔπαυε νὰ τὰ τυλλογίζεται μέσα στὶς δαγκωματιές.

Κι ἀλήθεια ὁ ἕνας σκύλος, ὁ Πιστός, δὲ θὰ μπορούσε νὰ κρατήσῃ πολὺ στὴ μάχη. Ἐφαγε μιὰ φοβερὴ δαγκωματιὰ στὴν κοιλιά. Τὸ αἷμα ἔτρεχε, ὁ Πιστός δάγκανε ἀκόμη, ἡ δύναμή του ὅμως ὅσο πήγαινε καὶ λιγότευε.

Μὰ νά, ἕνας ἄλλος φοβερὸς μαντρόσκυλος, ὁ Κίτσος, ἔφτασε ἀπὸ κάτω, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς τοῦ ρίχτηκε μὲ περισσότερη λύσσα. Τώρα ἦταν ἕνας μὲ τρεῖς.

Πολέμησε καὶ μὲ τοὺς τρεῖς· δὲν ξέχασε πὼς εἶναι λύκος. Μὰ ἦταν πολὺ δυνατοί. Εἶναι πιστοί· μῆνες, ὀλόκληρο χρόνο τὸν περιμένουν· τόσες νύχτες γάβγισαν γι' αὐτόν.

Ὁ λύκος δὲν μπόρεσε νὰ σταθῇ σὲ τρεῖς ἐχθροὺς ἐνωμένους. Εἶχε μιὰ πληγὴ μεγάλη στὸ σβέρκο, εἶχε σκισμένο τὸ δεξιὸ πλευρό, κι ἄλλες πληγὲς μικρότερες στὸ κεφάλι, στὰ πόδια καὶ στὴν σὺρά.

Και όμως κατώρθωσε να τους ξεφύγει. Σε μια στιγμή μάζεψε όλη του τη δύναμη και τινάχτηκε μακριά.

“Ορμησαν οι σκύλοι από κοντά, τον άρπαξε ο ένας, μάλι ο λύκος έμεινε μοναχός του, και χάθηκε.

Από τη στιγμή εκείνη οι σκύλοι τον κυνηγούν. Ο Πιπτός έπεσε στο δρόμο· οι άλλοι δυο τρέχουν κοντά στο λύκο. Τον ίδιο δέν τον βλέπουν, ακοῦν όμως το περπάτημά του ή νιώθουν τη μπουδιά του. Τον πηγαίνουν από ράχη σε ράχη.

“Όλη εκείνη τη νύχτα τον κυνηγοῦσαν οι σκύλοι, οι τουρκειές, οι φωνές τῶν τσοπάνηδων.

Και τόση ήταν ή ταραχή, πού τὰ παιδιά έχασαν τον ύπνο τους. Είχαν καταλάβει πώς εκεί κοντά ήρθε τὸ πιὸ μεγάλο αγρίμι πού είναι στο δάσος. Τέσσερα πέντε παιδιά βγήκαν κι άναψαν απέξω από τις καλύβες μιὰ μεγάλη φωτιά, με προσοχή να μὴν πεταχτῆ καμιὰ σπύθα στα δέντρα. “Έχουν ακούσει πώς ο λύκος φοβάται τη φωτιά. “Επειτα όμως τούς έφυγε κάθε φόβος με τὸ αδιάκοπο γάβγισμα πού άκουαν. Αυτό έδειχνε πώς υπάρχουν σκύλοι πιστοί και δυνατοί, πού κυνηγοῦν τον έχθρό.

Τὰ χαράματα μπόρεσε ο λύκος να σταθῆ μέσα στα ἔλατα. Ήταν κουρασμένος κι άγχομαχοῦσε. Ήταν πληγωμένος και νηστικός.

“Αλλα ώνειρεύτηκε κι άλλα βρήκε. “Όστόσο, επειδῆ δέν πρέπει σε λύκο να παραπονιέται, ἔγλειψε τις πληγές του, και τράβηξε να βρῆ καλύτερη τύχη.

## 59. Μιά μικρή τε- λειτή στο δάσος.

Είναι ἡ πρώτη φορὰ σήμερα, πὺ ἤρθε νὰ δῆ τὰ παιδιὰ ὁ δασάρχης.

Ὁ δασοφύλακας πὺ τὸν ἀκολουθοῦσε, τοῦ κράτησε τ' ἄλογό του. Ὁ δασάρχης κατέβηκε καὶ κοίταξε τὶς καλύβες.

Τὴν πρωινὴ αὐτὴ ὥρα τὰ παιδιὰ εἶχαν τὶς καθημερινὲς ἐργασίες. Ὁ μάγειρας φοροῦσε τὴν ποδιά του καὶ μαγεύει· ἄλλα κοίταζαν τὴ φωτιά· ἄλλα σάρωναν τὸ χῶμα μὲ μεγάλες σκουῖπες ἀπὸ φρύγανα.

Σ' ἓνα δέντρο ἀπὸ κάτω ὁ Λάμπρος κι ὁ Δημητράκης ἦταν σκυμμένοι στὸ βιβλίο. Ὁ Φουντούλης καθόταν καὶ τοὺς ἄκουε· ἦταν τώρα καλά.

Ὁ Μαθιὸς κι ὁ Γιώργος καθισμένοι μπάλωναν τὸ ροῦχο τους.

Ἔλειπαν δέκα παιδιὰ, πὺ εἶχαν πάει γιὰ λουτρό στὴ Ρούμελη. Ὅλα τ' ἄλλα δούλευαν στὶς καλύβες.

«Μὰ ἐδῶ εἶναι πόλη!» εἶπε ὁ δασάρχης.

Τὰ παιδιὰ τὸν ἐχαιρέτησαν καὶ στάθηκαν ἐμπρὸς του.

«Ἦρθα νὰ σᾶς δῶ» τοὺς εἶπε. Εἶχα περιέργεια νὰ σᾶς δῶ. Ποιὸς εἶναι ὁ ἀρχηγός σας;»

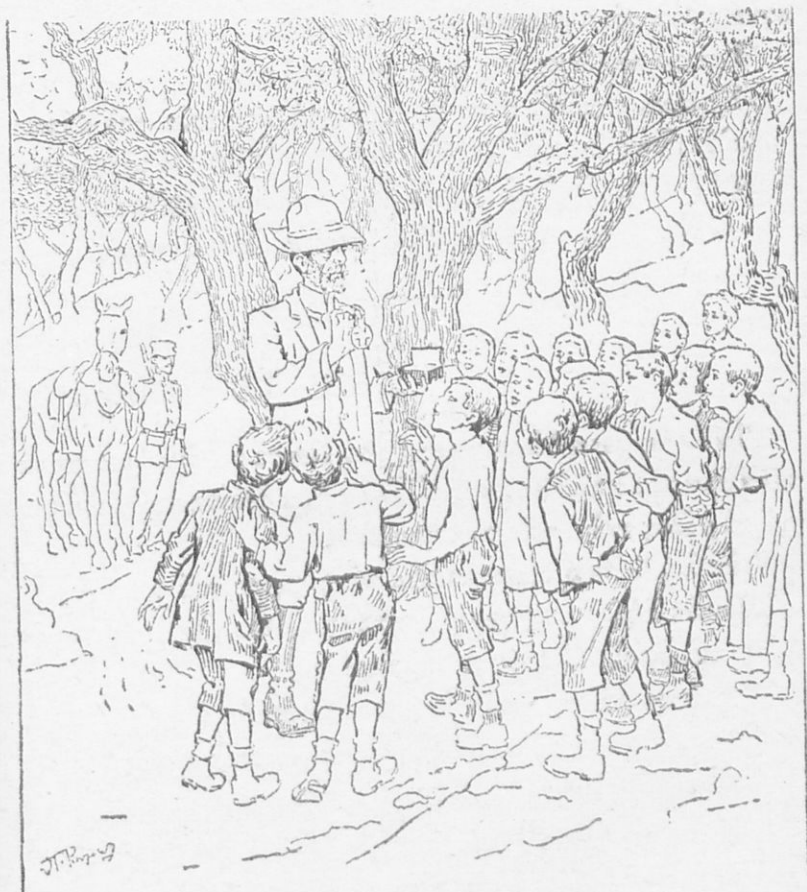
Ὅλοι γύρισαν καὶ κοίταζαν τὸν Ἀντρέα. Ἐκεῖνος δὲ μιλοῦσε.

Ὁ δασάρχης κρατοῦσε ἓνα ὠραῖο κουτὶ μὲ βυσσινὶ χρῶμα. Ἀπὸ τὸ κουτὶ ἔβγαλε ἓνα λαμπερὸ ἄσπρο μετάλλιο.

«Ἡ τάξη σας, εἶπε, πῆρε τὸ μετάλλιο τῆς δασικῆς προστασίας. Τὸ κράτος μ' ἔστειλε ἐδῶ νὰ σᾶς τὸ δώσω.



«Αὐτὸ θὰ τὸ κρεμάσετε στὸ σχολεῖο, καὶ θὰ μείνη πάντα ἐκεῖ, γιὰ νὰ δείχνη τί κατορθώνουν τὰ παιδιά, ὅταν θέλουν. Σᾶς ἀξίζει».



«Ἡ τάξη σας πήρε τὸ μετάλλιο τῆς δασικῆς προστασίας».

Λέγοντας αὐτά, ἔδωσε τὸ μετάλλιο στὸν Ἄντρεα. Ἐκεῖνος τὸ ἔδωσε στ' ἄλλα παιδιά. Ὅλα ἔσκυψαν, τὸ κοίταζαν καὶ τὸ καμάρωναν ὅπως ἦταν ὡραία σκαλισμένο κι ἔλαμπε. Ρώτησε ἔπειτα ὁ δασάρχης γιὰ τὴ ζωὴ τους ἐκεῖ ἀπάνω, Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

για τὸ φαγητό τους, για τὸν ὕπνο τους, για ὄλα. Πῆγε μέσα στὶς καλύβες, εἶδε τοὺς δρόμους καὶ τ' ἄλλα ἔργα ποὺ ἔκαναν, καὶ χάρηκε για τὴν πάστρα καὶ τὴν τάξη ποὺ βρῆκε.

«Μικρὰ σπιτάκια ἔχετε, τοὺς εἶπε, μὰ δύσκολα βρίσκαι κανεὶς μιὰ τόσο προκομμένη κοινότητα».

Ἐπειτα ἀνέβηκε στὸ κόκκινο ἄλογό του.

«Σήμερα, παιδιά, εἶπε, θὰ πάω για ὑπηρεσία στὸ δάσος. Αὔριο θὰ ξανάρθω καὶ θὰ σᾶς ὀδηγήσω ψηλὰ στὸ νεροπρίονο Ἐκεῖ θὰ δῆτε ἀληθινὰ τί μᾶς δίνει τὸ δάσος. Θέλετε;»

— «Ναί, ναί, ναί!» φώναξαν ὄλοι μ' ἐνθουσιασμό.

## 60. Ὁ χείμαρρος.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ δασάρχης ἦρθε. Πέντε παιδιά ἔμειναν νὰ φυλάξουν τίς καλύβες, καὶ τ' ἄλλα ὄλα ξεκίνησαν μαζί του για τὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ νεροπρίονο.

Για νὰ πᾶν ἐκεῖ πέρασαν ἀπὸ μέρη γυμνὰ καὶ τραχιὰ.

Σὲ κάθε βῆμα τους γκρεμίζονταν χαλίκια. Ὁ ἀέρας ἦταν κρύος καὶ βούιζε. Ὁ ἥλιος δὲν ἔκαιγε.

Ἐνα ὄρnio φάνηκε ἀπὸ πάνω τους νὰ σκίζη ἀργὰ τὸν ἀέρα.

Ὅλοι σήκωσαν τὸ κεφάλι για νὰ κοιτάζουν τὸ μεγάλο πετούμενο, ποὺ ταξίδευε ζητώντας τὴν τροφή του.

Τ' ὄρnio για μιὰ στιγμή ἔκοψε τὴν ὁρμή του καὶ φτεροζυγιάστηκε, ὕστερα χτύπησε πάλι μὲ τίς φτεροῦγες τὸν ἀέρα, καὶ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὰ Τρίκορφα. . .

«Ἐδῶ ἀπάνω εἶναι ἄγρια καὶ περήφανα ὄλα» εἶπε ὁ δασάρχης.

Κι ἀλήθεια ἔβλεπαν πόσο θεόρατο εἶναι τὸ βουνό, ποὺ φαίνεται ἀπὸ τὴν πόλη σὰ γαλανὸς ἰσχιος.

Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ράχες, πόση πέτρα και κακοτοπιά έχει!

«Τώρα, είπε ο δασάρχης, θά δῆτε και τὸ μεγαλύτερο θηρίο πὸν μπορεῖ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βουνό. Νάτο!»

Τὰ παιδιὰ στάθηκαν και κοίταξαν μὲ περιέργεια. Εἶδαν ὅμως πὸς τοὺς ἔδειχνε τὸ ξεροπόταμο, πὸν κατέβαινε τὴν πλαγιά γεμάτο ξερὰ χαλίκια.

«Εἶναι ὁ χεῖμαρρος» τοὺς εἶπε. «Οἱ λύκοι, οἱ ἀρκοῦδες, τὰ λιοντάρια, δὲν εἶναι τίποτα μπροστὰ στὸ χεῖμαρρο. Φέρνουν πολὺ μικρὰ ζημιὰ και δὲν τὰ βγάζουν πέρα πάντοτε μὲ τὸν ἄνθρωπο.

» Ὁ χεῖμαρρος ὅμως κυνηγᾷ τὸν ἄνθρωπο και τὸν ἀφανίζει, αὐτὸν και τὴ γενιά του.

» Ὅταν γεμίση νερὸ και κατεβάσῃ στοὺς κάμπους αὐτὰ τὰ λιθάρια πὸν βλέπετε, πνίγει ἄνθρώπους, ἀμπέλια, ζῶα και χωριά ὀλόκληρα.

» Οἱ ἄνθρωποι χτίζουν τοίχους και σηκώνουν φράχτες γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσουν, μὰ εἶναι οἱ κόποι τους χαμένοι. Ἐνας μόνο μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τέτοιο θηρίο. Τὸ δέντρο».

— «Τὸ δέντρο!» ἔκαμαν μὲ ἀπορία τὰ παιδιὰ.

— «Νὰ ξέρατε πόση δύναμη ἔχει ἓνα δέντρο! Αὐτὸ μὲ τίς ρίζες του κρατεῖ τὸ χῶμα και τὰ χαλίκια σφιχτά, γιὰ νὰ μὴν τὰ παίρνουν οἱ βροχὲς και τὰ πηγαίνουν στὸ χεῖμαρρο.

» Δὲν ἔχει μόνο τὸ δέντρο αὐτὴ τὴ δύναμη, μὰ και οἱ μικροὶ θάμνοι, οἱ ἀφάνες, τὸ πουρνάρι, ἡ κουμαριά, ἀκόμη και τὸ θυμάρι.

» Γι' αὐτὸ οἱ φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τοὺς ἄνθρώπους ἀπὸ τίς πλημμύρες.

» Ὅταν ὅμως καίμε και ξεριζώνουμε τὰ δέντρα, τότε τὸ

χῶμα καὶ τὸ χαλίκι φεύγει ἀπὸ τὶς γυμνὲς ράχες, καὶ πηγαίνει στὸ χεῖμαρρο.

» Ἐκεῖνος φουσκώνει ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ κατεβάζει μιὰ φοβερὴ δύναμη ἀπὸ χῶμα, λιθάρια καὶ νερό, ποὺ ἀφανίζει σπίτια, σπαρτὰ καὶ ἀνθρώπους.

» Αὐτὸ πρέπει νὰ συλλογίζεται καθέννας ποὺ πηγαίνει νὰ κόψῃ δέντρο».

Ὁ Μαθιός, συνηθισμένος ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σήκωσε τὸ χέρι καὶ ρώτησε:

«Τότε, γιατί δὲν ἐμποδίζουν καὶ τοὺς λοτόμους νὰ κόβουν ξύλα;»

— «Καλὰ ἔκνιμες, παιδί μου, νὰ τὸ ρωτήσης» εἶπε ὁ δασάρχης. Οἱ λοτόμοι κόβουν μόνο τὰ δέντρα ποὺ τοὺς λέμε ἐμεῖς νὰ κόψουν.

»Τὰ δέντρα αὐτὰ εἶναι σαράντα, πενήντα κι ἐβδομήντα χρονῶν τὸ καθένα. Γέρασαν δηλαδὴ κι ἤρθε ἡ ὥρα τους νὰ δώσουν ξυλεία, γιὰ νὰ βγοῦνε στὴ θέση τους ἄλλα μικρά, ποὺ πάλι θὰ μεγαλώσουν σὰν αὐτά.

»Κοντὰ σὲ κείνο ποὺ κόπηκε, βοηθοῦμε ἄλλο δέντρο νὰ μεγαλώσῃ, κι ἂν δὲ φύτρῳσε μόνο του, τὸ φυτεύομε ἐμεῖς.

» Ἔτσι τὸ δάσος ξαναπαίρνει ἐκεῖνο ποὺ μᾶς δίνει.

» Ἄν ὅμως ἀφήσωμε νὰ πέσῃ στὰ δέντρα ὅποιος θέλει καὶ νὰ κόβῃ ὅ τι θέλει, τὸ δάσος θὰ χαθῇ.

»Κι ἅμα λείψῃ αὐτό, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ πεθάνομε ἀπὸ τὴ δίψα».

## 61. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται τὸ νερό.

Σταμάτησαν σὲ μιὰ βρυσούλα, πού μόλις ἀκούσαν τὸ λίγο καὶ κρύο νερό της.

Ἦξεραν πὼς τόσο κρύο νερό δὲν πρέπει νὰ τὸ πίνουμε, ὅταν εἴμαστε ζεστοὶ ἀπὸ δρόμο, κι ἔβρεξαν μόνο τὰ χέρια τους.

Ἦταν ταπεινὴ βρυσούλα, ἤσυχη, πού σπάνια ἔβλεπε διαβάτες ἐκεῖ ψηλά.

«Ἀπὸ ποῦ νὰ ἔρχεται τοῦτο τὸ νεράκι;» ρώτησε ὁ Πάνος.

— «Ἀπὸ τὸ βουνό!» εἶπαν τ' ἄλλα παιδιά.

— «Ναί, μὰ πὼς βρέθηκε μέσα στὸ βουνό;» ρώτησε ὁ δασάρχης.

Κανένας δὲν ἤξερε ν' ἀπαντήσει.

«Ἀπὸ τίς βροχὲς καὶ τὰ χιόνια, εἶπε ὁ δασάρχης, τὸ νερό σταλάζει σιγὰ μέσα στὸ χῶμα· καὶ πηγαίνει σὲ μεγάλες δεξαμενὲς ἀπὸ πέτρα πού ἔχει μέσα της ἡ γῆ.

» Ἀπὸ κεῖ βγαίνει μὲ τίς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια.

» Ἀπὸ τίς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια τὸ παίρνουν τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ σπαρτά, οἱ μύλοι.

» Γιὰ νὰ σταλάζη ὅμως τὸ νερό καὶ νὰ μπῆ στὴ γῆ, πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόπος φυτεμένος.

» Ἄν δὲν ὑπάρχουν χλωρὰ καὶ ξερὰ φύλλα νὰ τὸ κρατήσουν, τότε τὸ νερό πηγαίνει στὰ ξεροπόταμα καὶ χάνεται στὴ θάλασσα καὶ στὸν ἀέρα.

» Λοιπὸν καὶ τίς βρύσες ἀκόμη, τὸ εὐλογημένο τὸ δάσος μᾶς τίς δίνει.

» Ἄν ἀφήναμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κόψουν τὸ δάσος, αὐτὴ

ή βρυσούλα εδώ θά στέρευε. Θά στέρευαν όλες οι βρύσες που απαντήσατε από την πόλη ως εδώ, και μαζί μ' αυτές και τὸ ποτάμι».

## 62. Καὶ τὰ δέντρα πονοῦν.

Ἐκεῖ κοντὰ ἓνας ἄνθρωπος κρατώντας μικρὸ κι ἑλαφρὸ τσεκουράκι χάραζε τὰ πεῦκα.

«Πουρναρίτης!» εἶπαν τὰ παιδιὰ μόλις τὸν εἶδαν.

— «Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κακὸς ἄνθρωπος, λέει ὁ Μαθιός, γιατί θά ἔφρευγε μόλις μᾶς ἄκουσε».

Ρώτησαν τότε τὰ παιδιὰ κι ἔμαθαν, πὼς αὐτὸς ὁ ρετσίνας ἔχει τὴν ἄδεια τοῦ δασάρχῃ νὰ μαζεύῃ τὸ ρετσίνο.

Ὅταν πλησίασαν, εἶδαν ἀλήθεια μὲ τί μεγάλη προσοχὴ χάραζε τ' ἀγαπημένα πεῦκα, γιὰ νὰ σταλάξῃ τὸ ρετσίνο χωρὶς νὰ πάθουν τίποτα. Τοὺς ἔκανε σιγὰ σιγὰ μιὰ πολὺ στενὴ χαραματιά. Ἦξερε πὼς και τὰ δέντρα πονοῦν.

## 63. Τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη.

Ὁ Καλογιάννης ἔξαφνα φώναξε:

«Παιδιά! ὁ Λάμπρος!»

Γύρισαν κι εἶδαν ἐκεῖ παρακάτω στὴν πλαγιά τὸ μαῦρο κοπάδι, πὸν ἔβροσκε και προχωροῦσε. Ὁ Λάμπρος εἶχε μείνει πίσω και τ' ὠδηγοῦσε μὲ τὸ σφύριγμα.

Σφύριζε τόσο ωραία! Νόμιζες πὼς ἀκοῦς χαρούμενη γαλιάντρα.

Τὰ γίδια ἄκουαν τὸ σφύριγμά του, κι ἐπειδὴ καταλά-

βαιναν πώς τους ἔλεγε νὰ πᾶνε μπροστά, προχωροῦσαν εὐχαριστημένα.

«Εἶναι τοῦ Γεροθανάση» εἶπαν τὰ παιδιὰ στὸ δασάρχη.

— «Πόσα εἶναι; μήπως ξέρετε;» ρώτησε ὁ δασάρχης.

— «Ὁ Λάμπρος πού τὰ βόσκει, λέει πὼς εἶναι καμιά διακοσαριά».

— «Μὰ πὼς ὁ Γεροθανάσης μὲ τόσες χιλιάδες πρόβατα, ἔχει μόνο διακόσια γίδια! Δὲ σᾶς φαίνεται παράξενο;

» Ἔχει ὁ Γεροθανάσης τὸ λόγο του! Ἔχει ἀκούσει τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη».

— «Καὶ ποῖο εἶναι τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη;» ρωτοῦν τὰ παιδιὰ.

«Ἦταν ἓνας χωριάτης, ἄρχισε νὰ λήη ὁ δασάρχης, κι εἶχε μιὰ γίδα. Τὴν πήγαινε στὸ δάσος κι ἔβοσκει. Μιὰ μέρα πού τὴν ἄρμεγε τί νὰ δῆ; Ἀντὶ γάλα, ἔβγαζε νερό. Τὸ νερό γέμισε τὴν καρδάρα, πλημμύρισε τὸν τόπο καὶ κατέβηκε μὲ ὄρμη στους κάμπους.

«Ἔλα, γιὰ ὄνομα τοῦ κυρίου» εἶπε ὁ χωριάτης τὴν ὥρα πού πνιγόταν.

Γιατὶ αὐτὰ ὅλα στ' ὄνειρό του τὰ εἶδε!

Ὅταν ξύπνησε, πῆγε σὲ δυὸ χωριάτες ἑκατὸ χρονῶν νὰ τοῦ ἐξηγήσουν τ' ὄνειρο.

Ὁ ἓνας γέρος τοῦ εἶπε πὼς τὸ νερὸ θὰ εἶναι γάλα. Ὁ ἄλλος τοῦ εἶπε πὼς θὰ ἔχη νὰ κάμη μὲ δικαστήρια.

«Οἱ γέροι παραγέρασαν» εἶπε· «ἄς πᾶω νὰ δῶ τὸν φάλτη, πού διάβασε περισσότερα».

Πῆγε στὸν ἀριστέρὸ φάλτη καὶ τοῦ εἶπε τ' ὄνειρο. Ἐκεῖνος

ἔβαλε τὰ γυαλιά του, πῆρε ἀπὸ τὸ ράφι ἓνα μεγάλο βιβλίο, κι ἀφοῦ τοῦ τίναξε τὴ σκόνη, τὸ ἀνοίξε καὶ διάβασε δυνατά:

«Γίδα. Ἐὰν ἴδῃς εἰς τὸν ὕπνον σου γίδα, ἐὰν μὲν συμβαίῃ καὶ εἶναι μαύρη ἢ γίδα καὶ ἔχῃ τὰ κέρατα γυριστά, τοῦτο σημαίνει ὅτι θέλεις λάβει ὀργήγορα γράμμα συστημένον ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου ἀπὸ τὴν Ἀμερική».

Ἡ γίδα ἦταν τέτοια, ὁ χωριάτης ὅμως δὲν εἶχε κανένα συγγενῆ στὴν Ἀμερική.

Ὁ ψάλτης ἔβαλε τὰ γυαλιά του στὴν ἄκρη τῆς μύτης καὶ διάβασε ἄλλη σελίδα.

«Νερόν. Ἐὰν ἴδῃς νερόν καὶ τρέχῃ ἀπὸ θρύσιν καὶ τὸ νερόν κάμνη βροντὴν πολλὴν εἰς τὸ σταμνίον, τότε εἰς καθγὰν θέλει ἐμπλέξεις. Ἐὰν τὸ νερόν τοῦτο τρέχῃ ἀπὸ αὐλάκι...»

«Ἀπὸ γίδα! φώναξε ὁ χωριάτης· τί λέει τὸ βιβλίο, ἅμα τρέχει νερό ἀπὸ γίδα;»

— «Τὸ βιβλίο, εἶπε ὁ ψάλτης, δὲ λέει τίποτα σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα, ἂν καὶ εἶναι χίλιων χρονῶν ὀνειροκρίτης, γραμμένος ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου».

Ὁ χωριάτης, ὅταν εἶδε πὼς καὶ τὸ βιβλίο δυσκολεύεται νὰ ἐξηγήσῃ τ' ὄνειρό του, τοῦ φάνηκε πὼς μεγάλο κακὸ θὰ τοῦ γίνῃ.

«Συμπέθερε! τοῦ εἶπε τότε κάποιος χωριάτης, τί κάθεσαι καὶ σκοτίζεσαι; Τὸ πρᾶμα εἶναι φανερό».

»Ἡ γίδα τρώει τὸ κλαρί. Τὸ κλαρί κρατεῖ τὰ χῶματα καὶ τὰ χαλίκια στὶς ράχες. Ἀμα φαγῶθῃ τὸ κλαρί, παίρνουν οἱ βροχῆς τὸ χῶμα καὶ τὸ χαλίκι καὶ τὸ πηγαίνουν στὸ χεῖμαρρο. Ὁ χεῖμαρρος φουσκώνει, κατεβαίνει στοὺς κάμπους καὶ καταστρέφει. Ἄν τὸ κλαρί εἶναι στὴ θέση του, δὲ γίνεται



τίποτα ἀπ' αὐτά. Νά λοιπόν γιατί ἡ γίδα βγάζει νεροποντή. Σωστά τὰ εἶδες στὸν ὕπνο σου».

Τί σωστό ἦταν αὐτὸ τ' ὄνειρο τοῦ φτωχοῦ ἀνθρώπου! «Υστερ' ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ τὸ τσεκούρι, ἡ γίδα εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς ποὺ ἔχει τὸ δάσος».

«Ἀλήθεια;» ἔκαμαν τὰ παιδιὰ.

— «Ἀγαπάτε τὴ γίδα» εἶπε ὁ δασάρχης. «Καὶ ποίος δὲν ἀγαπᾷ τέτοιο χαριτωμένο ζῶο! Ὅσο ὅμως ζωηρὸ εἶναι, τόσο καταστρέφει τὰ φυτά.

»Γυρεύει τὸ κλαρὶ καὶ διαλέγει πάντα τὴν κορυφή. Κατεβάζει τὸ κλωνάρι γιὰ νὰ τὸ φάη στὴν ἄκρη. Ἄμα δὲν τὸ φτάνει, ἀνεβαίνει στὸ δέντρο.

»Ἡ μανία της νὰ ζητᾷ τις τρυφερὲς ἄκρες φέρνει στὰ δέντρα καταστροφή. Γιατὶ στὴν ἄκρη τοῦ κλωνarioῦ εἶναι τὸ μάτι, τὸ μπουμπούκι ποὺ θὰ πετάξῃ τὸ βλαστάρι. Ἄμα ἡ γίδα τὸ κόψῃ, τὸ κλωνάρι δὲ μεγαλώνει πιά σὲ ὕψος.

»Ἄν τὸν καιρὸ ποὺ αὐτὰ τὰ δέντρα ἦταν μικρά, ἔβροσκε ἐδῶ ἓνα κοπάδι γίδια, δὲ θὰ εἴχαμε ποῦ νὰ καθίσουμε αὐτὴ τὴ στιγμή. Τὸ δάσος θὰ ἦταν ὅλο χαμόκλαδα».

— «Κι ἂν περνοῦσαν πρόβατα;» ρώτησε ὁ Κωστάκης.

— «Καὶ τὰ πρόβατα φέρνουν ζημία. Γιατὶ περνώοντας ἀπὸ τὸ δάσος πατοῦν τὰ νέα δεντράκια ποὺ μόλις φυτρώνουν.

»Γι' αὐτὸ τὰ κοπάδια δὲν πρέπει νὰ τὰ φέρνουμε ποτὲ κοντὰ στὸ δάσος, μὰ νὰ τὰ βόσκουμε στὰ λιβάδια, ὅπως κάνει ὁ Γεροθανάσης, ποὺ ἀγαπᾷ ἀληθινὰ τὰ δάση. Ποτὲ κατσίκι δικό του δὲ μᾶς ἔφαγε κλαρὶ».

— «Ὁ Λάμπρος τὰ προσέχει» συλλογίστηκαν τὰ παιδιὰ.

— «Τόσα χρόνια, καὶ δὲν πῆγε ποτέ του στὸ δικαστήριο.

Νὰ ἦταν ὅλοι οἱ τσοπάνηδες σὰν κι αὐτόν! Πῶς προστατεύει τὰ δέντρα ὁ Γεροθανάσης! "Αν δῆτε στὸν ὕπνο σας καμιὰ γίδα ποὺ βγάζει νερό, νὰ ξέρετε πῶς δὲν εἶναι δική του. Οἱ δικές του βγάζουν μόνο γάλα».

## 64. Τὰ πεθαμένα δέντρα.

Εἶχαν περάσει ἀπὸ παλιὰ καμίνια, ὅπου ἔφτιαναν ἄλλες χρονιές κάρβουνα οἱ καρβουνιάρηδες. Ἐκεῖ στάθηκαν λίγο καὶ τοὺς ἐξήγησε ὁ δασάρχης τὸν τρόπο ποὺ γίνονται τὰ κάρβουνα.

Τοὺς εἶπε πῶς γιὰ νὰ κάμουν κάρβουνα, ρίχνουν πολλὰ ξύλα σ' ἓνα μεγάλο καμίνι. Σκεπάζουν τὸ καμίνι μὲ χῶμα, ἀλλὰ τόσο καλά, ὥστε νὰ μὴν μπαίνει ἀέρας ἀπὸ πουθενά. Ἰστέρα, ἀπὸ μιὰ τρύπα ποὺ ἔχουν ἀφήσει ἐπίτηδες, βάζουν φωτιά στὰ χωμένα ξύλα.

Τὸ καμίνι σκεπασμένο καίει σιγά, καὶ λίγο λίγο μὲ τὴ σιγαλὴ φωτιά τὰ ξύλα γίνονται κάρβουνα.

«Καὶ τὰ δέντρα;» ρώτησε ὁ Μαθιός.

— «Ὅπως οἱ λοτόμοι ἔτσι καὶ οἱ καρβουνιάρηδες, εἶπε ὁ δασάρχης, κόβουν μόνο τὰ δέντρα ποὺ τοὺς λέμε ἐμεῖς νὰ κόψουν, κι ἔτσι δὲ χαλοῦν τὸ δάσος. Τὸ καλὸ ὅμως εἶναι, ποὺ τὰ περισσότερα κάρβουνα τὰ ἔχομε χωρὶς νὰ κόβουμε δέντρα. Τὰ βρῖσκομε στὴ γῆ. Καὶ θὰ σᾶς πῶ τὸ γιατί.

»Ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, τὰ δάση ἦταν τόσο πυκνά, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ μπῆ μέσα ζωὸ νὰ βοσκῆση.

»Μὲ δυσκολία ζοῦσαν ἐκεῖ λιοντάρια καὶ ἀρκοῦδες καὶ

λύκοι, και μεγάλα πουλιά με φτερούγες θεόρατες και με άτσαλένια νύχια.

»Όποιο θηρίο μπορούσε έτρωγε τὸ μικρότερο για να ζήσει. Μέσα στους λόγκους αὐτοὺς ὁ ἥλιος δὲν μπορούσε να μπῆ. Νύχτωνε ἀπὸ τὴν ἡμέρα.

»Τὰ δάση ἐκεῖνα γέρασαν και τὰ δέντρα τους ἔπεσαν κάτω. Κι ἐπειδὴ ἀνοιξε ἡ γῆ ἀπὸ σεισμοὺς και κατακλυσμοὺς, ἐκεῖνα χώθησαν σὲ τάφους μεγάλους, πολλὲς ὀργιές βαθιά.

»Καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια, ἄλλα δάση φύτρωναν, και ψήλωναν κι αὐτὰ ὅπως τὰ πρῶτα, κι ὕστερα γερνοῦσαν και πέθαιναν. Κι ἀνοιγε ἡ γῆ και τὰ ἔθαβε. Και πάλι ἄλλα φύτρωναν.

»Τί ἔγιναν ἐκεῖνα τὰ πεθαμμένα δάση; Δὲ χάθησαν. Σήμερα πὺ σκάβομε πολὺ βαθιά, τὰ ξαναβρίσκομε. Δὲν εἶναι δέντρα ὅπως ἦταν. Τὰ ξύλα τους μέσα στὴ γῆ ἔγιναν κάρβουνα, σκληρὰ σὰν τὴν πέτρα και μαῦρα κάρβουνα.

»Και σήμερα πὺ οἱ ἄνθρωποι εἶναι πολλοὶ κι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλες φωτιές για τὶς ἐργασίες τους, ἀνοίγουν τὴ γῆ και βρίσκουν ὅσα κάρβουνα θέλουν.

»Μ' αὐτὰ ἀνάβουν τὶς μηχανές, κινοῦν τὰ ἐργοστάσια, τοὺς σιδηροδρόμους και τὰ βαπόρια. Συλλογιστῆτε πόσες εἶναι αὐτὲς οἱ μηχανές και πόσα κάρβουνα χρειάζονται.

»Ποιὸς να τὸ ἔλεγε πὺς ἐκεῖνα τὰ πεθαμμένα δέντρα θὰ χρησίμευαν ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια! Και ὅμως αὐτὸ εἶναι τὸ δάσος. Κάνει καλὸ στὸν ἄνθρωπο με χίλιους τρόπους, σὲ ἀμέτρητο καιρὸ. Δὲν κουράζεται ποτέ ζῆ και μᾶς χρησιμεύει, πεθαίνει και μᾶς χρησιμεύει.

»Γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ ὅμως τὸ δέντρο ὅσα μᾶς χαρίζει, πρέπει νὰ ζῆ μὲ χιλιάδες ἄλλα δέντρα. Γιατὶ ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι καὶ τὰ δέντρα ζοῦνε πολλὰ μαζί στοὺς τόπους πού θέλουν αὐτά, καὶ βοηθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

»Ἐνωμένα πολεμοῦν τὸ βαρὺ χειμῶνα καὶ τὸ καυτερὸ καλοκαίρι. Ἐνωμένα μεγαλώνουν, κάνουν μεγάλους κορμούς καὶ πετοῦν δυνατὰ κλαριά.

»Ἔτσι γίνεται στὰ ὕψη τῶν βουνῶν μιὰ μεγάλη πολιτεία, πού τὴ λέμε δάσος. Αὐτὴ ἐδῶ!»

## 65. Στὸ νεροπρίοιο.

Τὴν ὥρα πού ὁ δασάρχης ἔλεγε αὐτά, εἶχαν μπῆ μέσα στὸ δάσος. Πρῶτα πέρασαν ὥρα πολλή μέσα ἀπὸ πεῦκα· ὕστερα ἀφοῦ προχώρησαν πιὸ ψηλά, μπῆκαν στὰ λυγερά καὶ τὰ ἴσια ἔλατα.

«Ἀκόμη ψηλότερα ἀπὸ δῶ, εἶπε ὁ δασάρχης, εἶναι ἓνα δάσος ἀπὸ ὄξυές· μὰ τώρα θὰ μείνωμε ἐδῶ στὸ πριόνι. Φτάσαμε!»

Τὸ νεροπρίοιο δούλευε ὅπως ἓνας μύλος. Τὸ νερὸ ἔπεφτε ἀπὸ ἓνα κανάλι, καὶ μὲ τὴν ὀρμὴ του κινοῦσε ἓνα μεγάλο ὀρθὸ πριόνι. Ὅλους τοὺς κορμούς, πού ἔκοβαν οἱ λοτόμοι στὸ δάσος, τοὺς ἔφερναν ἐκεῖ. Τὸ πριόνι τοὺς ἔσχιζε κι ἔφτιαναν ἀπ' αὐτοὺς τὴν ξυλεία· σανίδες, πάτερα, μαδέρια.

Πόση ξυλεία ἦταν ἐκεῖ! Τὴν εἶχαν στοιβαγμένη σὲ μεγάλους σωρούς· πάντα τὸ πριόνι ἔκοβε καὶ πάντα κουβαλοῦσαν.

“Ένα κλαράκι βγαίνει στή γῆ, καί σέ σαράντα πενήντα χρόνια δίνει αὐτά τὰ μεγάλα μαδέρια.

Πόσα καλά θά δώσουν στους ἀνθρώπους αὐτά τὰ ξύλα! Τὰ πάνε γιά νά γίνουν σπίτια, καράβια, ἐκκλησίες, γεφύρια. Γιά νά κάμουν ἀμάξια, ἔπιπλα, κουτιά, βαρέλια, κουπιά, καλάθια, βιβλία.

Χίλια πράματα θά γίνουν μὲ τούτη τὴν ξυλεία, βαριά κι ἐλαφρά, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ὡς τὸ μικρότερο: ἀπὸ τὸ κατάρτι τοῦ καραβιοῦ ὡς τὶς μικρὲς ξυλόπροκες ποὺ καρφώνουν τὰ παπούτσια.

Τί ἔπλασε ὁ ἥλιος κι ἡ βροχή! Τί μᾶς χαρίζει τὸ δάσος!

«Ἐλάτε νά δῆτε πῶς ταξιδεύουν τὰ ξύλα» εἶπε ὁ δασάρχης.

Πῆγαν ὡς τὴν ἄκρη καὶ κοίταξαν κάτω στὸν γκρεμό. Κάτω εἶδαν τὴ Ρούμελη. Ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ ἡ Ρούμελη εἶχε πολὺ νερό, ἐπειδὴ τώρα ἐρχόταν ἴσια ἀπὸ τὴν πηγὴ της, δίχως νά χωρίζεται πουθενά.

Τὴ χαιρέτησάν ὅλοι, σηκώνοντας τὸ χέρι: «Γειά σου, Ρούμελη! Πάντα κοντά μας εἶσαι!»

Ἀπὸ τὴν κορυφὴ ποὺ ἦταν, ὡς κάτω στὸ νερό, οἱ λοτόμοι παρατοῦσαν τὰ κούτσουρα καὶ τὰ μαδέρια, καὶ κεῖνα κυλοῦσαν στή ράχη καὶ κατέβαιναν ὀρμητικὰ στὸ ρέμα.

Στὸ ρέμα πάλι τὰ παραλάβαιναν ἄλλοι λοτόμοι. Τὰ ἐρριχναν μέσα καὶ πηγαίνοντας αὐτοὶ στὶς ἄκρες τὰ συνώδευαν, καθὼς ταξίδευαν μέσα στὸ νερό. Ὅταν σταματοῦσαν σὲ τίποτα λιθάρια ἢ ὅταν μαζεύονταν πολλὰ, οἱ λοτόμοι τὰ βοηθοῦσαν πάλι νά γλιστρήσουν.

Τὰ πήγαινε ἔτσι ἡ Ρούμελη ὡς κάτω στὸν κάμπο, ὅπου γινόταν πλατὺ ποτάμι. Καὶ πάλι ἀπὸ κεῖ τιγὰ σιγὰ τὰ τα-

ξίδευε ώς τή θάλασσα. Ἐκεῖ τὰ ἔπαιρναν καί τὰ κουβαλοῦσαν στό ἐργοστάσιο.

«Ἀπό ἐδῶ τὸ βουνό πάει στό γιαλό» εἶπε ὁ δασάρχης στά παιδιά.

Τὰ ξύλα πού ἔστειλαν στό ποτάμι αὐτὴ τὴν ὥρα οἱ λοτόμοι, θὰ χρησίμευαν γιὰ ἓνα καράβι. Ἦταν διάφορα ξύλα ἀπὸ πεῦκα, ἀπὸ βαλανίδια, ἀπὸ ὄξυά.

Μαζί μὲ τὴν ἄλλη ξυλεία τοῦ καραβιοῦ κατέβαζαν ἀπὸ ἄλλο δρόμο δυὸ κορμούς ἀπὸ τετράψηλα ἔλατα, δεμένους πίσω ἀπὸ μουλάρια. Ἦταν τὰ κατάρτια του.

Στὸ θέαμα τοῦτο τὰ παιδιά ἔνωσαν μιὰ ἐπιθυμία. Τοὺς ἦρθαν στό νοῦ τὰ κύματα καί τὰ ταξίδια πού ἔχουν ἀκούσει, καί ἤθελαν νὰ πᾶνε, νὰ πᾶνε...

Ὁ Ἀντρέας κι ὁ Φάνης θυμῆθηκαν τὴ θάλασσα πού εἶδαν μὲ τὸ μεγάλο ἥλιο.

Τότε ἡ μάνα τοῦ πρωτομάστορα λοτόμου, μιὰ γριά, πολὺ γριά, πού δὲν ἔβλεπε καθόλου τὸν κόσμο, καθισμένη σὲ μιὰ πέτρα τραγούδησε τὸ νέο καράβι μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

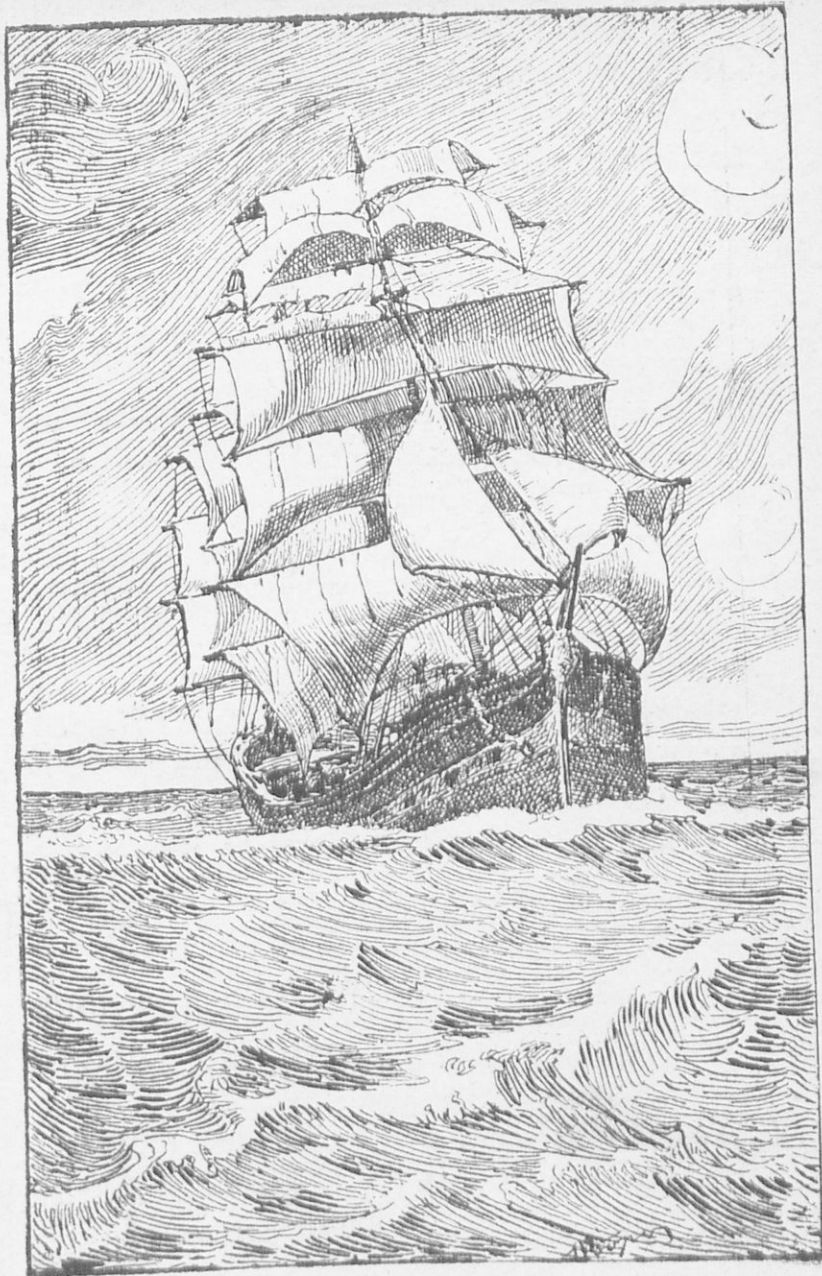
## 66. Τὸ τραγούδι στό νέο καράβι

Χαιρετισμούς στή θάλασσα!

Στ' ἀκρογιάλια χαιρετισμούς!

Νά! σὲ στέριωσαν κιόλας. Σὲ βλέπω. Ἐεκίνησες.

Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὸ ξανθὸ σιτάρι, μὲ τὸ χρυσὸ καλαμπόκι.



« ... Καλορίζικο! Καλοτάξιδο ».

Φορτωμένα είσαι με τὰ κίτρα καὶ τὰ πορτοκάλια, πού τὰ-  
θρεψεν ὁ ἥλιος.

Στὴν πλώρη ἔχεις τὸ σταυρό. Στὴν πρύμνη ἔχεις τὸ βαγ-  
γέλιο.

Κι ἀνάμεσα ἔχεις τὴν Παναγιὰ Παρθένα με τὸ καντήλι  
τῆς ἀναμμένο.

Ἄσπροι γλάροι σ' ἀκολουθοῦνε. Ἄπάνω στὰ κατάρτια σου  
ξεκουράζονται.

Ἄσπρα χοῖριά σέ βλέπουν ἀπὸ πράσινους λόφους.

Ἄσπρες ἀερογαλιές παρακαλοῦν νὰ πᾶς ν' ἀράξης.

Μάνες κι ἀδερφές φωνάζουν νὰ σταθῆς νὰ πάρῃς χαιρε-  
τίσματα.

—

Τὰ κύματα πηροῦν ἀπάνω σου σὰν ἄλογα μ' ἄσπρη χაίτη.  
Οἱ μαῦροι κάβοι καρτεροῦν νὰ σέ ἀρπάξουν.

Μὰ οἱ ναῦτες ἔχουν σκαλώσει στὰ σκοινιά. Ὁ καπετάνιος  
εἶναι παλικάρι.

Σὰν τὸ δελφίνι πού σ' ἀκολουθεῖ, χορεύεις ἀπάνω στὴν  
πράσινη θάλασσα.

Θὰ φτάσης! Θὰ φτάσης!

Καὶ θ' ἀράξης ἀνάμεσα στὰ πολλὰ κατάρτια.

Χαιρετισμούς νὰ πῆς στὰ μεγάλα λιμάνια.

Χαιρετισμούς στὴν Πόλη νὰ πῆς!

Πάντα καλὸς νὰ εἶναι ὁ γυρισμός σου. Πάντα νὰ φέρῃς  
θησαυρούς. Μαῦρο μαντίλι νὰ μὴ φρεθῆ γιὰ σένα.

Καλορίζικο! Καλοτάξιδο!



## 67. Ὁ Σπύρος βρῖ- σκει κάτι χρήσιμο.

Ὁ Σπύρος ἦταν μὲ φουσκωμένη τὴν τσέπη. Κἀτι ἔκρυβε μέσα καὶ δὲν ἔλεγε τίποτα. Ὁ Φουντούλης ὄλο κοίταζε τὴν τσέπη τοῦ Σπύρου καὶ στὸ τέλος τὸν ἐρώτησε.

«Ἀγλάδι εἶναι;»

— «Ἀπὸ πού εἶναι δὲν τὸ τρῶνε» ἀπάντησε ὁ Σπύρος. Κι ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του μιὰ πέτρα.

«Ὅταν τὸν εἶδαν τ' ἄλλα παιδιά ἀπὸ μακριά, εἶπαν γελῶντας:

«Ὁ Σπύρος τώρα θὰ βάζει στὸ κουτί του καὶ λιθάρια».

Καὶ ἔμως, ἅμα πλησίασαν, εἶδαν πὼς δὲν ἦταν σὰν τίς ἄλλες πέτρες αὐτὴ πού μάζεψε ὁ Σπύρος. Ἦταν μαύρη πολὺ καὶ βαριά. Μὰ σὲ πολλὲς μεριὲς ἔλαμπε, σὰ νὰ ἦταν ἀσημένια.

«Μπορεῖ νὰ ἔχη σίδηρο μέσα» εἶπε ὁ δασάρχης, ἔταν τοῦ ἔδειξαν τὴν πέτρα.

Καὶ τότε τοὺς εἶπε, πὼς μέσα στὴ γῆ εἶναι πολλὲς καὶ μεγάλες τέτοιες πέτρες πού ἔχουν μέταλλο. Ἄλλες ἔχουν σίδηρο, ἄλλες χαλκό, ἄλλες μολύβι. Ἀκόμη κι ἀσήμι καὶ χρυσάφι.

Τὸ βουνὸ τὰ δίνει αὐτὰ ὅλα.

Ἐνῶ ἄκουε ὁ Σπύρος ἐκεῖνα πού ἔλεγε ὁ δασάρχης γιὰ τὰ μέταλλα, κοίταζε τ' ἄλλα παιδιά καὶ καμάρωνε. Ἡ πέτρα του ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ τὰ μάθουν αὐτά. Νὰ πού βρῆκε κι ὁ Σπύρος ἓνα χρήσιμο πράμα.

## 68. Ἡ θύελλα.

Ἄπέξω ἀπὸ τὸ μικρὸ σπίτι οἱ λοτόμοι εἶχαν στήσει ἐδῶ καὶ καιρὸ ἓνα πολὺ μεγάλο τραπέζι γιὰ νὰ τρῶνε.

Κανένα πλάνισμα καὶ κανένα στολίδι δὲν εἶχε. Ἦταν ὅλο ἀπὸ κλαδιά περιττά, καρφωμένα τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Μόνο ξύλα καὶ καρφιά.

«Οἱ λοτόμοι δὲν εἶναι μαραγκοί» εἶπε ὁ δασάρχης. Καὶ ὅμως κοιτᾶτε, παιδιὰ, τί λεπτοκαμωμένο πρᾶμα ἔκαμαν ἀπὸ τὸ ἄχρηστο ξύλο».

Κάθισαν σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι, ὁ δασάρχης μὲ ὅλα τὰ παιδιὰ. Μαζί τους φώναξε νὰ καθίσῃ κι ὁ πιὸ γέρος λοτόμος.

Ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα εἶναι βαριά κουφόβραση. Ἐξαφνα συννέφιασε.

Τὴν ὥρα ποὺ εἶχαν τελειώσει τὸ φαγητό, τὰ παιδιὰ ἔνιωσαν στὸν ἀέρα μιὰ παράξενη μυρουδιά. Ἐρχεται θύελλα.

Γύρισαν καὶ κοίταζαν μακριὰ· τὰ πέρα βουνὰ εἶχαν χαθῆ. Ὅμιγλη, σὰ χεροπιαστὸ μαλλί, εἶχε σταθῆ ἀνάμεσα τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἡ θύελλα νόμιζες πὼς συλλογιζόταν ποῦ νὰ ὀρμήσῃ.

Γιὰ μιὰ στιγμή τράβηξε κατὰ τὸν κάμπο, ἔπειτα ἄλλαξε δρόμο καὶ γύρισε πίσω κατὰ τὸ Χλωρό.

Τὰ δέντρα ἀνατρίχιασαν, ἔσκυψαν καὶ κάτι εἶπαν τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο.

Ἄστραψε. Πέντε χρυσὲς ὀχιές στριφογύρισαν, μὲ τὴν οὐρὰ στῆ γῆ καὶ τὴν κεφαλὴ στὸν οὐρανό.

Ὁ ἀέρας κρύωσε ἔξαφνα. Μεγάλο βουητὸ ἀκούστηκε. Ὡσπου νὰ τρέξουν μέσα στὸ σπίτι, ἡ θύελλα ἔφτασε, κι ἤθελε νὰ μπῆ ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐσπρωχναν ἀπὸ μέσα τὰ παιδιὰ τὴν πόρτα, ἔσπρωχνε αὐτὴ ἀπέξω. Χρειάστηκε νὰ βάλουν ὅλα μαζί τὴ δύναμή τους γιὰ νὰ κλείσουν καὶ νὰ συρτώσουν.

Ἡ Θυέλλα τότε πῆγε ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τὰ ἔσπασε καὶ τὰ ὀνό, τὰ πέταξε κάτω στὸ πάτωμα κι ἔχυνε μέσα σωρούς νερό.

Ἀπὸ τὰ σπασμένα παράθυρα φάνηκε ἔξω χαλασμός. Νερό καὶ χαλάζι, στριφογύριζε καὶ χόρευε. Ἦταν σὰ νὰ κυλοῦν βαρέλια γυάλινα. Ἐσπαζαν αὐτὰ καὶ κυλοῦσαν ἀπάνω τους ἄλλα, καὶ στὰ συντρίμματά τους ἄλλα.

Ἄκουες σὰν τρελὸ κρότο γυαλιῶν καὶ καρφιῶν.

Τὰ παιδιά, πού τὰ κυνηγοῦσε τὸ νερό ἀπὸ τὰ παράθυρα, πήγαιναν στὶς γωνιές γιὰ νὰ φυλαχτοῦν. Μὰ ἤθελαν καὶ νὰ βλέπουν. Ἦταν γεμάτα φόβο καὶ θαυμασμό.

Ἀπέξω χτυποῦσαν δυνατὰ τὴν πόρτα πέντε λοτόμοι. Σὲ κάποιο φουντωτὸ δέντρο ἐκεῖ ἀπέξω εἶχαν κρυφτῆ καὶ γλίτωσαν. Τοὺς ἀνοίξαν καὶ μπῆκαν μέσα.

Ἡ Θυέλλα, ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ κεῖ, ἔτρεξε πέρα στὴν ἄλλη ἄκρη ἀπὸ τὰ Τρίκορφα. Ἐτρεχε μυριάδες μέτρα στὸ λεπτό.

Ἐκοψε δέντρα στὴ μέση σὰ σπαθί, ξερίζωσε ἄλλα μεγάλοι κορμοὶ ἔπεσαν κάτω, ἄλλοι ἔμειναν ὀρθοί, χωρὶς κλαρί καὶ φύλλο.

Ἐνα μικρὸ πεῦκο, πού τὸ ἔβλεπαν νὰ παλεῦη μὲ τὴ Θυέλλα, τώρα τὸ βλέπουν πάλι ὀρθὸ καὶ λυγερό.

Σὲ λίγα λεπτά τῆς ὥρας ἡ Θυέλλα ἦταν μακριά. Μόλις φαινόταν πέρα σὰν ἀχνός.

Τότε ξανάγινε γαλήνη. Φύλλο δὲ σάλευε. Τὰ δέντρα στάθηκαν σὲ προσευχή.

## 69. Ἡ θύελλα στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν.

Πῶς πέρασε ὁ χαλασμός! Σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα. Πάλι ὁ ἥλιος ἔλαμψε τὸ δειλινὸ κι ἀπὸ τῆ γῆ ἔβγαινε μιὰ εὐωδιά.

Τὰ παιδιά γυρίζουν πίσω, καὶ στὸ δρόμο μιλοῦν γιὰ τὴ θύελλα. Ἐκείνη τοὺς ἔρριχνε νερὸ ἀπὸ τὰ παράθυρα, κι αὐτὰ τὴν ἔβλεπαν ἀδιάφορα ἂν βρέχονταν κι ἂν κρύωναν.

Εἶναι βρεμένα τὰ φορέματά τους· μὰ τί εἶδαν! Μόνο γιὰ τὴ θύελλα ἀξίζε νὰ πάνε στὸ βουνό.

Τί νὰ γίνωνται οἱ καλύβες; Τί νὰ ἔγιναν τὰ παιδιά πού ἀφησαν ἐκεῖ; Ὁ Κωστάκης, ὁ Γιῶργος, ὁ Σπύρος, ὁ Καλογιάννης, ὁ Μανόλης; Πόσο τὰ συλλογίστηκαν, ὅταν ἔπεφτε ἡ μπόρα!

Κατεβαίνουν γρήγορα. Στὸ δρόμο κοιτάζουν τὴ γῆ. Μόλις ἦταν ὑγρή· εἶχε πιεῖ ὅλο τὸ νερὸ κι ἦταν διψασμένη.

Ἄμα ἀντίκρισαν τίς κατοικίες τους, φώναζαν ἀμέσως γιὰ ν' ἀκουστοῦν. Τὰ πέντε παιδιά πού εἶχαν μείνει ἐκεῖ, βγῆκαν τὸ ἓνα ὕστερα ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἦταν σωστά, οἱ καλύβες ὅμως ὄχι.

Τρεῖς καλύβες ἦταν γκρεμισμένες καὶ σκόρπιες. Τὸ νερὸ συνεπῆρε τὰ κλαδιά τους μαζὶ μὲ πολλὰ πράματα πού ἦταν μέσα.

Πῆρε μερικὰ σκεπάσματα, τὸ ράφι, δυὸ τενεκέδες καὶ δυὸ καρθέλια ψωμί. Τὸ κουτὶ τοῦ Σπύρου οὔτε ἡ θύελλα τὸ πῆρε. Ὁ Σπύρος ὅμως τὸ πῆρε καὶ πέταξε μόνος του ὅλες τίς σκουριές πού εἶχε μέσα. Ἀπὸ τὴν ὥρα πού βρῆκε τὴν πέτρα,

συλλογίζεται νά μήν ξαναμαζέψη πράματα πού δέ χρειάζονται.

«Καί σείς πού κρυφτήκατε;» ρώτησε ὁ Μαθιός.

— «Μᾶς ἔπιασε ὅλους μαζί ἐδῶ μέσα» ἀπάντησαν. «Φράξαμε τήν πόρτα μ' ἓνα στρώμα, καί τὸ κρατούσαμε ὥρα πολλή μὲ δύναμη. Ἡ καλύβα ὅμως δὲν ἔσταξε καθόλου, κι ἔτσι γλιτώσαμε...»

Οἱ λοτόμοι ὅταν ἔστηναν τίς καλύβες, εἶχαν φροντίσει ἀκόμη καί γιὰ τίς μπόρες. Μιά καλύβα, τῆ μεγαλύτερη, τῆ σκέπασαν μὲ χράμι, ὑφασμένο ἀπὸ τραγίσιο μαλλί· αὐτὸ δὲν τὸ περνᾶ τίποτα.

—

Τὸ βράδυ, ἀπὸ ἓνα χωριάτη πού πέρασε καί πήγαινε στὴν Πέτρα, ἔμαθαν πὼς ἡ θύελλα πιὸ κάτω ἔκαμε καταστροφή.

Πάει τὸ Πουρνάρι!

Μεγάλη νεροποντὴ πού ἦρθε ἀπὸ τίς ράχες, ἐπνίξε τὰ καλαμπόκια, τὰ καπνά καί τὰ τριφύλλια του. Τὸ νερὸ πού κατέβασε ὁ χεῖμαρρος ἔσπασε ἓνα γεφύρι κι ἀπὸ κεῖ ὤρμησε μέσα στὸ χωριό. Ἐπεσαν σπίτια στὸ Πουρνάρι, πνίγηκαν γίδια καί πρόβατα, ἀκόμη κι ἀγελάδες. Λένε πὼς τρεῖς Πουρναρίτες, ἐκεῖ πού πάλευαν νά γλιτώσουν τὰ σπίτια των, τοὺς πήρε τὸ νερὸ.

Ἀκούοντας αὐτὴ τὴν καταστροφὴ τὰ παιδιά ἔμειναν ἀμίλητα καί λυπημένα. Ὁ χωριάτης ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι του καί εἶπε γιὰ τοὺς Πουρναρίτες:

«Ἄφου δὲν ἄφησαν ρίζα ξερὴ στίς ράχες, ποῖος τοὺς ἔφταιξε; Οἱ ἴδιοι τόφεραν τὸ νερὸ πού τοὺς ἐπνίξε».

## 70. Ἐνα μῆνυμα.

Ἄποψε νειρευόμουνα,  
μητέρα, μητερίτσα μου,

ψηλὸν πύργον ἀνέβαινα,  
σὲ περιβόλι ἔμπαινα·

καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό,  
— ξήγα, μητέρα μ', τ' ὄνειρο.

Ὁ πύργος εἶν' ὁ ἄντρας μου,  
τὸ περιβόλι ὁ γάμος μου.

Τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερό  
εἶναι τὸ συμπεθερικό.

Ἡ Ἀφροδίτῃ ἀκούστηκε νὰ τελειώνῃ τὸ τραγούδι ποὺ εἶχε ἀρχίσει μιὰ φορά.

Ἡ φωνή της ἦταν λιγερὴ καὶ παραπονιαρική, σὰν τὸ λάλημα τῆς φλογέρας.

Τόλεγε λυπημένα, τόλεγε καὶ χαρούμενα, ὥσπου τὸ τραγούδι ἔσβησε μέσα στὸ λόγχο.

«Ἄκου, ἢ Ἀφροδίτῃ!» εἶπε ὁ Δημητράκης στὸ Λάμπρο, καθὼς ἔκαναν τὸ μάθημα.

— «Τὴν παντρεύομε» εἶπε ὁ Λάμπρος.

— «Ἀλήθεια;» ρώτησε ὁ Δημητράκης, σὰ νὰ μὴν τὸ πίστεψε.

— «Τὴν δίνομε πέρα σ' ἓνα χωριό, ποὺ τὸ λένε Περιστέρη σ' ἄλλο βουνό».

— «Πότε;»

— «Τὴν ἄλλῃ Κυριακῇ».

Ὁ Δημητράκης πήγε νά τὸ πῆ ἀμέσως στ' ἄλλα παιδιά.  
Καλύτερα νά μὴν τὸ εἶχαν μάθει. Εἶναι συλλογιζμένα, εἶναι  
πολὺ λυπημένα.

Μόνον ὁ Λάμπρος δὲν εἶναι λυπημένος. Τὸ νοῦ του τὸν ἔχει  
στὸ βιβλίον. Σφίγγει τὸ καλάμαρι πού τοῦ χάρισαν τὰ παι-  
διά, κρατεῖ καλὰ τὴν πένα καὶ γράφει.

Μόνος του γράφει. Κάθεται, συλλογίζεται, καὶ κείνα πού  
ἔχει μέσα στὸ κεφάλι του, τὰ λέει στὸ χαρτί.

Ἡ βροχὴ πῆρε κάμποσα πράματα, πῆρε καὶ τὴ ζάχαρη  
δὲν πῆρε ὅμως τὸ τετράδιο τοῦ Λάμπρου.

Νά τί ἔγραψε προχτὲς στὸ τετράδιο του: «Εἶμαι ὁ Λάμ-  
προς Πέλεκας τοῦ Ἀντωνίου ἀπὸ Γρανίτσα, τοῦ δήμου Ἀπε-  
ραντίων.

» Ἔχω καὶ τὴν Ἀφρόδιω ἀδερφή, καὶ σκύλο τὸ Μοῦργο.  
Καὶ παππούλη τὸ Γεροθανάση. Καὶ δάσκαλο τὸ Δημητράκη.  
Κι ἓνα σουγιά.

» Τὰ γίδια εἶναι ἀταχτα ζωντανά. Τὰ καλὰ παιδιά πη-  
γαίνουν στὸ σχολεῖο καὶ μαθαίνουν νά γράφουν. Τὸ πουρνάρι  
ἔχει τὸν καλύτερο ἴσκιον. Ἔνα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε,  
ἕξι, ἑπτὰ, ὀχτώ, ἑννιά, δέκα. Ἔχω καὶ καλάμαρι.

» Ἄγιος ὁ Θεός, ἀμήν.

» Λάμπρος Πέλεκας τοῦ Ἀντωνίου ἀπὸ Γρανίτσα».

Αὐτὰ τὰ εἶχε γράψει ὁ Λάμπρος. Ὅλοι οἱ τσοπάνηδες,  
πού εἶναι στὰ Τρίκορφα καὶ στ' ἄλλα βουνά, κι ὁ Γεροθανάσης  
μαζί, δὲν ξέρουν τόσα γράμματα.

## III. Στο μοναστήρι.

Στο ψηλό μοναστήρι του 'Αι-Λιά, έξω από την αυλόπορτα, στέκονται οι καλόγεροι και κοιτάζουν μακριά. Οι κάμποι και οι λόφοι απλώνονται από κάτω, και πιο πέρα λάμπει το ποτάμι της Ρούμελης σαν ασημένιο. Κάπου κάπου ένας καλόγερος σηκώνει αργά το χέρι και δείχνει πέρα.

Πάντα στο ίδιο ψήλωμα στέκονται τέτοιες ώρες, από τον καιρό που μπήκαν στο μοναστήρι. 'Αγναντεύουν από κει τους τόπους που είναι πράσινοι το χειμώνα και ξανθοί το καλοκαίρι. Κι έτσι παρηγοριούνται που δε βλέπουν ανθρώπους. Πενήντα όχτώ σωστά χρόνια κοιτάζει από κεινο το ψήλωμα ο ήγούμενος ο πάτερ 'Ιωσήφ...

«Κάποιοι μᾶς ἔρχονται» εἶπε ἕνας καλόγερος· κι ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του κάτι ἀνθρώπους, πὺ ἀνέβαιναν τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸν 'Αι-Λιά.

Εἶναι τὰ παιδιὰ μαζί μὲ τὸν κύρ Στέφανο. Ἔρχονται στὸ μοναστήρι νὰ προσκυνήσουν, ὅπως τὸ ἤθελαν ἀπὸ τὸσον καιρό.

Εὐχαριστήθηκε ὁ ἡγούμενος, ὅταν ἔφτασαν καὶ τοῦ εἶπαν πὺ ἔρχονται νὰ λειτουργηθοῦν.

«Κοπιᾶστε, τοὺς εἶπε, στὸ ἡγουμενεῖο».

Πρῶτα πέρασαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά νὰ προσκυνήσουν. Ἦταν παλιὰ ἡ ἐκκλησιά, ἴσαμε τετρακόσιων χρόνων. Ἄναψαν τὸ κερί τους, προσκύνησαν κι ὕστερα ἀνέβηκαν στοῦ ἡγουμένου.

«Τί νέα φέρνετε ἀπὸ τὸν κόσμος;» ρώτησε ὁ ἡγούμενος.

— «Ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ ἐρχόμαστε, πάτερ» τοῦ ἀπάντησε ὁ κύρ Στέφανος.



Καὶ διηγήθηκε σ' αὐτὸν καὶ στοὺς καλογέρους πού ἦρθαν ἐκεῖ, τὸ ταξίδι τῶν παιδιῶν στὸ βουνό. Οἱ καλόγεροι, πού σπάνια βλέπουν ἀνθρώπους, ἄκουαν μὲ προσοχὴ τὶς ἱστορίες τῶν παιδιῶν, τὸ ἀνέβασμα στὸν Ἀραπόβραχο καὶ τὸ χάσιμο τοῦ Φάνη, σὰ ν' ἄκουαν καλὸ παραμῦθι.

«Νὰ πού ἔγινες καὶ σὺ μιὰ φορὰ ἐρημίτης σὰν κι ἐμᾶς» εἶπε ὁ πάτερ Δανιήλ τοῦ Φάνη. Καὶ τὸν ἐχάιδεψε.

Ὁ κελάρης ἔφερε τὸ δίσκο μὲ τὸ γλυκὸ καὶ μὲ τὸ κρύο νερό. Κι ὅταν ξεκουράστηκαν τὰ παιδιά, βγήκαν νὰ ἰδοῦν τὸ μοναστήρι. Γύρισαν στὸ περιβόλι, πού τὸ φυτεύουν καὶ τὸ σκαλίζουν οἱ καλόγεροι. Πῆγαν στὶς συκιές κι ἔκοψαν γλυκὰ σῦκα. Εἶδαν πάρα πέρα τὶς καρυδιές· γι' τὶς βελανιδιές, εἶδαν καὶ τὰ ὀρθὰ κυπαρίσσια, πού στέκονται ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια καὶ φυλάγουν τὸ μοναστήρι.

## 72. Ὁ ἔσπερινός.

Στὶς ἕξι τὸ δειλινὸ σήμανε ἡ καμπάνα.

Ὁ Φάνης μπῆκε στὴν ἐκκλησιά καὶ στάθηκε σὲ μιὰ γωνιά, κοντὰ σὲ στυλο.

Ἐκεῖ ἦρθαν ὕστερα καὶ τ' ἄλλα παιδιά. Ὁ κὺρ Στέφανος ἀνέβηκε σ' ἕνα στασίδι. Ἡ ἐκκλησιά ἦταν σκοτεινὴ κι εἶχε μιὰ εὐωδιὰ σὰν ἀπὸ βάλια.

Ὁ Φάνης ἔβλεπε στοὺς τοίχους καὶ στὸ θόλο παλιές ζωγραφιές ἀγίων. Τὸ πρόσωπό τους ἦταν μαυρισμένο ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, μὰ τὸ φωτιστέφανο πού εἶχαν γύρω στὸ κεφάλι τους ἔλαμπε.

Πρῶτος μπῆκε μέσα ὁ πιὸ γέρος ἀπ' ὅλους τοὺς καλογέ-

ρους, ὁ πατερ-Ἰωσήφ, σκύβοντας τὴ ράχη καὶ τρέμοντας στὰ πόδια του. Μ' ὅλα τὰ γερατειά του πέρασε ἀπ' ὅλες τὶς εἰκόνες καὶ τὶς ἀσπαστήκε, τὴ μία κοντὰ στὴν ἄλλη, κατὰ τὴν τάξη τῶν ἀγίων, κρυφοφέλνοντας τὸ τροπάρι τοῦ καθενός. Ἐπειτα σύρθηκε στὸ στασίδι τοῦ ἀριστεροῦ ψάλτη καὶ κάθισε μὲ πολὺν κόπο.

Ὁ πατερ-Γαβριήλ, ὁ λειτουργός, ἀνοίξε ἀλαφρὰ τὴ δεξιὰ πόρτα τοῦ ἱεροῦ, πού εἶχε ζωγραφισμένο τὸν ἀρχάγγελο μὲ τὸ ἀστραφτερὸ σπαθί, καὶ μπῆκε μέσα. Φόρεσε τὸ πετραχήλι του καὶ εἶπε: «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων».

Τότε ἄρχισε ὁ ἱερωμένος.

Ἐμπαινε στὴν ἐκκλησιά κάθε τόσο ἓνας καλόγερος πολὺ σιγά, σὰ νὰ ἦταν μιὰ σκιά, καὶ πήγαινε σ' ἓνα στασίδι. Ἐκεῖ πιά στεκόταν ἀκίνητος, σαλεύοντας μόνο κάποτε τὸ χέρι γιὰ νὰ σταυροκοπηθῇ.

Ὁ πατερ-Ἀμβρόσιος ὁ ἀγιορείτης, πού εἶχε τὴ λιγερὴ φωνή καὶ ἤξερε τὴν ψαλτικὴ ἀπὸ τὰ παλιὰ βιβλία, ἔφελνε χωρὶς νὰ κουνᾷ καθόλου τὸ κεφάλι οὔτε τὸ χέρι. Τὸ ἔλεγε ἀσάλευτος, σὰν κολόνα τῆς ἐκκλησιᾶς, γιατί ἔτσι φέλνουν στὸ Ἅγιον ὄρος. Ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ ἀπαντοῦσε ὁ πατερ-Ἰωσήφ. Μόλις ἀκουόταν ἡ φωνή του.

Ἄμα ὁ παπὰς εἶπε τὴν τελευταία εὐχή, οἱ καλόγεροι κατέβηκαν ἀπὸ τὰ στασίδια τους, σταυροκοπήθηκαν καὶ βγήκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ἓνας ἓνας.

Τελευταῖος ἔμεινε ὁ πατερ-Ἰωσήφ, κι ἄρχισε πάλι, τρέμοντας στὰ πόδια του, νὰ προσκυνᾷ τὶς εἰκόνες μὲ τὴ σειρὰ τους. Ἀφοῦ ἔκαμε ὥρα πολλή νὰ τὶς ἀσπασθῇ, βγήκε ἀρ-

γοπατώντας και κρυφολέγοντας τους ψαλμούς μέσα στα χείλη του.

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τράβηξε πέρα στὸ περιβόλι, βρῆκε τὴν ἄσπρη γίδα του δεμένη στὸ φράχτη, καὶ τῆς ἔδωσε νὰ φάη ἕνα δροσερὸ κλαράκι. Ἐπειτα πῆγε καὶ κλείστηκε στὸ κελί του.

### 73. Ἀπόδειπνο.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸ οἱ αὐλόπορτες τοῦ μοναστηριοῦ ἔκλεισαν μὲ βαριά σίδερα. Μὰ πάλι χτύπησε ἡ καμπάνα.

«Εἶναι ἄλλος ἑσπερινὸς αὐτός» εἶπε ὁ κύριος Στέφανος στὰ παιδιά. «Εἶναι τὸ ἀπόδειπνο».

— «Δὲν τὸ ἔχομε στὶς δικές μας ἐκκλησιές» εἶπε ὁ Φάνης.

— «Στὸν κόσμον αὐτὰ δὲ γίνονται» εἶπε ὁ ἡγούμενος· «στὰ μοναστήρια ὅμως εἶναι ἀλλιῶς κανονισμένο. Ἐμεῖς οἱ καλόγεροι μιὰ δουλειὰ ἔχομε, τὴν προσευχή».

Πάλι οἱ καλόγεροι μπῆκαν στὴν ἐκκλησία, ὅλοι, ὡς κι ὁ πατερ-Ἰωσήφ.

Στὸ στασίδι ἕνας καλόγερος διάβαζε ψαλμούς ὥρα πολλή...

Ἡ ἐκκλησία ἦταν κατασκότεινη. Ἄλλο φῶς δὲν εἶχαν μέσα παρὰ μόνο ἕνα κερὶ, ἐκεῖνο ποὺ κρατοῦσε ὁ καλόγερος γιὰ νὰ βλέπη στὸ βιβλίο.

Καθὼς διάβαζε, τὰ παιδιά ἔβλεπαν τὴν ὄψη του νὰ φέγγη ἀπὸ τὸ κερὶ μὲ κόκκινο καὶ ζωηρὸ φῶς, σὰ νὰ καίγεται.

## 74. Ἡ λειτουργία.

Στὴ λειτουργία τῆς ἄλλης ἡμέρας, ποὺ ἦταν Κυριακή, ξύπνησαν καὶ πῆγαν ἀπὸ τῆ νύχτα ἀκόμη. Ἄκουσαν τὸν



Ἡ ὄψη του ἔφεγγε ἀπὸ τὸ κερὶ...

ὄρθρο. Γαλάζιο φῶς φάνηκε τὴν αὐγὴ ἀπὸ τὰ παράθυρα  
κι ἔδιώξε τὸ σκοτάδι τῆς ἐκκλησίας.

"Όταν ύστερα μπήκε ο ήλιος, η λειτουργία έγινε πιό ώραία. Ο παπα-Γαβριήλ λειτουργούσε άργά, σιγάφωνα και με τάξη. Ο πατερ-Σεραφείμ κι ο πατερ-Άγάπιος κι ο πατερ-Δανιήλ στά στασίδια τους, κρατώντας τὰ μακριά κόμπολόγια, έλεγαν πότε και πότε κανένα τροπάρι. "Όταν ο πατερ-Άμβρόσιος έψαλε τὸ χερουβικό, τί γλυκά πού ψήλωσε τὴ φωνή του! Οἱ καλόγεροι και τὰ παιδιὰ σκύβοντας προσκυνούσαν τὰ άγια, πού έβγαιναν άργά.

Έκείνη τὴ στιγμή θαρροῦσες πώς τὰ εικονίσματα άκούνε χαρούμενα τὴν ψαλμωδία. Ο Φάνης ένωθε πώς ἡ ψυχὴ του πετοῦσε μαζί με τὰ έλαφρά σύννεφα, πού έβγαιναν από τὸ θυμιατήρι...

Άμέσως, άμα πῆραν τὸ αντίδωρο, ο κύρ Στέφανος με τὰ παιδιὰ άσπάστηκαν τίς εικόνες, φίλησαν τὸ χέρι τῶν πατέρων και ξεκίνησαν.

Είχαν νά κάμουν πολὺ δρόμο γιὰ νά γυρίσουν στίς καλύβες. Έφευγαν όλα εὐχαριστημένα και στο δρόμο θυμόνταν άκόμη τὴ λιγερὴ φωνὴ τοῦ πάτερ Άμβρόσιου.

Άπό πέρα γύρισαν κι είδαν ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ μοναστήρι. Φαινόταν άσπρο σπιτάκι μέσα σέ δέντρα ἤσυχα, μακριὰ από τὸν κόσμο.

## 75. Ο γάμος τῆς Άφροδώς.

"Έρχεται τὸ συμπεθερικό. Έρχεται στ' άλογα με τὰ κόκκινα και με τὰ πράσινα κιλίμια...

Μπροστὰ είναι ο παπάς με τ' άσπρα γένια. Είναι και τὸ φλάμπουρο με μῆλο κόκκινο στήν κορυφή.

Άκολουθεῖ ο νουνός, ο γαμπρός και οἱ συμπεθεροὶ οἱ άντρες

μέ τήν κατάσπρη φουστάνελα, οί γυναίκες μέ τά φλουριά στό στήθος.

“Όλα τά παιδιά είναι καλεσμένα στό γάμο. Ξεκίνησαν μαζί μέ τόν κύρ Στέφανο καί πάνε στίς βλάχικες καλύβες.

Μέσα σέ μιὰ καλύβα οί γυναίκες καί τά κορίτσια στολίζουν τή νύφη. “Όλη τήν ώρα πού τή στόλιζαν, τά βιολιά ἔπαιζαν λυπητερό σκοπό.

“Αμα τελειώσε τò στόλισμά, ζήτησαν ἕνα παιδί νά φορέσῃ τῆς νύφης τ’ ἄσπρο παπούτσι, πού τῆς τò ἔφερε ὁ γαμπρός. Πρέπει νά ἔχη καί μάνα καί πατέρα τò παιδί πού θά κάμῃ, αὐτό.

Πῆραν τò Φουντούλη. Αὐτός ἔχει καί μάνα καί πατέρα καί γιαγιά καί παπού· κι ἔχουν ὅλοι γερά δόντια. “Εσκυφε καί φόρεσε στή νύφη τὰ παπούτσια της, κι ἡ νύφη τόν ἐφίλησε στά κόκκινα μάγουλά του.

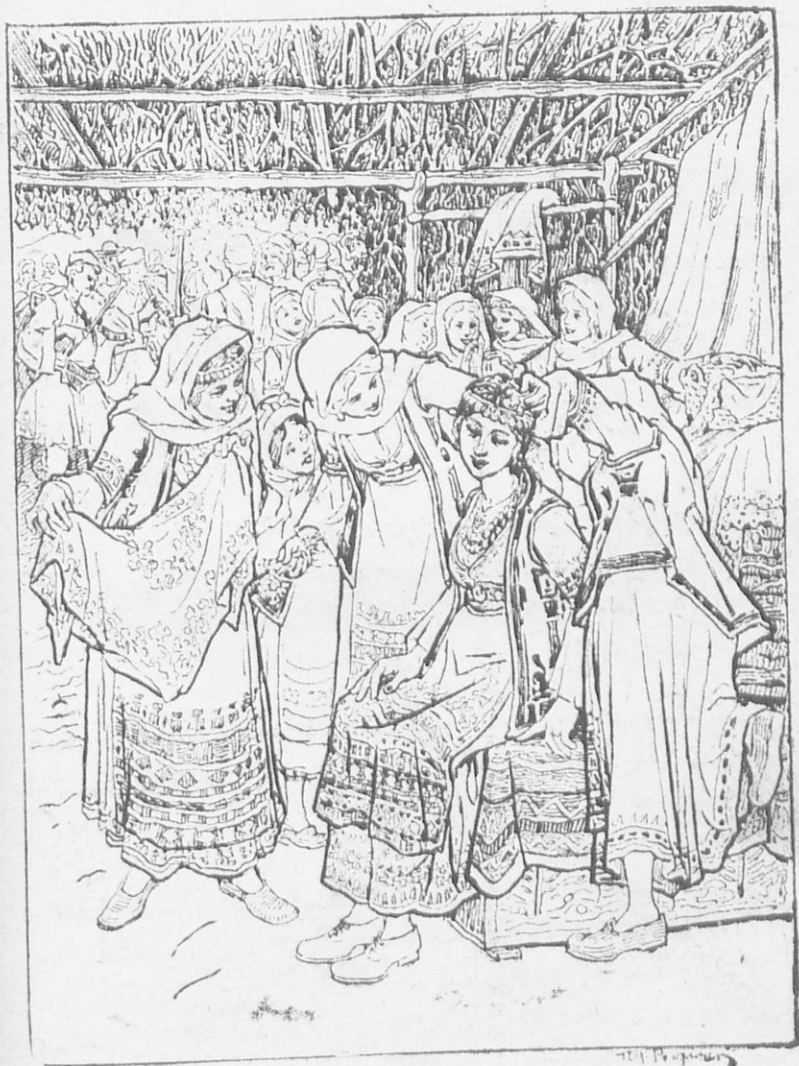
Τò ἀπόγεμα ἔγιναν τὰ στεφανώματα. Ὁ παπᾶς διάβασε πολλές εὐχές ἀπό ἕνα παλιό βιβλίο, πού ἦταν γεμάτο κεριά. “Εψελνε ὁ παπᾶς κι ὁ ψάλτης, καί βοήθοῦσε κι ὁ Γεροθανάσης λίγο.

Τά ἔχει ἀκούσει πολλές φορές ὁ Γεροθανάσης. Τόσες κόρες κι ἐγγονές πάντρεψε, πού κοντεύει νά τὰ μάθη ἀπέξω.

Ἀπάνω στό στεφάνωμα ὁ νουνός ἔρριξε στίς πλάτες τῆς νύφης καί τοῦ γαμπροῦ ἕνα τριανταφυλλί μεταξωτό ὕφασμα.

Τò βράδυ ἔστρωσαν τò τραπέζι ἀπέξω ἀπό τίς καλύβες. Ἡ νύφη κάθισε στό ἕνα μέρος μέ τίς συμπεθέρες μαζί, καί στό ἄλλο οί ἄντρες.

Τὰ πρῶτα ξαδέφια τῆς νύφης κι ὁ Λάμπρος μαζί ἔφερ-



Οἱ γοιχίαις καὶ τὰ κορίτσια σὲ λίζουν τὴ νύφη.

νὰν τὸ φαγητὸ καὶ κερνοῦσαν τὸ κρασί.

“Όταν ο παπὰς σήκωσε τὰ χέρια κι ἔσιαξε τὸ καλημαύγι του, σῶπασαν ὅλοι, γιατί κατάλαβαν πὼς θὰ πῆ τὸ τροπάρι. Καὶ τότε ὁ γέρος ὁ παπὰς ἀπὸ τὸ Περιστέρι, μὲ τ’ ἄσπρα σου γένια, ἔψαλε ὠραῖα μὲ δυνατὴ φωνὴ τὸν ὕμνο τῆς Θεοτόκου.

Ἔπειτα ἦρθε ἡ σειρά τοῦ Γεροθανάση νὰ τραγουδήσῃ.



«Ὁ παπὰς τὸν κοίταζε καὶ χαμογέλοσε. . .»

Πάντα στὸς γάμους τοῦ σπιτιοῦ του λέει τὸ πρῶτο τραγούδι ὕστερ’ ἀπὸ τὸ τροπάρι.

Ὁ τσέλιγκας, κρατώντας τὸ ἄσπρο κεφάλι του ἀκίνητο, εἶπε σιγὰ καὶ σοβαρὰ τοῦτο τὸ τραγούδι:



Ἔνας γέρος γέροντας,  
 κι οὐδὲ τόσο γέροντας,  
 ἑκατὸν ἐννιά χρονῶν,  
 πότιζε τὸ γρίβα του.  
 Τὰ βουνὰ τριγύριζε  
 καὶ τὰ δέντρα κοίταζε.  
 «Σεῖς βουνά, ψηλά βουνά,  
 τώρα μὲ τὴν ἀνοιξή  
 δὲ μὲ ξαναγιώνετε  
 μένα καὶ τὸ γρίβα μου,  
 ὅπως ξαναγιώνονται  
 καὶ καινούρια γίνονται  
 τοῦτα τὰ χαμόδεντρα,  
 τὰ χιλιόχρονα κλαριά;  
 γὰ γινόμεον κι ἐγὼ νιός,  
 ὅπως ἤμουν μιὰ φορὰ;

Ὁ παπᾶς, καθὼς ἄκουε πὼς ὁ Γεροθανάσης ἤθελε νὰ ξαναγιώσῃ, τὸν κοίταζε καὶ χαμογελοῦσε.

Ὅστερα οἱ συμπεθέροι τῆς νύφης τραγούδησαν τοῦτο τὸ τραγούδι:

Πουλάκι κλαίει στὸν ποταμό,  
 κι ἐγὼ ἔτυχε καὶ διάβαινα·  
 ἐστάθηκα καὶ τὸ ρωτῶ:  
 «Τί ἔχεις καὶ κλαῖς πουλάκι μου;»  
 — «Ἐχτὲς ἤμουν στὴ μάνα μου,  
 κι ἀπόψε στὸ πεθερικό».

Κι οί συμπεθέροι πάλι τοῦ γαμπροῦ τραγούδησαν:

Ἔβγα, κυρὰ καὶ πεθερά,  
γιὰ νὰ δεχτῆς τὴν πέροδικα,  
γιὰ νὰ δεχτῆς τὴν πέροδικα  
ποὺ περπατεῖ λεβέντικα.

Γιὰ ιδέστε την, γιὰ ιδέστε την,  
ἥλιο, φεγγάρι πέστε την.  
Γιὰ ιδέστε την πῶς περπατεῖ,  
σὰν ἄγγελος μὲ τὸ σπαδί.

Αὐτοῦ ποὺ ζύγωσες νὰ μπῆς,  
ἥλιος, φεγγάρι θὰ φανῆς.

Ἔβγα, κυρὰ καὶ πεθερά,  
γιὰ νὰ τὴ βάλῃς στὸ κλουβί,  
σὰν τὸ πουλί νὰ κελαηδῇ.

Τὸ πρωὶ φόρτωσαν τὰ προικιά.

Ἡ νύφη προχώρησε γιὰ ν' ἀνεβῆ στὸ στολισμένο της ἄλογο. Τὰ μάγουλά της ρόδιζαν ὅπως οἱ ράχες ἀπὸ τὸν ἥλιο ποὺ πρόβαλε ἐκείνη τῆ στιγμῆ.

Ὅταν χαιρέτησε τὴ μητέρα της, τὸν ἀδερφό της, τοὺς δικούς της, ἔκλαιαν ὅλα τὰ γεροθανασαίικα. Τὰ δάκρυα ἔτρεχαν νερό. Νὰ τὰ δυὸ ποτάμια ποὺ εἶχε δεῖ ἡ Ἀφρόδιω στ' ὄνειρό της!

Ἡ Ἀφρόδιω φίλησε τὸ Λάμπρο πολὺ. Ἐπειτα φίλησε καὶ τὰ παιδιὰ σὰν τὸ Λάμπρο: φίλησε τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο στὰ δυὸ μάγουλα, φίλησε τὸν Ἀντρέα, τὸ Φουντούλη καὶ τὸν Κωστάκη.

Δάκρυσε ὁ Φουντούλης. Δάκρυσε ὁ Φάνης. Τὰ βιολιά  
ἔπαιζαν τὸ ξεκίνημα, τὰ κορίτσια τραγουδοῦσαν:

*Ποῦν' ἦ νόφη μας,  
τὸ κορίτσι μας . . .  
Πῆγε σὶὸν μπαξέ,  
σὶὰ τριαντάφυλλα . . .*

Ὁ ἀδερφὸς τοῦ γαμπροῦ ἔσυρε τὸ γκέμι ἀπὸ τ' ἄλογο  
τῆς νύφης· γιὰ τιμὴ τῆς αὐτῆς θὰ πάη ὅλο τὸ δρόμο πεζός.  
Τὸ συμπεθερικό ξεκίνησε, ἀνέβηκε στὸ ψήλωμα, φεύγει  
γιὰ τὸ Περιστέρι. Τώρα φαίνεται πολὺ μακριά.

Σε λίγο χάθηκε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό.

Ἀφρόδω, καλή μας Ἀφρόδω!

## 76. Ὁ Γκέκας ἔκαμε ὅ τι ἔπροπε.

Ὁ Γκέκας περίμενε νὰ ξαναγίνη ὁ γάμος τῆς Ἀφρόδως  
καὶ τὴν ἄλλη μέρα. Εἶχε ροκανίσει τόσα κόκαλα τὴν Κυ-  
ριακή!

Πῆγε στὶς βλάχικες καλύβες καὶ τὴ Δευτέρα καὶ τὴν  
Τρίτη καὶ τὴν Τετάρτη. Εἶδε ὅμως πὼς ὁ γάμος δὲ γίνεται  
κάθε μέρα.

Ἄμα γύρισε στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν τὴ νύχτα, ἔλαμπε  
στὸν οὐρανὸ τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι.

Ὁ Γκέκας δὲ γάβγιζε τὸ φεγγάρι, καθὼς συνήθιζε, γιὰτὶ  
εἶχε τὸ βράδυ ἐκεῖνο πολλὰ στὸ νοῦ του. Κάθιστε ἀπέξω ἀπὸ  
τὶς καλύβες, μὲ τὸ κεφάλι κοντὰ στὴν οὐρά του, καὶ συλλο-  
γιζόταν.

«Προχτές ό μπάριμπας μου ό Μουργος, κι ό άλλος μπάριμπας μου ό Πιστός, κι ό παππούς μου ό Κίτσος, κυνήγησαν ένα λύκο... Έγώ τί κάνω δώ; Μόνο παίζω με τά παιδιά. Και καμιά φορά γαβγίζω.

»Μά εγώ είμαι μεγάλος σκύλος τώρα. Κι ένας σκύλος πού μεγάλωσε, δέν πρέπει νά τρώη τό ψωμί και τά κόκαλα άδिका, όπως εγώ.

»Τά παιδιά δέν έχουν κοπάδια νά φυλάξω, ούτε άλλη δουλειά μου δίνουν. Δέν έχω κάμει τίποτα!»

Ό καημένος ό Γκέκας πολύ στενοχωριέται.

«Νά μπορούσα, συλλογίζεται, νά τους τó πώ. Θα κουνήσω αύριο τήν ουρά μου πολλές φορές μπροστά στόν Άντρέα, στό Φάνη και στό Δημητράκη. Βέβαια θα με καταλάβουν».

Αυτή τή στιγμή άκουσε κατιτί στις άκρινές καλύβες. Σήκωσε τó κεφάλι κι είδε έναν ίσκιο, πού έφρευγε βιαστικός.

Τρία πηδήματα έκαμε ό Γκέκας. Ποτέ δέν είχε πηδήσει τόσο μακριά στη ζωή του. "Ένα κρά! άκούστηκε και μιá πνιγμένη φωνή κότας.

Ήταν ή άλεπού! Είχε αρπάξει στα δόντια της μιá κότα κι έτρεχε.

Όταν ή άλεπού άκουσε θόρυβο, ύποψιάστηκε πώς είναι σκύλος. Τότε άφησε τήν κότα κι έτρεξε περισσότερο.

Έπρεπε ένας σκύλος νά είναι καλός στό τρέξιμο και νά βάλη όλα τά δυνατά του, για νά μπορέση νά τή φτάση τόσο πολύ τρέχει μιá άλεπού.

Όταν όμως ή άλεπού έκαμε λίγα πηδήματα, μετάνιωσε και γύρισε έξαφνα πίσω νά πάρη τήν κότα· γιατί τή βρήκε πολύ παχιά.

Έτσι τήν έπαθε.

Ὁ Γκέκας τὴν πρόφτασε καὶ τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμό. Δὲ θὰ τὴν ἀφήση! Ἡ ἄλεπού φωνάζει, δέρνεται, θέλει νὰ δαγκάση.

Σφίγγει τὰ δόντια του ἀπάνω τῆς καὶ μουγκρίζει ὁ Γκέκας. Φωνάζουν οἱ κότες ἀπὸ τὸ κοτέτσι, τρέχει ὁ κύρ Στέφανος ἔξω μὲ τὸ τουφέκι. Ευπνᾶ ὁ Ἄντρέας, ὁ Δῆμος, ὁ Κωστάκης. Ευπνεῦν ὅλοι.

«Τὸ σκοινί! ἓνα σκοινί γρήγορα!» φωνάζει ὁ κύρ Στέφανος, ὅταν εἶδε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ πὼς ἦταν ἡ ἄλεπού. Θέλησε νὰ τὴ δέση, καὶ κρατοῦσε τὸ τουφέκι του ἑτοιμο μήπως ἡ ἄλεπού ξεφύγη.

Τὰ περισσότερα παιδιὰ ρωτοῦν:

«Τρώει; δαγκάνει;» καὶ δὲν πλησιάζουν. Πρώτη φορά βλέπουν ἀγρίμι ζωντανό.

Ὁ κύρ Στέφανος πέρασε τὸ σκοινί ἀπὸ τὰ πίσω πόδια τῆς ἄλεπούς, καὶ καθὼς τὴν κρατοῦσε ὁ σκύλος ἀπὸ τὸ λαιμό, προσπάθησε νὰ τὴ δέση σφιχτά.

Μὰ ὁ Γκέκας εἶχε τελειώσει τὴ δουλειά του. Τόσο σφιχτά τὴν εἶχε πιάσει ἀπὸ τὸ λάρυγγα τὴν ἄλεπού, καὶ τόσο βαθιὰ ἔμπηξε τὰ μεγάλα δόντια του, πὺ τὴν ἔπνιξε.

Ἡ ἄλεπού δὲν μπόρεσε νὰ ζήσει στὸ στόμα τέτοιου ἐχθροῦ.

Ἔτσι ἀφοῦ πάλεψε ἄδικα, ἔμεινε ξαπλωμένη κι ἀκίνητη. Τὰ παιδιὰ μαζεύτηκαν γύρω τῆς καὶ τὴν κοίταξαν καλὰ, στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Κοίταξαν τὰ μυτερά τῆς αὐτιά, τὸ μυτερό τῆς στόμα, τὴ μεγάλη τῆς οὐρά, πὺ ἦταν μακριά, ὅσο τὸ μισό τῆς σώμα.

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ ἀγρίμι πὺ τρώει τοὺς λαγούς, πὺ

τρώνει τὰ πουλιά στὶς φωλιές καὶ τὶς κότες στὰ κοτέτσια;  
 Νὰ τὸ τέλος του!

«Τὴν κακομοίρα» λέει ὁ Δῆμος. «Ποῦ νὰ τόξερε πὼς δὲ  
 θὰ γυρίση πίσω στὴ φωλιά της».

— «Ποιὸς τῆς εἶπε νὰ μᾶς φάη τόσο μεγάλες κότες;»  
 εἶπε ὁ Κωστάκης.

Ὁ Γκέκας δὲν ἠσύχασε οὔτε μιὰ στιγμή. Ὅλο φυσοῦσε,  
 ὄλο ἔσκυβε καὶ τὴ μύριζε, σὰ νὰ μὴν πιστεue πὼς ψόφησε.

Ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τοὺς γέρους σκύλους, πὼς ἡ ἀλεπού  
 κάνει κάποτε τὸν ψόφιο, κι ὕστερα σηκώνεται καὶ γίνεται  
 ἀφαντῆ.

Ἄν θέλῃ καὶ τούτῃ ἐδῶ ἄς σηκωθῆ. Μὰ ὄχι, αὐτὸ δὲ θὰ  
 γίνῃ. Ὁ Γκέκας ἔχει κάμει σωστά τὴ δουλειά του.

«Μπράβο, μπράβο Γκέκα!» τοῦ φωνάζουν ὄλοι καὶ τὸν  
 χαϊδεύουν.

Πηδᾶ ἐμπρὸς τοὺς, τοὺς κοιτάζει στὰ μάτια κι εἶναι πε-  
 ρήφανος ὅσο κανένα ἄλλος σκύλος.

## 77. Ὁ Γεροθανάσης φοβᾶται μὴ δακρύση.

Ὁ Γεροθανάσης περπατεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα του μιλιών-  
 ... τὸν Ἄντρεά, τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο. Φαίνεται πὼς  
 εχρουν συζήτησὴ κουβέντα.

Ὁ Γεροθανάσης ἔχει κατεβάσει τὰ κατάσπρα χοντρά φρύ-  
 δια του. Τὸ γαλανὸ μάτι του φαίνεται ἀγριεμένο.

«Τί λέτε, παιδιά μου;» φωνάζει. «Τ' εἶν' αὐτὰ πού λέτε;»

— «Μὰ εἶναι καμωμένος γιὰ γράμματα, Μπαρμπαθα-  
 νάση. Ἄφησέ τον».

— «Νὰ πάρη τὰ μάτια του δηλαδή καὶ νὰ φύγη ἀπὸ δῶ τὸ παιδί;»

— «Ναί, νὰ πάη σ' ἔλο τὸ δημοτικό».

— «Σ' ἔλο τὸ δημοτικό; Μὰ τί; σοφὸ θὰ τὸν κάμω;»

Γιὰ τὸ Λάμπρο βέβαια μιλοῦν. Τὰ παιδιά θέλουν νὰ τὸν πάρουν μαζί τους στὸ σχολεῖο, νὰ καθίση χρόνια καὶ νὰ μάθη τὰ γράμματα καλά. Γιατί νὰ μείνη τσοπάνης;

Ἦρθαν καὶ παρακάλεσαν τὸν παππού του νὰ τὸν ἀφήση. Μὰ ὁ παππὸς ἀγρίεψε. Τότε ὁ Δημητράκης ξετύλιξε τὸ τετράδιο τοῦ Λάμπρου.

«Κοίταξε, παππούλη, εἶπε, πῶς ἔμαθε καὶ γράφει. Εἰκοσιπέντε μέρες ἔχει πὺ ἀρχισε τὴν ἄλφα. Κι ὅμως νὰ πῶ ἔφτασε».

— «Ἦ εἶν' αὐτά;» εἶπε ὁ παππὸς. «Γράμματα;»

— «Ναί, εἶναι γράψιμο τοῦ Λάμπρου· αὐτὰ ἐδῶ στὸ τέλος τὰ ἔχει γράφει μοναχὸς του, μὲ τὸ χέρι του καὶ μὲ τὸ νοῦ του.

Ἦ Γεροθανάσης σήκωσε τὸ κεφάλι, διώρθωσε τ' ἄσπρα φρύδια του καὶ πῆρε τὸ τετράδιο στὰ χέρια. Τὸ κοίταξε ἀνάποδα. Ἀπὸ σεβασμὸ ὅμως τὰ παιδιά ἔκαμαν πῶς δὲν τὸ κατάλαβαν.

Ἦρα πολλὴ τὸ κοίταξε. Καὶ θαύμαζε ἀπὸ μέσα του, πῶς ἔχει ἐγγόνι πὺ κατώρθωσε νὰ βάλῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ γράμματα στὴ γραμμὴ.

«Τί λέει ἐδῶ;» ρώτησε.

Ἦ Δημητράκης πῆρε τὸ τετράδιο καὶ τοῦ διάβασε αὐτὰ τὰ λόγια, πὺ ὁ Λάμπρος τὰ εἶχε γράφει μόνος του μὲ γράμματα μεγάλα ἴσαμε φασόλια.

«Τὴν Κυριακὴ παντρέψαμε τὴν Ἀφρόδα μας μὲ τραγούδια καὶ βιολιά· καὶ τὴ δώσαμε τοῦ Γιάννη ἀπ' τὸ Περσιτέρι· καὶ μᾶς φίλησε κι ἔφυγε».

Ὁ Γεροθανάσης δὲν ἤθελε νὰ μιλήσῃ ἄλλο.

«Νὰ πᾶτε τώρα στὸ καλὸ παιδιά, εἶπε, θὰ τὰ πῶ μὲ τὸν κὺρ Στέφανο. Νάτος, ἔρχεται».

Τὰ τρία παιδιά ἔφυγαν. Ὁ κὺρ Στέφανος ποῦ ἦρθε, εἶχε κι αὐτὸς τὴν ἴδια ἰδέα.

«Μιά ποῦ τὸ ἐγγόνι σου παίρνει ἔτσι τὰ γράμματα, εἶπε, κι ἔχει ὄρεξι γι' αὐτά, πρέπει νὰ τ' ἀποφασίσῃς.

» Ἐκεῖ κάτω θὰ τὸν προσέχωμε ὅλοι τὸ Λάμπρο. Στείλε τον στὸ σχολεῖό, πέντε, δέκα χρόνια, νὰ μάθῃ νὰ γράφῃ, νὰ λογαριάζῃ, νὰ διαβάζῃ τὰ βιβλία. Τί θὰ κερδίτῃς μ' ἓνα τσοπάνη παραπάνω;»

— «Τὸ σωστὸ εἶναι σωστό» εἶπε ὁ Γεροθανάσης. «Ἐδῶ ἀπάνω θὰ μείνῃ βλάχος σὰν ἐμᾶς. Καλὸ ἦταν νὰ βγάλουν καὶ τὰ θαναταῖκα ἓνα γραμματικό...

» Μὰ τὸ βρίσκεις πάλι σωστό, κὺρ Στέφανε, νὰ μοῦ φύγουν δυὸ ἐγγόνια σὲ μιὰ βδομάδα;»

Καὶ τὸ γαλανὸ μάτι του φάνηκε σὰ νὰ θύλωσε.

Ὁ Γεροθανάσης συνηθίζει νὰ λέῃ, πὼς ὁ ἄντρας πρέπει ν' ἀρπάξῃ τὴ λύπη του καθὼς τὸ ἀγριεμένο ἄλογο ἀπ' τὸ γκέμι. Λοιπὸν τώρα δὲ τινάχτηκε λίγο, ἀπὸ τὸ φόβο μὴν πάρῃ τὴν ντροπὴ καὶ δακρύστῃ.



## 78. Ὁ γυρισμός.

Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ.

Στρογγυλά σύννεφα στέκουν ἀπάνω ἀπὸ τὰ βουνά. Ἀπὸ τῆ γῆ ἀνεβαίνει φθινοπωρινὴ εὐωδιά. Σὲ λίγο θὰ ἔρθουν οἱ βροχές.

Ἀπὸ χτές ἐτοιμάζονται. Φτιάχνουν δέματα, ράβουν μὲ τίς σακοράφες τὰ πράματα μέτα σὲ μεγάλους σάκους, συγυρίζονται. Οἱ ἀγωγιάτες μὲ τὰ μουλάρια ἤρθαν ἀπὸ χτές τὸ βράδυ καὶ περιμένουν.

Σήμερα τὸ πρωὶ τὰ παιδιὰ φόρτωσαν. Ὅταν εἶδαν τίς καλύβες ἄδειες, ἐνοιῶσαν κάποια λύπη. Ἐρχονταν στὴν πόρτα, τίς κοίταζαν καὶ συλλογίζονταν πὼς ἐκεῖ μέτα ἔζησαν πολὺν καιρὸ.

Ἐφτασε ἡ ὥρα ποῦ θὰ χωριστοῦν τίς φτωχικὲς τους κατοικίες. Τοὺς κοίταζαν θαρρεῖς καὶ κείνες σὰν ἄνθρωποι.

Νὰ τους τώρα μὲ τὰ ραβδιά τους, μὲ τὰ παγούρια τους, μὲ τὰ σακούλια τους, ὅπως εἶχαν ἔρθει.

«Ἐτοιμοι, παιδιὰ;» φωνάζει ὁ κὺρ Στέφανος.

— «Ἐτοιμοι!»

— «Ἐχε γειὰ καὶ πάλι, Μπαρμπαθανάση!»

Ὁ Γεροθανάσης σηκώνει τὸ χέρι του, κάνει τρεῖς μεγάλους σταυροὺς καὶ λέει:

«Νὰ πᾶτε στὸ καλὸ, νὰ πᾶτε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων».

Ἐπειτα σκύβει στὸ Λάμπρο: «Λάμπρο, ἔχε τὴν εὐχὴ μου, κι ἄκου τί θὰ σοῦ πῶ: Νὰ γίνης καλὸς ἄνθρωπος. Νά-χης τιμὴ καὶ νὰ κρατᾶς τὸ λόγο σου».

Ὁ Λάμπρος φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπποῦ καὶ ξεκίνησε μὲ

τ' ἄλλα παιδιὰ βιαστικός, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ καιρό. Ὁ παπ-  
 πὸς γύρισε καὶ κοίταξε ἄλλου. Τὸ μάτι του αὐτὴ τῆ στιγμῇ



«... Νὰ γίνῃς καλὸς ἄθλοῦπος...»

δὲν ξέρομε ἀν ἔμεινε στεγνό.

Οι μικροί ταξιδιωτές πού κατεβαίνουν από τὸ Χλωρό, δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι πού εἶχαν ἀνεβῆ ἐδῶ κι ἐνάμισυ μῆνα.

Αὐτοὶ ἐδῶ ἔχουν ὠραῖο χρῶμα στὸ πρόσωπο κι εἶναι πολὺ πιὸ δυνατοὶ ἀπὸ κείνους.

Εἶδαν τὴ μεγάλη πλάση, πού ἐκεῖνοι δὲν τὴν ἤξεραν, καὶ μέσα σ' αὐτὴ ἔζησαν μονάχοι τους μέρες καὶ νύχτες.

Εἶδαν τὸ βουνό, βράχηκαν στὰ ποτάμια πού βροντοῦν, πάτησαν τοὺς στοιχειωμένους βράχους, κι ἔμαθαν νὰ κινδυνεύουν ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο.

Ὁ Φάνης πού εἶχε ἔρθει τότε, ἦταν λυπημένος καὶ λιγόψυχος. Ὁ Φάνης πού γύριζε τώρα, ἔχει γερὴ καὶ ἀφοβὴ ψυχὴ.

Ὁ Ἀντρέας στὸ σχολεῖο ἦταν ἓνα παιδί. Στὸ βουνό νίκησε τὶς δυσκολίες καὶ κυβέρνησε τοὺς ἄλλους.

## 79. Ἐπειτα ἀπὸ χρόνια.

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς παλιούς θυμοῦνται αὐτὴ τὴν ἱστορία, μᾶς εἶπαν πὼς ἐκεῖ στὴ χώρα φάνηκε ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἓνας δάσκαλος, πού ἄφησε ὄνομα.

Ἐπαιρνε τὰ παιδιὰ καὶ τὰ δίδασκε κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα.

Ὅταν δὲν ἦταν βαρυχειμωνιά, εἶχαν γιὰ σχολεῖο πότε ἓνα πεῦχο, πότε ἓναν πλάτανο.

Ἐπαιρναν τὸ βιβλίο τους καὶ διάβαζαν μαζί του ἀπάνω στοὺς λόφους, στὸν ἥλιο καὶ στὸν ἀέρα.

Ἀπὸ κεῖ τοὺς ἔδειχνε τοὺς γύρω τόπους, τὴ γῆ, τὸν οὐρανό, τὰ πλάσματα ὄλα. Τοὺς πῆγαινε κοντὰ στὶς ἀγελάδες, στὰ πρόβατα, στὰ γίδια, στὶς κόττες γιὰ νὰ μάθουν πὼς ζοῦνε.

Τούς μάθαινε τή ζωή τῶν δέντρων, τῶν πουλιῶν καί τῶν ἐντόμων. Ὄταν ἦταν καθαρή ἀστροφεγγιά, τοὺς ἔδειχνε ἀπὸ ἓνα ὕψωμα καί τοὺς ὠνόμαζε τ' ἄστρα.

Τούς μάθαινε νὰ γράφουν ὅσα ἔβλεπαν στὸν κόσμον κι ὅσα εἶχαν στὸ νοῦ καί στὴν ψυχὴ τους.

Τὸ δάσκαλο αὐτὸ τὸν ἔλεγαν Λάμπρο.

Ὅσο γιὰ τὸν Γκέκα δὲν ξέρομε τί ἀπόγινε. Σπάνια μαθαίνουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἱστορία τῶν σκύλων.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

## 1. Νανάρισμα.

Ἕπνε πού παίρνεις τὰ μικρά, ἔλα, πάρε καὶ τοῦτο,  
 μικρὸ μικρὸ σοῦ τόδωσα, μεγάλο φέρε μού το·  
 μεγάλο σάν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σάν κυπαρίσσι,  
 κι οἱ κλωνοὶ του ν' ἀπλώνονται σ' ἀνατολὴ καὶ δύση.

## 2. Τὸ ἀηδόني.

Μέσα στὸ δάσος περπατῶ  
 κι ἀκούω τὰ πουλάκια.

Κάθε κλωνὶ  
 καὶ μιὰ φωνή,  
 σὲ κάθε δέντρο μουσική,  
 χαρὲς καὶ τραγουδάκια.

Μὰ κεὶ πού ἄλλα τραγουδοῦν  
 κι ἄλλα κρατοῦν τὸν ἴσο,  
 ἓνα πουλί  
 μικρὸ λαλεῖ  
 σὰ νὰ τοὺς λέη: «σωπάτε σεῖς,  
 ἐγὼ θὰ τραγουδήσω!»

Σωπάσαν ἔλα... Τὸ μικρὸ  
 πουλί τ' ἀποστομώνει.

Εἶχαν λαλιά  
 τ' ἄλλα πουλιά,  
 μὰ ἓνα ἦταν μοναχὰ  
 ἀπ' ἔλα τοὺς τ' ἀηδόني.

## 3. Ὁ γριπός.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!  
 ὄλοι πιάστε μὲ καρδιά.  
 Ἔχει ὁ γριπός φάρια μέσα  
 νὰ γεμίση ἢ ἀμμουδιά.

Καίει ὁ ἥλιος τὸ κεφάλι,  
 τρώει ἡ ἄρμη τὸ κορμί·  
 σὰν κι ἐμᾶς στὸν κόσμον ἄλλοι  
 δὲν κερδίζουν τὸ ψωμί.

Ἔγια μόλα! Δὲ μᾶς μέλει  
 στάχτη ὁ κόσμος νὰ γενῆ!  
 Νὰ τὸ πρῶτο τὸ βαρέλι,  
 πάει καὶ τὸ μισὸ σκοινί.

Μὲ βροχόχιονο, μ' ἀγέρα,  
 δίχως ὕπνο καὶ φαί,  
 στὰ σκοινιά μας νύχτα μέρα  
 τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

Ἔγια μόλα, πάρτε δίχτυ!  
 πιάστε σάκο στὸ γιολό!  
 Ἄχ, βοριά θαλασσοπνίχτη,  
 δὲ μᾶς βγῆκες σὲ καλό!

Πᾶν οἱ κόποι μας τοῦ κάκου·  
 μὲ τὴ λύσσα τοῦ βοριά  
 σκίστηκ' ἡ κορφή τοῦ σάκου  
 καὶ μᾶς ἔφυγ' ἡ ψαριά.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!  
 Μὲ καινούρια προκοπή  
 τὰ σκοινιά στὴ βάρκα μέσα  
 καὶ τὰ χέρια στὸ κουπί.

Μὴ δειλιάτε, παλικάρια,  
 νάν' ὁ γρίπος μας καλά,  
 κι ἂν χαθῆκαν λίγα ψάρια  
 θάρθουν ἄλλα πιὸ πολλά!

#### 4. Τὸ χωριό μας.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,  
 σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάγια,  
 στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα  
 σὰ μονοκόμματα λιθάρια:

τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα  
 μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,  
 ἠλιόφωτα, χαριτωμένα,  
 μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια:

πρώτη φορά ὅποιος τὰ θωρεῖ,  
 γλυκιὰ ἀνοιξιότικην ἡμέρα,  
 ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

ἡμερα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,  
 ποὺ βόσκουνε — σκόρπιο κοπάδι —  
 σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.



## 5. Ἡ φωτιά.

Ξάστερη νύχτα καλοκαιρινή.  
 Στὰ ταπεινά τους σπίτια σφραλισμένοι  
 ὕπνο βαθύ κοιμοῦνται οἱ χωριανοί  
 ἀπὸ τὸ μεροδούλι ἀποσταμένοι.

Ξάφνω ξυπνοῦν, πετιοῦνται τρομαγμένοι.  
 Σὰν τί κακὸ μεγάλο ἔχει γενῆ;  
 Γιατί ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ σημαίνει  
 καὶ σμίγει μὲ τοῦ γκιόνη τῆ φωνή;

Παιδιά, γυναῖκες, γέροι, παλικάρια,  
 μὲ λύχνους, μὲ θαυλοὺς καὶ μὲ φανάρια.  
 μισόγυμνοι, μ' ὀλότρημη ματιὰ

ὄλοι θεωροῦν κατὰ τὸ δάσος πέρα  
 μαῦρον καπνὸ καὶ φλόγες στὸν ἀέρα,  
 καὶ κράζουν μύρια στόματα: φωτιά!

## 6. Χωρισμός.

Ὡρα τοῦ χωρισμοῦ φαρμακωμένη!  
 Ἄνοιγέτ' ἡ καλύβα ἡ φτωχικὴ  
 καὶ μὲ θαμπὸ φανάρι φωτισμένοι  
 τρεῖς ἴσκιος μαῦροι βγαίνουν ἀπὸ κεῖ.

Ἡ βάρκα στ' ἀκρογιάλι εἶναι δεμένη.  
 Πηδοῦν οἱ δυὸ στὴν πρύμνη βιαστικοί,  
 κι ἓνας μονάχος ἴσκιος ἀπομένει  
 ὀρθὸς στὴν ἄκρη τὴν ἐρημική.

Χάθηκε, πάει τῆς βάρκας τὸ πανί...  
 κι ὁ ἴσκιος — μιὰ γυναῖκα ταπεινή —  
 ἀργοπατώντας στὴν καλύβα φτάνει.

Κλάψτε τοὺς δύο, πὺ πάν στὴν ξενιτιά,  
 κλάψτε καὶ κείνη, πὺ σὲ μιὰ νυχτιὰ  
 τὸν ἄντρα τῆς καὶ τὸ παιδί τῆς χάνει.

## 7. Ἡ Ξανθούλα.

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθούλα,  
 τὴν εἶδα ψὲς ἀργά,  
 πὺ μπῆκε στὴ βαρκούλα  
 νὰ πάη στὴν ξενιτιά!

Ἐφούσκωνε τ' ἀέρι  
 λευκότατα πανιά,  
 ὡσὰν τὸ περιστέρι  
 πὺ ἀπλώνει τὰ φτερά.

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι  
 μὲ λύπη, μὲ χαρά,  
 κι αὐτὴ μὲ τὸ μαντίλι  
 τοὺς ἀποχαιρετᾷ.

Καὶ τὸ χαιρετισμὸ τῆς  
 ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ,  
 ὡσπου ἡ πολλὴ μακρότης  
 μοῦ τόκρυψε κι αὐτό.

Σὲ λίγο, σὲ λιγάκι  
δὲν ἤξερα νὰ πῶ,  
ἂν ἔβλεπα πανάκι  
ἢ τοῦ πελάγου ἀφρό.

Κι ἀφοῦ πανί, μαντίλι  
ἐχάθη στὸ νερὸ  
ἐδάκρυσαν οἱ φίλοι,  
ἐδάκρυσα κι ἐγώ.

## 8. Ὁ καλογιάννης.

Χειμῶνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά  
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.  
Ἦ φλύαρη χελιδονοφωλιά  
χορτάρισε, παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκιὰ λαλιά,  
φοβήθηκε ὁ μελισσοουργὸς τὸ χιόνι,  
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά  
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγερῆς τ' ὀλόξερο κλαδί,  
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,  
ὁ καλογιάννης πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ  
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾶ  
τὴν ἀνοιξή, ποὺ θὰ γυρίσῃ πάλι.

## 9. Ὁ γκιόνης.

Ἦταν οὐδ' ἀδέρφια πάντ' ἀγαπημένα·  
 πρόβατα βοσκοῦσαν σ' ἄρχοντα μεγάλο·  
 Γκιόνη λὲν τὸν ἕνα,  
 Δῆμο λὲν τὸν ἄλλο.

Κάποια μέρα ὁ Γκιόνης οὐδ' ἀρνάδες χάνει·  
 ψάχνει, δὲν τίς βρίσκει, τριγυρνᾷ καὶ κλαίει.  
 Ἔρχεται στῆ στάνη,  
 τ' ἀδερφοῦ τὸ λέει.

Βρέθηκε καὶ κείνος στὴν κακὴ του ὥρα·  
 ἀδικὰ χολιάζει, σὰ θεριὸ θυμώνει,  
 τὸ μαχαίρι φόρα!..  
 καὶ τονὲ σκοτώνει.

Οἱ ἀρνάδες ἦρθαν στὸ κοπάδι πάλι,  
 κι ὁ φονιάς τίς βλέπει, στέκεται κλαμένος.  
 Γέρνει τὸ κεφάλι  
 μετανοημένος.

Κι ὁ Θεὸς τὸν εἶδε πὺ χτυπᾷ τὰ στῆθη,  
 κλαίει νύχτα μέρα, θέλει νὰ πεθάνη,  
 καὶ τὸν ἐλυπήθη  
 καὶ πουλὶ τὸν κάνει.

Καὶ γι' αὐτὸ τὸ βράδυ, ἅμα σκοτεινιάζει,  
 τὸ πουλὶ θλιμμένο στὸ δεντρὶ κλαρώνει,  
 κι ὄλη νύχτα κράζει:

«Γκιόνη, Γκιόνη, Γκιόνη!»

# ΤΣΙΡΙΤΡΟ

Στίχοι ΖΑΧΑΡΙΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ.

Μουσική ΓΕΡΓΙΟΥ ΑΛΜΠΕΛΕΤ.

Πιάνο.

Τραγούδι.

Εί μιά φορά στο φούζο ε - σε σαν δυ' αθάνατο  
 κι πο σινιάραμ. σού τι οι μιά φορά φούζο.

Υ - τε Κι τραγ. γω. αι. ιων οι ει... γοι τσέρκι τι ρι τσέρκι τσό -  
 φα. γο. πο. τι σε μια πο... γοι τσέρκι τσέρκι τσέρκι τσό -

Κι ε. τυ. σούσανε τις μύ - τος. Έλσον. νού σαν τυ ού. ρος. — Κι ε. νε. χι. ρι. και γέ - για νύχτα  
 Κι. με. θι. σανύλην υλ. ρα φά. νε. θι. θι. θι. νε. αι. ρα τραγουδών. τας σόνά - ε. — ρα τσέρκι



# Ο ΚΟΚΟΡΑΣ.

Σ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΗ - ΧΑΡΙΚΛΕΙΑΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ.

Τραγούδι

Πορτο

Ένας υό-υο - τραυό-γαστρος μέ φη-γέ - ρει - ρει

Πιάνο

*p*

και μα - ρά-νελ και φανόμινει και γι-γιά το - ρεί και θαρρεί αὐτο το υο - τε - ται

μό - γι - τὸν χω - ρεί και θαρρεί αὐτο το υο - τε - ται μό - γι - του χω - ρεί.

*f*

*nc*

# ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
1. Οί τρεῖς φωτιές .....	1
2. Τὸ γράμμα τοῦ Ἀντρέα .....	3
3. Τὸ ξεκίνημα .....	5
4. Οἱ μικροὶ ταξιδιωτὲς ἀνεβαίνουν τὸ βουνό .....	10
5. Τὸ τραγούδι τοῦ Μπαρμπαφώτη .....	13
6. Τὰ παιδιὰ κοιτάζουν τὸ νερὸ τῆς Ροῦμελης .....	14
7. Καταστροφὴ στὰ κουλούρια τοῦ Φουντούλη .....	15
8. Τὰ μυλιάρια ξέρουν ποῦ θὰ φᾶνε οἱ ταξιδιωτὲς .....	16
9. Ἡ βρύση .....	17
10. Ἡ πρώτη βραδιά στὸ δάσος .....	19
11. Ἄστρα, γρύλοι, κὶ κουνούρια .....	21
12. Τὰ παιδιὰ σχηματίζουν κοινότητα .....	23
13. Πόλεμος μ' ἓνα μυντρόσκυλο .....	25
14. Ἐνα βλαχόπουλο ποῦ δὲ λέει πολλὰ λόγια .....	27
15. Ἡ βλαχοπούλα μιλεῖ στὰ παιδιὰ .....	29
16. Τὸ πρῶτο συσσίτιο .....	32
17. Οἱ ἐπιγραφὲς τοῦ Καλογιάννη .....	34
18. Συγγιωνία μὲ κατοικημένους τόπους .....	35
19. Προμηθεύονται ἐργαλεῖα γιὰ τοὺς δρόμους .....	37
20. Τὰ παιδιὰ φτιάχνουν δρόμους .....	38
21. Ἐρχεται ἡ ἀλεπού .....	43
22. Τὰ ἑφτά μικρά στὸ κунήρι τῆς κότας .....	45
23. Οἱ νοικοκυραῖοι παίρνουν εἶδηση .....	48
24. Οἱ Ζαβοπαναγῆδες .....	50
25. Ἡ γριά Χάρμικια .....	53
26. Ὁ Λάμπρος ὀδηγεῖ τὸ κοπάδι .....	56
27. Ἐνα σχολεῖο ἐκεῖ ποῦ δὲν τὸ περίμενε κανένας .....	58
28. Τὴ εἶδε ὁ Λάμπρος ὅταν τελείωσε τὸ μάθημα .....	61
29. Ἐνας δάσκαλος στὴν κοινότητα .....	62
30. Στὸς ἴσιους τῶν δέντρων .....	62
31. Ὁ Γεροθανάσης .....	63
32. Ἐνας ἐθελοντὴς χωροφύλακας γιὰ τὴν ἀλεπού .....	65
33. Ἐνὸς ξαφνικοῦ ἐπεισόδιου .....	66
34. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ τρώει τὸ δάσος .....	69
35. Τὰ παιδιὰ εἰδοποιεῖν τοὺς χωροφύλακας .....	70
36. Τὸ πληγωμένο πεῦκο .....	72



	σελ.
37. Τὰ παιδιὰ γίνονται δασυφύλακες .....	73
38. Δασυφύλακες, γρηγορείτε ! .....	74
39. Οἱ δεντροκόποι δὲν πέρασαν καλά .....	75
40. Τὸ μαῦρο τραγῆδι .....	77
41. Τὸ τραγῆδι τῆς Ἀφροδίτης .....	78
42. Ἡ ἱστορία τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι .....	80
43. Ἡ κατὰρὰ τοῦ πεύκου .....	82
44. Τὸ λουτρό .....	85
45. Ὁ μεθυσμένος μυλωνὰς .....	89
46. Στὸν ἔλατο .....	91
47. Γιὰ τὸν ἥλιο ποὺ βασιλεύει .....	95
48. Ὁ Φάνης ἐλεμὸναχος .....	98
49. Μεγάλη ἀνησυχία στὶς καλύβες .....	101
50. Περπατοῦν γιὰ τὸ Φάνη .....	103
51. Τὰ δῶρα τῆς ἡμέρας .....	106
52. Ὁ Ἀραπόβραχος .....	108
53. Καλὴ νύχτα, γερο-Ἀράπη .....	111
54. Ἀκόμη κι ὁ Γκέκις εἶναι γελαστός .....	114
55. Ὁ Θύμιος ὁ κουδουνὰς ἀπὸ τὰ Σάλωνα .....	115
56. Ὁ Φουντούλης ἄρρωστος .....	117
57. Ὁ Κωστάκης μ' ἓνα παπούτσι .....	118
58. Ὁ λύκος .....	121
59. Μιὰ μικρὴ τελετὴ στὸ δάσος .....	126
60. Ὁ χεῖμαρρος .....	128
61. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται τὸ νερὸ .....	131
62. Καὶ τὰ δέντρα πονοῦν .....	132
63. Τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη .....	132
64. Τὰ πεθαμμένα δέντρα .....	136
65. Στὸ νεροπρίνο .....	138
66. Τὸ τραγῆδι στὸ νέο καράβι .....	140
67. Ὁ Σπύρος βρίσκει κάτι χρήσιμο .....	143
68. Ἡ θύελλα .....	144
69. Ἡ θύελλα στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν .....	146
70. Ἐνα μήνυμα .....	148
71. Στὸ μοναστήρι .....	150
72. Ἐσπερινὸς .....	151
73. Ἀπόδειπνο .....	153
74. Λειτουργία .....	154
75. Ὁ γάμος τῆς Ἀφροδίτης .....	155
76. Ὁ Γκέκις ἔκαμε ὅ τι ἔπρεπε .....	161
77. Ὁ Γεροθωμάς <sup>ἀποτίθη</sup> <sub>ἔθηκε</sub> ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς .....	164

78. 'Ο γωρισμός .....	σελ. 167
79. "Επειτα από χρόνια .....	169

## ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Νανούρισμά, δημοτικό .....	172
2. Τὸ ἀηδόνι, Α. Βλάχου .....	172
3. 'Ο γρίπος, Γ. Δροσίνη .....	173
4. Τὸ χωριό μας, Γ. Δροσίνη .....	174
5. 'Η φωτιά, Γ. Δροσίνη .....	175
6. Χωρισμός, Γ. Δροσίνη .....	175
7. 'Η Ξανθούλα, Δ. Σολωμοῦ .....	176
8. 'Ο καλογιάτης, Γ. Δροσίνη .....	177
9. 'Ο γκιόνης, Γ. Δροσίνη .....	178

Ποιήματα ἐπάρχουν ἀκόμη στὴν ἱστορία «Τὰ ψηλὸ βο νὰ» τ' ἀκόλλυθα :

1. Τὸ τσιριτρό, Ζ. Παπαντωνίου .....	8
2. Καλότυχα εἶναι τὰ βουνά, δημοτικό .....	13
3. 'Ο κόκορας, Ζ. Παπαντωνίου .....	49
4. 'Απόψε ν'ιρευόμουνα, δημοτικό .....	79, 148
5. 'Η κατάρα τοῦ πεύκου, Ζ. Παπαντωνίου .....	82
6. Τραγούδια τοῦ γάμου, δημοτικά .....	159, 160
Μουσική: Τσιριτρό .....	179
'Ο κόκορας .....	181



Λάθη τυπογραφικά.

Νὰ διορθωθῆ, στὴ σελίδα 9, στ. 1, σῶγα ἀντὶ ρόγα,  
στὴ σελίδα 21, στ. 4, ξερὰ κλαδιά ἀντὶ γερὰ κλαδιά, καὶ  
στὴ σελίδα 65, στ. 3, δξυὰ ἀντὶ ὄξά.



0020561265  
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ







